Szózat

Hűségnek rendületlenül
Légy híve ó magyar!

Keresztény, konzervatív, irodalmi és társadalomkritikai folyóirat

Örökös főszerkesztő: Bajcsy-Zsilinszky Endre

XXIII. évfolyam

2014. január

A januári szám szerzői:

Bálint Sándor
Csanádi Imre
Cságoly Péterfia Béla
Fekete István
Gavallér János
Illyés Gyula
Jóna Dávid
Keresztury Dezső
Márai Sándor
Mindszenty József
Nyírő József
Oravecz Diána
Rakovszky József
Sajó Sándor
Szentjánosi Csaba
T. Ágoston László
Tinódi Lantos Sebestyén
Tömörkény István
Török András István
Wass Albert
Weöres Sándor

Szózat

Hazádnak rendíthetetlenül
Légy híve ó magyar;

Keresztény, konzervatív, irodalmi és társadalomkritikai folyóirat
I. M. Bajcsy-Zsilinszky Endre

XXIV. évfolyam **2014. 1. szám**

Tartalom

Bolyongások-

Mindszenty József: Évzárás – évnyitás, Szabó Lőrinc: Aszfalt és föld

Szívhangok-

Bináger Gusztáv: Gyónás, Bíró András: A Mindenség litániája, ifj. báró Wlassics Gyula: Az ég, Juhász Gyula: Imitatio Christi, Nagy Miklós: Kolomp a templomban, Takács Erzsi: Zsoltár
Magyar sors- Fáy Ferenc: Sáfárkodás, Harsányi Lajos: Öreg magyar, Rakovszky József: Üzenet a falon át, Sajó Sándor: Szomorú bizakodás, Tollas Tibor: Bebádogoztak minden ablakot… Wass Albert: A bujdosó imája

Eszmék és tények-

Tóth Béla: Koholt nyelvemlékek, Török András István: Az eltévedt vessző nyomában

Líra- Harsányi Kálmán: Mindenek sírverse, Kerényi Grácia: Kőkorszak, Petri Mór: Télsors, Reviczky Gyula: Számlálgatom… Vályi Nagy Géza: A dal, Weöres Sándor: Talizmán

Emlékezet-

Bálint Sándor: Boldogasszony vendégségében /V. rész/, Takáts Sándor: Császári bálok és színielőadások Pozsonyban

Árpádházi szentek- Petri Mór: Szent Margit kolostorának romjainál
Ősi rögön- Kisfaludy Károly: Rákosi szántó a török alatt, Pósa Lajos: Az ősfa, Tinódi Lantos Sebestyén: Prini Péter, Majlát István és Terek Bálint elfogatásáról szóló ének kezdő strófái
A Nép szava- Pesti gyermekek utcai éneke Hunyadi Mátyásnak királlyá választatásakor
Trianon árnyéka- Ady Endre: Hajó a ködben
Válasz Trianonra- vitéz Somogyvári Gyula: Fegyverkovácsok műhelyében
Budapest ostroma 1945- Erdélyi Tibor: Aki velem nincsen, ellenem van, Illyés Gyula: Óvópincében, Sík Sándor: Egy fiatal német katonához

Líra- Csokonai Vitéz Mihály: Serkentés a Múzsához, Nagy Gáspár: Megyek a vers után, Pálóczi Horváth Ádám: Pajkos huszár, Tinódi Lantos Sebestyén: Sokféle részögösről, Vajda János: Egy abszolutizmust pártoló politikus kitörése, Weöres Sándor: Thule

Értékeink-

Bálok, szerelem- Dóró Sándor: Szerelem, Nagy Zoltán Mihály: Helyzet, P. Jánossy Béla: Álarcos bálon, Pilinszky János: Aranymadár, Szántó Róbert: A szellem látogatása, Szécsi Margit: Ifjúság égő álmai
Születésnap- Bajza József: A lanthoz, Csanádi Imre: Hónap-soroló, Endrődi Sándor: Féljétek az Istent, Fazekas Mihály: Ének a hosszú télhez, Galgóczy Zsuzsanna: Levél helyett Csengey Déneshez, Gyulai Pál: Kertemben, Lesznai Anna: Isten asztalát terítem, Madách Imre: Fagyvirágok, Nemes Nagy Ágnes: Az alvó lovasok, Petőfi Sándor: Isten csodája, Virág Benedek:

Újesztendőkor, Wass Albert: Hontalanság elégiája
Január, Újév- Berda József: Szilveszteri hajnal, Jánosházy György: Havasi tél, Károlyi Amy: Újévi üdvözlet, Sántha György: Tél, Simon István: Vers újévre, Tompa László: Téli dermedtségben

Líra-
Gyurkovics Tibor: Kis angyal, Kerényi Grácia: Nádsíp, két szólamra, Keresztury Dezső: Egy vén házra, Szabó Lőrinc: Káprázat, Szalay Fruzina: Tűnő napok, Takáts Gyula: Egyre messzebb
Népköltés gyermekeinknek- A zsivány felesége /Magyar népköltés/, Tamás Rózsi/ Magyar népköltés/ Virágének 1505-ből
Régi magyar mondák fiainknak- Mátyás királlyá választása, Szent László halála, Szent Margit legendája

Irodalom-
Fekete István: Vadlibák, Márai Sándor: Cirque d'hiver, Móricz Zsigmond: Ebéd, Nyírő József: Halhatatlan élet /VII. rész/, Tömörkény István: Subavásár

Határon túli magyar anziksz –
Kárpátalja- Balla Gyula: Krétarajzok – aszfaltra, Balogh Miklós: Szabálytalan szonett, Finta Éva: Montázs, Füzesi Magda: Küzdelem, Tárczy Andor: Matató ménkű, Vári Fábián László: Napfogyatkozás

Kortárs-
Jóna Dávid- Szentjánosi Csaba: Gazduram- január

Milyen szép, 2013-ban írtuk ezeket a verseket, 2014-ben fognak megjelenni,
legyen ilyen megjelenése a reménynek, a boldogságnak Minden Ember számára!

Levél az olvasónak!

Elveted a tettet, kinő belőle a magatartás.
Elveted a magatartást, kinő belőle a jellem.
Elveted a jellemet, kinő belőle a sors.

/Hamvas Béla/

Mi magyarok, a honfoglalás óta, mindig testvéreket kerestünk. »Ami a magyar életet leginkább jellemzi, az az, hogy elsősorban a lélek uralja, annyira, hogy az álom fölébe kerekedik a valóságnak. « (1) Ezért ha tehettük, kinyújtottuk kezünket Európa felé, nyitottak voltunk minden újra. Még a gyengébbtől is elfogadtuk, ha okosat mondott. Nálunk nem a hatalom jelentette az igazságot, inkább az igazság a hatalmat.

*

Mégis egyedül vagyunk, ezért mostanság minden összecsapásban csak veszíthetünk. Nem voltunk sohasem gyávák, ezért nem lehetünk napjainkban sem megalkuvók, ugyanakkor minden csepp magyar vér, minden elvesztegetett magyar erő, elszívott elme pótolhatatlan veszteség. Épp ezért lettünk európai nagyságú gondolatok termői. Több mint egy évezred során egész Európa végigkísérte a sorsunk, s ha kellett, ezért akár a vérünk árán felelősséget éreztünk és vállaltunk. Ha nagyvonalúak voltunk, akkor mindig legalább is Közép-Európában gondolkoztunk. De volt, hogy egész Európában, volt, hogy az egész emberiségben, s gyakran egyedül voltunk emberek az embertelenségben...

*

Bethlen majd Széchenyi egy kis európai népszövetséget tervelt ki, Petőfi a világszabadság költője lett. Trianon után az első próféták, Szabó Dezső, Németh László, Féja és Bajcsy-Zsilinszky Endre az új Közép-Európát építették volna. Horthy, ellenállva a vörös és a barna veszedelemnek, befogadta Európából a világháború infernója elől ide menekülőket, akik 1944-ig, megszállásunkig, pokolba jutásunkig biztonságban voltak. Majd 56-ban az ifjú forradalmárok is megújult Európáról álmodoztak. Nagystílű nép vagyunk, legalább ezer év égzengés tapasztalatával, és mégis Európa, és a Kárpát-hazába befogadott nemzetek – a művelt nyugat alig titkolt uszításával – máig visszalökik a kinyújtott kezet…

*

Illyés Gyula azt írja, hogy egy európai jövevény vezényszó-nyelvnek hall bennünket. Nyelvünket nem igen tudják, nem is igen akarják megtanulni. A magyarnak viszont megy az idegen nyelv. A hadifogságban volt olyan nincstelen zsellér, aki három nyelvet tanult meg. Egy nyelvnek sincs olyan Shakespeare, Dante, Villon, Heine fordítása, mint nekünk…

Minden írónk nyelv- és stílus-forradalmár, és sehol nem beszélnek úgy a költők nyelvén, mint a magyarok. Szabó Dezső, Illyés Gyula, Németh László, Féja Géza, bárki nyúlt a magyar kérdés felé, az lelkében a »nyelvében él a nemzet« volt. Mint valamilyen formában a képzőművészek, mint a Kolozsvári Testvérek, Kassai Jakab és Mihály, vagy a XVI. századi M. S. mester, Ajtósi Dürer, zenészeket, mint Liszt Ferenc, próbáltak-próbálnak lopni tőlünk. Az utódnépek Hunyadi, Zrínyi, Rákóczi és Petőfi igényét csak mosollyal lehetett fogadni.

*

Az irodalmunk csodálatosan szűrő, kiválasztó magyar-mérleggé lett, aki literatúránk magyar hagyományaiba tudott kapaszkodni, magyarul tudott gondolkodni és írni, annak már késő utána nyúlni. Így sorolhatjuk Gárdonyit és Tömörkényt a legmagyarabb lírikusok társaságába, és nincs felmenő és rokon, aki egy magyar írót visszavihetne ősei népe közé. Még Európa sem vihette el innen a magyar írót. Miközben legnagyobbjaink vágytak legerősebben Nyugatra és épp ők maradtak leginkább itthon, és akik elűzettek, mint Márai vagy Wass Albert, mindig hazavágytak. Sokig nem volt magyar író, akinek minden gondolatában nem a magyar kérdés fájt volna. Aki magyar tudott lenni, sohasem szakadt ki Európából, de aki csak európai vagy kozmopolita akart lenni, nem találhatta meg még Európát sem…

*

A magyar lélek a csapások után elsősorban irodalmunkban talál magára, a magyar élet akárhányszor a magyar lírából, a magyar bibliográfiából támadt fel, tudták-tudjuk Zrínyi csak egy Magyarországért halhatott meg. Mohács után a reformáció irodalma, a szatmári béke után a magyar barokk és romantika, negyvenkilenc után a magyar klasszicizmus, Trianon után az erdélyi irodalom, idehaza pedig a falujáró ifjú szerző-nemzedék, majd a népi írók és az elszakított- emigrációs kevesek a megújult lélek új életereje.

*

Felidézhetném Vörösmarty Mihály sorait a Szózatból, aki azt írta, ha nem jön el az a »jobb kor mely után buzgó imádság epedez száz ezrek ajakán; « akkor»Vagy jőni fog, ha jőni kell,a nagyszerű halál, hol a temetkezés fölött egy ország vérben áll.« Vörösmarty meg volt győződve arról, hogy a »Nagyszerű halálról« csak akkor beszélhetünk, hogy ha a nemzet képes felnőni a magyar szellem törekvéseinek csúcsára, a morális cselekvés maradéktalan értékéhez. Nem az életben maradás a legfontosabb, hanem a lovagias viselkedés, ragaszkodás az elvekhez, az erkölcsi érzék megtartása minden helyzetben…

*

Most felteszem a kérdést: mi a magyar küldetés? Illyés Gyula meglátása, nem is fontos, hogy minden népnek küldetése legyen. Éljünk magunknak- magunkért, ez a mi missziónk. De Németh László azt mondja: »Kis nép ekkora területen szétszóródva vagy halál, vagy küldetés.« A mi feladatunk újra rátalálni a Magyarok Nagyasszonya segítségével Jézusra, visszatérni az Istenhez. Ez a Duna-medence magyar evangéliuma s ezt kell tudtára adni a sorsban közös kisnépeknek a Kárpát-hazában. Ezt a Hiszekegyet senki sem hozhatja el a Kárpát-medencébe, csak a magyarság. Merjünk ismét nagyok lenni, legyünk újra büszkék magyarságunkra. Miénk az élő népek között az egyik legrégebbi történelem és a legteljesebb kultúra, mely egyformán merített a nyugati latin, és a keleti bizánci kultúrából, miközben őseink révén legalább ennyit adtunk mi is Európának. Ezért ideje végre felnőni végre a feladathoz, minden magyarnak a magyar szellemet, a magyar kultúrát, a magyar evangéliumot, a magyar feltámadást hordozó küldötté kell válnia.

*

Folyjon ez esztendő kívánt békességben,
Kívánom, boldogul múljon, menjen végben
Maradjon meg édes hazánk csendességben
Mindenekre áldás szálljon nagy bőségben (2)

1. Aurélien Sauvageot: Magyarország felfedezése /Souvenirs de ma vie hongroise 1937/
2. Boldogasszony hava, kalendáriumi versezet

Cságoly Péterfia Béla
főszerkesztő

Mindszenty József: Évzárás – évnyitás

Szentbeszéd a budapesti amerikai követségen, évmegjelölés nélkül

Világok pusztulásában nagy feladat hárul a hívő emberre: mentsd meg egyetlen, halhatatlan lelkedet! Ezt még inkább aláhúzza az évforduló. Temetjük az ó-évet, átengedjük a múltnak, a történelemnek. Az Újév homlokára feltűzzük, mint egyedül méltó kezdetet, Jézus nevét, ami a mai naphoz fűződik, ha külön ünnepen ünnepeljük is.
A gazdasági életben ilyenkor elkészítik az évzáró mérleget, hogy annak kedvező zárótételével nyissák meg az új gazdasági évet.
A lelki élet nem nélkülözheti a zárszámadást.
A nagy veszprémi püspök, Bíró Márton 200 évvel ezelőtt, a magyarországi szomorú török idők után, újszerű és mégis evangéliumi gondolatot vezetett be a magyar nép lelkiéletébe. Év végén három utolsó este, a napi munka után Budáról a Dráváig harangszóra összesereglett a hívő nép a templomban lelkiismeretvizsgálatra. Az első estén ki-ki felelt önmagában: mit vétettem az elmúlt évben gondolattal? A második estén: szóval? A harmadik estén: cselekedettel?
Gondolat, szó és cselekedet hatalmas világ, belőle alakul ki a lélek zárszámadásának három, földi és örök életre szóló tétele úgy, ahogy a halál után külön ítélet is ezek szerint is megy végbe. Az Isten törvényével hármas összeütközésünk kiváltja – Isten kegyelmével – a fájdalmat, a bánatot.
Az ó-év bánatával és erős fogadásával lépünk az új esztendőbe Jézus elé, a pásztorok és bölcsek hitével és ragaszkodásával. Ő az Atya fénye, az Ő lényének alakja, a láthatatlan Isten képe. Rejtett istensége, fölsége felragyog kinyilatkoztatásában, élete Példájában is az emberi arc mögül.
A bölcselet alkalmatlanná tette magát eligazításunkra. Spinoza összeolvasztja Istent az anyaggal; az idealizmus a materializmus szolgálatára vált alkalmassá, csúcspontján Hegellel. A pozitivizmus épp a metafizika és teológia ellen harcol. A legmaiabbak, a marxizmus, az existencializmus és pszichoanalízis alapján nem más, mint hedonizmus és utilitarizmus. Valamennyi részes abban, hogy az emberiség útvesztőbe került.
A bölcseleten kívül napestig sorolhatnók fel a levégzett, hitelvesztett útmutatókat. Kihez menjünk? /János 6, 69/
Egyedül Jézus tanít meg arra: ki az Isten? Jézus szerint az Isten a mi Atyánk, végtelenül szerető és gondviselő. Lénye: a tökéletesség és irgalom. Legyetek tökéletesek, mert mennyei Atyátok tökéletes. Legyetek irgalmasok, mert mennyei Atyátok irgalmas /Máté 5, 48; Lukács 6, 36/ Jézus neve mellé odatesszük az Újév homlokára betlehemi ajándékként az újévi egyéni programot: a tökéletesebb és irgalmasabb életet.

Szabó Lőrinc: Aszfalt és föld

Én, sajnos, nem voltam ott. De nagyon helyesnek tartom, hogy Hódmezővásárhely tanyavilága három napig vendégül látta a minap a fiatal Magyarországnak azt a néhány íróját és szociológusát, akikről egy másik író most vasárnap egyik reggeli lapunk első oldalán leszedte a keresztvizet. Azzal az érveléssel szedte le, hogy a magasabb »urbánus« kultúra helyett csak a falut vitték vissza a falunak, megsuhogtatták a cifra mézeskalács kardot, megmutatták nagy, tükrös-verses szívüket, a nép azonban nem értette ennek az irodalmi különítménynek a verseit és előadásait, helyesebb lett volna városi írókkal szerettetgetni a vidéket, s általában a kastélyok szívét lágyítgatni, s végül, hogy a városban utóvégre mégiscsak van annyi örökbecsű érték, mint a falusi barkácsolók, ezermesterek, javas- és hímzőasszonyok, kursmidek és egyebek közt, a fosztókában és a malom alatt.
A cikk, megírásának motívumaként, óvatosan sejtet valami végsőkig elszánt harci készséget az elesett vidéki jobbsorsában kivívására, és ez a fátyolkönnyűen lobogó radikális szilajság egyúttal taktikai és elméleti kioktatás is akar lenni: itt a politikai üdvözítés kulcsa, nálatok a maszlag. Mögötte azonban annyi lekicsinylés jelentkezik hangosan, vagy árulja el magát véletlenül a »tanyai írók és a nép« felé, hogy a szavak elvesztik hitelüket, s az egész proletárpártiság olyasféle általános, meddő humanitássá hűl, amilyen távoli világrészek szegény négereinek is kijár minden tisztességes ember részéről.
A vasárnapi cikkben megint világosan tetten lehet érni a kérdés hamis szemléletét, erőszakos átértelmezését, és a vitatkozási módnak azt a rosszhiszeműségét, amely az efféle politikai-irodalmi csetepatékat eleve meddővé teszi. Mit szóljak a cifra mézeskalács kardhoz és a most Vásárhelyen járt írók tükrös-verses szívéhez, amikor éppen ezek az írók támadják leghevesebben az »urbánus« műnépiességet? Mit szóljak a karikírozó helyzetismertetés epés kitételeihez, amelyeket a cikkíró úgy használ, hogy mind költői kép is lehessen, de azért a közönség valóságnak is vehesse? Komolyan azt hiszi ez a kritikus, hogy a »népi« magyar költők legjava csízióból cinkos vagy naiv tájékozatlanságában bízva, valóságnak tüntet fel egy maga gyártotta, homályos torzképet, és véres komolysággal vonja le belőle a következtetéseket. A gondolat előtt a bohóc szerepét játssza, aztán bírói ül, és elítéli – nem ellenfeleit, hanem saját magát. Nem bírom elképzelni, hogy ilyen vitamódszer mellett a vasárnapi cikkíró bármit is komolyan elérni reméljen a város és falu szellemi ellentétének tisztázása körül.
Ami a hamis pontból induló érvek tartalmát és a felvázolt ellenképet illeti: a saját gőgjébe vakult »urbanitás« nem tud elképzelni más kultúrát, más erőt, más jelentőséget, csak »urbánusat«, és ezért a népet is »urbanizálni« akarja. Ez az alapvető tévedés, ebből ered a többi. A cikkíró szemlélete szerint csak az aszfalt, a kávéház, legjobb esetben a klinika és a diploma kultúráját lehetne értékelni. Pedig mindezt kellőképpen becsülhetjük, anélkül, hogy meglétük paradicsommá tenné szemünkben a nagyvárosokat, és hiányuk pokollá a réteket és szántóföldeket. Mindez lehet egy városi kultúra kell éke, díszlete, háttere; de miért ne lehetne ezzel egyidejűleg egy másféle kultúra is más lelkekben és agyakban, egy olyan kultúra, amelynek megszületéséhez a természet, a városon kívüli feladatok adták az anyagot, az ösztönzést, a hátteret? A nagy szabad terek, a felhők, az eső, a nap, a virágos mezők és dombok, a folyók, erdők, az ég mosolya és harangja, az egész föld éppoly rejtelmes erővel és sokkal régebben hatnak a lélekre, mint a város aránylag fiatal csodái. A

másféle környezethatás lélekformáló misztikumához, melyet öntudatlanul, de évezredeken át mindig felfogott a mezei ember, a városétól különböző foglalkozások, játékok, örömök és félelmek ős hatásai járultak, tudások, tapasztalatok, ösztönök. A föld népe – kell ezt mondani? – a föld és az állat meleg közelségében dolgozik, sokkal közelebb az élethez, mint a városlakó, akinek számára a valóság száz és száz darabja már csak valami elvontságot jelent. A kétféle lélek persze át- átcsap egymásba, de azért lényegében kétféle marad.
Hogy volna helyes és hogy volna lehetséges a városi civilizáció hasznos kellékeivel együtt a városi lelket is átrakni a faluba? Ki akarja a kellékeket mellőzni? Hogyan képzelheti a túloldal, hogy a kortesnóta és a kalendárium hatásán és a rádiós-urbánus kultúrmázon kívül semmit egyéb művészet és intelligencia nincs a parasztlélekben? Van más is, rengeteg, egy egész külön világkép és kultúra, csak nem ismeri az »urbánus« fölény. A cikkíró egyszer azt írta, hogy a hortobágyi ember csak százötven és háromszáz szót ismer. A tanyai írók úgy tudják, hogy ismer bizony ez csak mesterségszóból is vagy ezerötszázat, ellenben nem akkor használja, amikor »urbánus« urakkal beszél. És ha nem tudnám, Herman Ottó megtanítana rá, hogy a kulturálatlan magyar halásznak csak a szakszókincse is háromezer szó.
Ha pedig ehhez a lelki kultúrához hozzáveszem minden élet, város és gazdagság alapját, az agrikultúrát, azt a roppant erkölcsi és fizikai teljesítményt, amit az ország lakosságának kétharmada szakadatlanul végez, és ha elgondolom ennek a népnek államfenntartó erejét, és mindazt a tehetséget, amely belőle sarjadt: bármily kifogásom van is az egyes ember ellen, csak tisztelettel, hódolattal tudok a nép összessége elé lépni. Akkor is tisztelettel és hódolattal, ha most még nincs fürdőkádja, ha most még nem egy szempontból nyomorult is, mert látom – noha éppúgy nem voltam ott a tanyai kongresszuson, mint a cikkíró úr –, hogy a barkácsoláson és a kortesnótán kívül mi minden van még a parasztságban, amelynek piros testében él az ország, piros vérében a jövő.

Báger Gusztáv: Gyónás

A lélek is földrengést szenved,
ömlik, sodródik minden álom.
Önmagunk legyőzése lassan
túllép az emberi határon.

Krisztushoz mindenki fordulhat,
ki dalt és reményt feladott.
Minden ima s minden bűnbánat
a megtérés nélkül: halott.

Bíró András: A Mindenség litániája

A csillagrendszerek tudták-e
születésedet?
A csillagok mindent tudnak,
a csillagok léte a Törvény.

Évmilliókban csak egyszer születik Krisztus,
kinek jöttét csillag jelzi.
De csak kevesek értik a csillagok nyelvét – nekik az üstökös
föltűnte: semmi.

Hörpögve folyik tovább a bor az ivóban,
szüli az együgyű asszony porontyát,
káromkodik a kocsis
lovának tehetetlen feszülése láttán,
kését a garázda
társának hátába szúrja
s nem néz, dehogy is néz a csillagokra.
Császár, mint máskor, osztja parancsát,
pengeti percét a strázsa,
hogy mikor jó, mikor a váltás?
Künn az éji mezőn a paraszt
hazaballag
s még véletlen sem néz föl az égre
s ha nézne is – az az üstökös mit is mondana néki,
szegénynek?
Háború? dögvész? aszály? vagy árvíz?
jobb, ha szemétől távol a csillag!

Mert csak kevesek értik a csillagok nyelvét.
A csillagok léte a Törvény.
A csillagok mindent tudnak.
A csillagok tudták-e
születésedet?

Évmilliókban csak egyszer születik Krisztus,
kinek jöttét csillag jelzi.
A te születésed nem jelezte
csillag.

Az égbolt meztelen sugárzott
amikor az anyád megszült.
Nem fénylett egy csillag sem
fényesebben, mint szokott,
csak élet-adód arca sugárzott,
verejtékcseppek csillagoztak
homlokán,
sós gyöngyök bújtak meg szeme
sarkaiban.

A csillagok léte a Törvény.
A gének rendje is Törvény.
A kromoszómák rendje is Törvény.
Ezt is a csillagok írják.
A gének és a kromoszómák
meghatározták utadat,
melyek anyádnak ölébe sodortak.

Ó, Rend! Áldom én, áldom Törvényeidet!
Uralkodj
bennem is szavad szerint!
Törvényeidet betartom – mért is mondanék ellent
szavadnak?

A Mindenségek
Rendjének Törvénye szerint
a csillagok tudták születésedet,
áramukkal engem is megnyilaztak,
belém oltva a vágyat, a Rendet,
hogy a gének és a kromoszómák
végzése szerint abban a percben utadba kerüljek.

Az a nap nem volt rendkívüli:
a fenyők a szélben zümmögve suhogtak,
a kőbányában tette mindenki dolgát,
karcos bort mért a csapos az ivóban,
a postamester épp számadást csinált?
kannáját lengetve ment a leány a kútra,
vacsorához készülődve tüzet rakott az asszony,
az a nap nem volt rendkívüli,
mikor az úton elébem jöttél.

A csillagrendszerek tudták születésedet,
a gének és a kromoszómák meghatározták utadat,
nekem elébem kellett, hogy jöjjél!
S én, kit a csillagrendszerek árama
megnyilazott rég, belém oltva a vágyat, a Rendet,
abban a percben utadba kerültem!
Csak ezt tehettem:
te vagy, akit a láthatatlan áramlások
számomra kijelöltek,
kijelöltek és felém taszítottak,
mikor az úton elébed mentem – s én vagyok, kit a láthatatlan áramlások
számodra kijelöltek,
kijelöltek és feléd taszítottak,
mikor az úton elébem jöttél.

És nem volt rajtad semmi rendkívüli.
Csípőd úgy ringott, mint más asszonyoké,
arcod, szemed és szájad – mint másé.

De az a Jel,
mit a csillagrendszerek rád leheltek,
amivel átitattak,

az a tiéd volt,
egyedül csak a tiéd,
senki máséhoz nem hasonlítható – legbenső lényed sugara
záporozta és küldte felém
e titkos jeleket.

Ó természetnek varázslatos Rendje!
Ki megválasztod s egymásnak adod,
kik egymáshoz valók voltak
mielőtt még ismerték is
volna csak egymást!

Életem még izzó parazsának
vasat olvasztó rőt tüzénél,
szemben ülök a csillagokkal:

kössétek egybe a vizet a vízzel,
fogjátok össze a tüzet a tűzzel,
hegyet, csak hegyre rakjatok!

Évmilliókban egyszer születik Krisztus
emlékezzünk most a Kitaszítottra,
mert néki már nem lehetett párja,
emlékezzünk most a Kitaszítottra,
mert néki a csillagrendszerek is
engedelmeskednek –
imádkozzunk most a Törvény s Rend szerint:

– mindenki találja meg
a párját,
a boldog nemzés új forrásokat
fakasszon,
a boldog őrület új tüzeket
gyújtson,

tüzeket, tüzeket,
a szerelem tüzeit,
a Mindenségben
mindörökké – ámen!

ifj. báró Wlassics Gyula: Az ég

A csókom elcsókolta volna tán
Egy más szerelmes, s eldalolta volna
Egy más lantos pár halk melódiám.

És elsírhatta volna más talán
E néhány könnyet, s eljátszhatta volna
Az én egész életkomédiám.

De nékem kellett megszületni, hogy
Enyém lehessen a kéklő nagy ég,
S enyémnek a sokszínű alkonyok.

Enyém a szállongó felhők csatája,
Enyém a lengő köd lehellete,
S a Hold, az éjszakák halvány leánya…

…Teremtőm, áldom alkotó kezed:
Én az eget mindennap megcsodáltam, –
És így beszéltem mindennap Veled!

Juhász Gyula: Imitatio Christi

Mint magányos veréb a szürke porban,
Szürke betűkben élek én magam,
A napot nem nézem csak áldozóban,
Áldozó napnak szép bánata van.

Mint Terézia szerelmed nyilától
Tested sebét viselte boldogan,
A vágy nyilát úgy hordom én s a távol
Honvágya fáj örökké, Ó Uram!

S az ó írások és az új sírások
Fölött álmom színes tömjéne ég,
Ez élet minden bája veszve rég.

Már várnak a nem ismert tartományok,
Az új egek, az új dimensiók,
Hol e holt szív ismét vérezni fog.

Nagy Miklós: Kolomp a templomban

Hogy versem nem mélyhangú zsoltár?
Nem tömjénszagú, nem papos?
Hát, az én bús szüret-kádamból
Az Élet csak ilyet tapos!

Lehellem azt, amit beszívtam.
S amit én érzek, az igaz!
Vérző vidék magyarja lettem
És maradok halálig az.

Ti hozzatok boldog Toronyból
Harangbúgású dallamot!
Bongjon tőle a magyar erdő,
Az elfáradt, a zaklatott.

Én a magyar erdők kolompját
Bátran a templomba viszem.
Kolompok, hogy hallja Isten
Vigyázó-szent felhőiben.

Hogy versem nem mélyhangú zsoltár,
Mely tömjénfüst közt égbe ront?
Ha tudnátok, mily szép imádság
A bánatos magyar kolomp!

Takács Erzsi: Zsoltár

Uram!
Akarok, mert te akaratot adtál,
Hogy cselekedjem vele szabadon.
Legyen meg a te akaratod mindig,
Uram!
Szabadon, önként én ezt akarom!

Uram!
Fehér reggeltől feketedő éjig
A te földeden járjak emberül.
A mindennapi kenyeret te add meg,
Uram!
Ahogyan az én munkámból kerül.

Uram!
Ne legyen nekem semmi-semmi másom,
Csak a lelkemnek adj olyan erőt,
Amilyenből a földedből kinőlnek
Az erős tölgyek, kicsiny ibolyácskák
És a sudaras, illatos fenyők.

Fáy Ferenc: Sáfárkodás

Amit adtál, gondosan elrejtettem
s éltem belőle gondtalan.
Szavaidból ittam és kezedből ettem
én, jóllakottan is, boldogtalan.

Nagy tartozás ez. – De így, elmenőben
hogy' törlesszen, kinek nincs semmije?
Csak áll e feltűrt molyrágta időben
s csupán imája van... de nincs hite.

Harsányi Lajos: Öreg magyar

Hatalmas válla már megtörve roskad.
Egykor temérdek teste ösztövér.
Fehér bajusza lankadva lehajlik,
De dolmánygombja óezüst s kövér.

A gazdaságban mindenek felett úr.
Kevés szavától fél a szájas béres.
Karám, csűr, pajta, éléskamra telve,
A háza táján soha nincsen éhes.

A nagy határban száz hold ősi földjén
Piros búza és sárga repce várja.
Zöld rétjein kényelmesen legelget
Víg ménese és hófehér gulyája.

S ő mégis szótlan járja dús határát.
Föl nem vidítja száz kövér gulya.
Krasznik alatt egy csendes tölgy tövében
Alussza álmát, vassal a szívében,
Már sok-sok éve – egyetlen fia.

Rakovszky József: Üzenet a falon át

A szenvedés kemény kövéből emelték börtönöm falát.
Kopogtatok, sóhajtozok
álmatlan éjszakákon át.
Magam vagyok, mint bús halott
setét gödörbe' lent,
s mint átokverte alvilág,
úgy hull reám a csend.
– Feleljetek vizes falak!
Kopogjatok szomszéd rabok!
Szólalj meg testvér odaát,
hisz én is rab magyar vagyok!

Kiáltok, s zeng a néma cella,
míg fenn a légben varjú száll.
Sok ifjú lét imitt-amott
elfogy, mint vékony gyertyaszál.
Felhők között egy sas suhan,
hazája végtelen.
Nem ismer szárnya láncokat,
mint két sovány kezem!
Beszéljetek vizes falak
Jelezzetek szomszéd rabok!
Adj jelt hát testvér odaát,

hisz én is rab magyar vagyok!

– De hallga csak? Megjött a válasz:
– Köszöntlek testvér! – szól a jel.
– Hazád hazám, és érte halni
ütött az óra, menni kell!
– Isten veled, oh légy erős! – kopogom át neki.
És nyílt a zár, és ment a rab,
lelkét lehelni ki.
– Zokogjatok vizes falak!
Gyászoljatok szegény rabok!
Meghalt egy testvér a honért,
s holnap tán én is meghalok!

Mégis! Ne féljen egy se' köztünk,
dicső a vértanú halál!
Minden kiömlő szenvedésünk
hóhérjaink fejére száll!
Eljő majd véres, szent napunk,
a bosszú Istene,
attól lesz izmos és szabad
rab millió keze.
Az támaszt szörnyű nagy vihart,
hogy hulljon majd csillagok,
s a szolgaság romhalmazán
szétmorzsol minden zsarnokot!

Pilis, 1955. február 13.

Sajó Sándor: Szomorú bizakodás

Ti csörgősapkás hörcsögök,
Ti színes játékhólyagok,
Elpestisedett nyavalyások
És talmi magyarok: Ti mind, akikhez nincs közöm,
Köszönöm nektek, köszönöm
Hogy nem a tietek vagyok.

Az én dalomban
A tieteknél szentebb földalom van
S ez magyar szívből bokrozik,
Mint új hajtás a régi törzsön,
És új gyász, új hang, új erő
Az újfogású régi húrokon, – És én vagyok és nem ti vagytok
Keservben Adyval rokon.

Mert végzet sír az én dalomban,
Pattogva ég a magyar erdő
És véres csonkok jajgadoznak
És bukdácsol a vakremény;
Az én dalomra – ó, tudván tudom – Zokogva sírnak,
lelkesülnek,
Akik még el nem férgesültek,

Ínségbe láncolt magyarok;
Bennem magyar sors átkosult
És ős rögök fájdalma fáj, –
Azért azértis;
Ha lesz még egyszer Magyarország,
Leszek még én is. Ámen. Ámen.
***

Tollas Tibor: Bebádogoztak minden ablakot...

Az életből csak ennyi fény maradt:
Csillagos ég, tenyérnyi napsugár.
Ezt vártuk nap-nap, homályos falak
Üregéből esténkint-délután.
S elvették ezt is, a tenyérnyi napot,
Bebádogoztak minden ablakot.

Tágult szemekkel kék tengerét látom
Nápolynak, s fénylő partjai felett
Még vár a Vezúv, pipál és a tájon
Barnára lesült boldog emberek…
Látjátok? Éjben élünk, mint vakok.
Bebádogoztak minden ablakot.

Tízen fekszünk egy fullasztó szűk lyukba',
A szánk kapkodja be a levegőt,
Mint partra vetett halak kopoltyúja
Tátogunk némán – s érzed, nincs erőd
Szívni az étel- s ürülék-szagot,
Bebádogoztak minden ablakot.

Az Alpeseknek fenyves illatából
Míg csokrot küld a hűs nyugati szél,
És lelket öblít fenn a tiszta távol
S mosolygó hegyek hószaga kísér,
Itt tegnap társam tüdőbajt kapott!
Bebádogoztak minden ablakot.

Csendet hasít a sétahajó kürtje.
A falon sikló leánykacagás
Nem visszhangzik már zengőn a fülünkbe
S az ezersípú nyár nem orgonáz.
Süket a cellánk, minden hang halott.
Bebádogoztak minden ablakot.

Túl Barcelona kertjein szitálva
Egy barna asszony meleg hangja búg
És alkonyatba pendül a gitárja,
Hol táncolóktól tarka még az út;
S fülünkbe folynak az ólmos napok…
Bebádogoztak minden ablakot.

Tapintanánk a bársonyos egekbe,
Ujjunk hegyéből kiserken a vér.
Mint koporsóba, be vagyunk szegezve,
Csak daróc szúr, vagy poloska ha ér.
Simogatnánk a sugaras napot,
S bebádogoztak minden ablakot.

Londonban bál van, a parketten siklik
A sok selyembe öltözött leány.
Puha hajuknak hamvassága izzik
Lágy bútoroknak tükrös hajlatán.
Nyugat táncol, – tán végképp eladott?!…
Bebádogoztak minden ablakot.

Az éhségmarta testünket telt álom
Lakatja jól – és ínyenc ételek
Ízét kínálja Párizs, – szinte látom,
Hogy kúszik el a neonfény felett
A Néma Rém – s nem lesz több hajnalod…

Bebádogoztak minden ablakot!

A rádiók csak üvöltsék rekedten
A szabadságot s az ember jogát.
Itt érzi csak befalazott testem
A milliókkal Moszkva ostorát.
S Váctól Pekingig zúgják a rabok:
– Ha nem vigyáztok, az egész világon
Bebádogoznak minden ablakot! –

Vác, 1953.

Wass Albert: A bujdosó imája

Uram, ki fönt az égben
lakozol fényességben,
gyújtsd föl szent tüzedet
az emberek szívében.

Az emberek agyára
áraszd el bölcsességed.
Értsék meg valahára
mi végből van az élet.

Arasznyi kis idő csak,
mely ajtódig vezet.
De előre csak a jó visz,
a gonosz vissza vet.

Legyen megint az ember
képedre alkotott!
Utálja meg már egyszer
mit maga alkotott.

Romlandó kincsekért
ne törje magát senki.
Igyekezzék helyettök
jobb kincseket szerezni.

Jó tettek nyugalmát.
Derűt és békességet.
Mit el nem fúj az orkán
s rontó tűz meg nem éget.

Gőgből és gyűlöletből
mindent, mit föltalált:
vedd ki Uram kezéből a keserű pohárt.

Rémségek éjszakáját
váltsad föl virradatra.
Az emberi világot
szebbre és igazabbra.

Hogy törvények közt az első
a szeretet legyen.
Üljön jóindulat
a kormányszékeken.

Az igazság előtt
hajoljon meg a fegyver
s élhessen szabadon
e földön minden ember.

És legyen egy akol.
És egy legyen a pásztor.
Növelj pásztorbotot
virágzó rózsafából.

S ha mindeneket szépen
elrendeztél eképpen:
a népek közt, Uram,
nekem is van egy népem.

Ha érdemét kegyednek
a szenvedéssel méred,
úgy egynek sincsen annyi
szent jussa, mint e népnek.

Mások bűnéért is
őt verte ostorod.
Sok súlyos nagy keresztet
szó nélkül hordozott.

Legjobb fiait vitte
mindég a Golgotára
s jótettének soha,
csak bűnének volt ára.

Uram, adj békességet
a Kárpátok között!
Sehol még földet annyi
könny s vér nem öntözött.

Sehol még annyi színes
nagy álom nem fakadt
s árvábbak prófétáid
sehol nem voltak.

Sehol annyi virág
és sehol annyi bánat.
Szeresd jobban, Uram,
az én szegény hazámat!

Bár megtagadta tőlem
a békét s kenyeret:
engem sújtasz, Uram,
amikor őt vered.

Mert népem. Fajtám. Vérem!
Fájdalma bennem ég!
Szánd meg Uram Isten
Attila nemzetét.

Adj békés aratást
sok vérvetés nyomán.
Nyugodjék meg kezed
gondverte otthonán.

S ha áldásod e földön
elért kicsinyt, nagyot:

jussak eszedbe én is,
ki bujdosó vagyok.

A Kárpátok alatt,
ahol apáim éltek,
rendelj ki nékem is
egy csöndes menedéket.

Csak akkora legyen, hogy
elférjek én s a béke.
Nézzen az ablakom
patakra, fára, rétre.

Kenyér mellé naponta
jusson egy szál virág
s láthassam, amint Téged
dicsér egy új világ…

Uram, ki fönt az égben
lakozol fényességben,
hallgasd meg kegyesen,
hallgasd meg könyörgésem.

Bajorerdő, 1947.

Tóth Béla: Koholt nyelvemlékek

Ami irodalmunk sem szűkölködik koholt nyelvemlékek nélkül. Keletkezésüket nem róhatjuk fel annyira szélhámosok nyereségre vágyásának és egyes olyan emberek hiúságának, akik Történeti okleveleket hamisítanak, hanem inkább az elvakult fajszeretet törekvésének, hogy nemzetünknek ideig-óráig tartó dicsőséget szerezzenek, meg annak a kedvtelésnek is, amelyet régi emlékek koholása az ügyes utánzóban ébreszt. Nem is keltettek minálunk olyan feltűnést, mint a cseh irodalomban LINDE JÓZSEF 1814-ben «talált» *Wyšehradi éneke,* vagy HANKA VENCELnek az «ócseh előidőkből származó» felfedezései, 1815-ben a *Königinhofi,* majd a *Grünebergi* kéziratok, 1828-ban a *Görlitzi töredéked* s két évvel utóbb *Libussaz jóslata,* melyeket még ma is sokan valódinak tartanak, bár igen heves tollharcok közben a komoly szlavisták, mint például a nagy tudományú JAGIÓ, hamis voltukat kiderítették; olyan botrányperre sem került minálunk sor, mint Franciaországban, hol az ügyes és furfangos VRAIN-LUCAS 1861-től egészen 1869-ig gyártotta az emlékeket (Pythagoras, Mária Magdolna, Cleopatra, Nagy Károly, Rafael, főleg pedig Pascal leveleit) s ezekkel a könnyen hívő Michel Chaslest, az Akadémia tagját, vagyonilag és erkölcsileg úgyszólván tönkretette, míg végre turpissága kisült s börtönnel lakolt érte.

A mi koholt nyelvemlékeink a következők: 1. a koholt hun-székely betűkkel írott *gellei imádságos könyv;* 2. *I. András korabeli imádságok* LITTERATI NEMES SÁMUEL más huszonhárom hamisítványával; 3. a *turóci fakönyv* (hun-székely írású); 4. a *rohonci codex* (hun-székely írású); 5. a *Somogyi Antal-féle énekek;* / kétes volta miatt még a *Karacsay-codex*et is idesszámíthatjuk.

A gellei imádságos könyv

Tudtunkkal a legrégibb hamisított nyelvemlék az állítólag *Gelle* pozsonyvármegyei községből származó imádságos könyv. Eredetije(?) nincsen meg, egyikmásolata a Magyar Turományos Akadémia kézirattárárban van (Történ. 4-rét. 38. szám) egy nagyobb Cornides Dániel-féle colligatumban; másik példánya a maros-vásárhelyi Teleki-könyvtárban, hol azt Szabó Károly megvizsgálta. Teljes címe: *«Libellus Precum Quotidianarum, cuiusdam venerandi Senecionis charactere Scythico magarico Symbolum Sancti Athanisii, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Credo, Decalogum, Confiteor, et Psalmos poenitentiales continens, hebraico more a dextra ad sinistram versus exaratus, cuius alphabetum pagina sequente licet vedere.»* [Mindennapi imádságok könyvecskéje, mely egy tisztes öreg emberé volt; szittya-magyar betűkkel benne vannak: Szent Athanázius hitvallása, az Úr imádsága, az üdvözlégy, a hiszekegy, atízparancsolat, a gyónás és a bűnbánat zsoltárai, zsidó módon jobbról balra írva; az ábécé a következő oldalon látható.] Az egész egy negyedrét összehajtott ív, hátulról számított első oldalán a cím, másodikán az *ábécé*, harmadikán szent Athanázius hitvallása, a sorok közt az állítólagos szittya-magyar írás alatt, annak latin megfelelőjével, a következő 3-8 oldalon pusztán a többi szöveg, a 9-16 oldal tiszta, beíratlan. Cornides Dánielhez ez az imádságos könyv Hájos István Gáspártól, az aradvármegyei Szent-Anna községbeli kegyesrendi iskolának egykori tanárától került. Hájos éppen *Speculum Linguae Scythico-Hungaricae* című munkájánk IV. kötetét tisztázta, midőn Cetto Benedek, a veszprémi kegyesrendi gimnázium igazgatója, néki egy állítólag hun-szittya betűkkel írott imádságoskönyvet küldött. A könyv eredetije Kalló Antal, pozsonyvármegyei gellei plébánosnak Cettohoz írt levele szerint egy Ketskeméthi nevű odavaló öreg emberé volt, kitől Kalló a könyv olvasását megtanulta, sőt ábécéjét is leírta s azt 1777 tavaszán Cettoval közölte. Ez figyelmeztette őt, ügyeljen a könyvre, hogy el ne vesszen; minek következtében Kalló az öregtől a könyvet elkérte, lemásolta s másolatát 1777. október hó 20-dikán kelt levelével három példányban elküldötte Cettohoz, azzal a megjegyzéssel, hogy az öreg Ketskeméthi még május 3-án elment volt hazulról a mária-celli búcsúra s könyvével együtt még mindég odavan, úgy hogy ily szokatlan hosszú elmaradásából azt kell következtetnie és hinnie, hogy az öreg valahol útközben elhalt. Ez az imádságos könyv indította HÁJOSt egy kis munka megírására, melyben általában a hun-székely írásról s a gellei imádságos könyvről szól és szórúl szóra közli Kallónak Cettohoz írott levelét; címe: *«Monumentum Literarium Hunno-Scythicum. Stph. Hájos. Annopoli. 1780.»* [Akadémiai Könyvtár kézirattára. M. nyelvt., ívrét. 3. sz.]

Az imádságos könyvet RÉVAI még valódinak tartja; az *Elab. Grammatica* I. r. 127. oldalán, sőt külön táblázaton ábécéjét is közli. TOLDY FERENC *Irodalomtörtnetén*ek 1852-iki, II. kiadásában, 39. l. *székely imakönyv* címen becses írásemlékeink közé sorozza, bár a betűk mivolta »tetemes újításokon mehetett immár keresztül, mert az írásmód az új-magyarhoz van alkalmazva, s maga a szöveg a múlt századnál nem régibb.« TOLDYban sem az írás felfedezésének különös körülményei, sem az írásmód, sem a tartalom nem ébresztettek gyanút. SZABÓ KÁROLY azonban *A régi hun-székelyírásról* szóló nagybecsá értekezésében *(Budapesti Szemle, 1866)* apróra kimutatja, hogy a gellei imádságos könyv nem egyéb koholmánynál. Megállapítja, hogy egyetlen betűje sem

egyezik az ösmert és hiteles hun-székely emlékek jegyeivel; hogy a hosszú és rövid magánhangzók meg vannak jelölve, meg a kétjegyű mássalhangzók, sőt az *y* is járja, ami mind nincs meg a hun-székely írásban. Szövege pedig szórúl-szóra egyezik a KÁJONI JÁNOStól kiadott *Cantionale Catholicum* szövegével (első kiadása 1676., melyet a XVIII. században számos kiadás követ.)

Ezeken a belső bizonyítékokon kívül igen különös annak a Ketskeméthy nevű öreg parasztnak a szereplése, hirtelen eltűnése, szóval az írás előkerülésének külső körülményei, úgy hogy teljes biztonsággal rámondhatjuk a gellei imádságos könyvre, melyet FISCHER KÁROLY ANTAL *(Hun-magyar írás, 1889)* a titokzatos öreg után «Ketskeméthi-féle imádságos könyvnek» nevez, hogy koholmány. Koholtak betűi, melyek nem másfélék, mint bármely titkosírás önkényesen alkotott jelei, koholtak a felfedezés körülményei, s talán nem vétjük el az igazságot, ha az egészet vagy Kalló, vagy Cetto rossz tréfájának tartjuk, mellyel a tudós és lelkes Hájost becsapni akarta.

Litterati Nemes Sámuel koholmányai

A legnagyobb feltűnést s a legtöbb vitára adtak okot az *I. András korabeli imádságok* néven ismert koholmányok, melyek LITTERATI NEMES SÁMUEL kezéből kerültek ki. LITTERATI NEMES SÁMUEL, kinek származását a magyar nemes családok törzskönyveiből kideríteni nem lehet, született 1796-ban (hol?). Neveléséről, iskolázásáról nem tudunk semmit. A harmincas években tűnik fel mint buzgó régiségbúvár s kortársai csakugyan Jankovich Miklós mellett, kinek kincseit jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeum őrzi, a legkiválóbb és szakmájában legjáratosabb régiségbúvárnak tartották. Régiségeket kutatva bejárta az országot, Ausztria határos tartományait, Olaszország északi részét azzal a szándékkal, hogy megmentse főleg a külföldre került magyar vonatkozású emlékeket az elkallódástól. Kirándulásairól rendesen kincsekkel megrakodva tért haza és budai régiségárus boltja telve volt oklevelekkel, kéziratokkal, könyvekkel, pénzekkel, pecsétekkel, fegyverekkel. *(Jelenkor 1835. 55. sz.; Századunk 1840, 90. sz.)* Régiségeinek egy része az Akadémiához, más része Jankovichhoz s innen a Nemzeti Múzeumhoz került. Irodalmilag is működött, miről bizonságot tesznek a *Századunk* 1830. és 1839-iki évfolyamokban megjelent *Antiquariusi levelek* és számos ismertetése magyar oklevelekről a *Jelenkor, Hasznos Mulatságok, Társalkodó, Athenaeum, Hírnök* című lapokban és folyóiratokban. Régiségeit dicsérettel ismerteti halála után KELECSÉNYI JÓZSEF a *Magyarország és Erdély képekben* című folyóirat 1855-diki évfolyamában. Meghalt 1842. szeptember hó 19-dikén Komáromban, hol szintén régiségek után kutatott (V.Ö.: SZINNYEI, *Repertorium* és WURZBACH, *Biographisches Lexikon).*

Úgy látszik, az okiratokkal való foglalkozás vitte arra a gondolatra, vajon tudná-e utánozni a régi írásokat s midőn tapasztalta, hogy koholt hártyáit és leveleit a korabeli tudósok és gyűjtők, köztük Toldy Ferenc és Jankovich Miklós, valódiaknak tartják, talán inkább kedvtelésből, mint nyereségvágyból, egyre-másra gyártotta az ilyesmiket. Hamisításaiban elég ügyesen járt el: régi, tisztán maradt hártyákra, papirosokra írt rozsdás téntával s úgy látszik szépiafestékkel magyar, latin, német, szláv szövegeket, utánozva a középkor gót, latin, cyrill írását; sőt még ős-magyar, tatár és kínai betűkre is vetemedett. Ezeket az írásokat azután régi könyvtáblákba ragasztva, összegyűrve és szaggatva »fedezgette és fedeztette fel« hol maga, az ő régiségbúvár kirándulásain, hol másokkal, ügyesen nyomra vezetve az illetőket. Eső hamisítványát, egy kínai íráshoz hasonló jelekkel beírt lapot, már 1831-ban adta el Jankovich Miklósnak, az utolsók már halála után kerültek elő mindenfelől. A hatvanas években MÁTRAY GÁBOR, mint a Nemzeti Múzeum könyvtárának őre kezdette összegyűjteni e furcsaságokat és az ő sürgetésére vásárolták össze a még kaphatókat «a szakmunkák pénztárából, hogy a Nemes Litterati Sámuel-féle hamisítványok lehetőleg együtt legyenek», s mint ezt egy 1876-ban vásárolt darabra írva láthatjuk. Jelenleg két nagy dobozban huszonnégy darabot őriz a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattára, de valószínű, hogy az 1839-ben felbukkant, de csakhamar ismét eltűnt *túróci fakönyv* és a M. T. Akadémia kézirattárában őrzött *rohonci codex* is az ő műhelyéből került ki.

Érdekes, hogy nemcsak okleveleket, írásokat koholt, hanem NAGY IVÁN, híres genealógusunk szíves közlése szerint régi ékszereket, pecséteket is. Körútjain sok régi okleveleket úgyszerzett, hogy nem pénzért vette, hanem hamis ékszerekért cserébe kapta.

I. András korabeli imádságok

Koholmányainak ismertetését a leghíresebbel az *I. András korabeli imádságokkal* kezdjük meg. LITTERATI NEMES SÁMUEL 1842-ben Klagenfurtban több codexet «szerezvén», «talált» köztök egy kis negyedrét, hártyára írt, 155 levelű breviáriumot is, mely a következő szavakkal kezdődik: *»Incipit cantus desanctis per articulum anni et p. (preces) de conceptione beate virginis«* és Aranyszájú Szent-Jánoshoz fohászkodván így végződik: *«Vale vir dei et memento mei»*

JERNYEY JÁNOS szerint, ki ezeket az imádságokat roppant buzgósággal és tudományos részletességgel fejtegette *Magyar nyelvkincsek az Árpádok korából* című munkájának II. kötetében (1854), a könyv leírása a következő: «Bekötése e' könyvnek sokkal későbbkori 's megújítását árulja el. Háta ugyanis bőrhártyával van behúzva, tábláját pedig ősnyomati latin és szláv nyelvű, vallásos dolgokat tárgyaló levelekből összeragasztott boríték képezi: minek külsejére mind a' két tábla' színén ismét bőrhártya-boríték lőn ragasztva, oly módon, hogy a' felső, vagyis a' könyv' előlapjánáli oldalán magyar, alsó vagy véglapjánli részin latin szövegű, elég homályos régi irat vehető észre; következőkép e' két külső borítéki hártya a' könyvvel, vagy annak tartalmával legkisebb kapcsolatban sem áll, hanem észrevehetőleg újabb időkben alkalmaztatott táblaborítékul.» Amennyire az írás így olvasható volt, SZABÓ JÓZSEF soproni tanár már 1844-ben a *Századunk* 7-ik számban közölte a szöveget, de hibásan. a breviáriumot Litterati Nemes Sámueltől Jankovich Miklós vette meg, kivel JERNEY JÁNOS szerződéssel kikötötte, hogy csakis ő közölhesse és fejthesse meg az érdekes emléket. Ehhez azonban csak 1850-ben foghatott, minthogy előbb keleti utazása, majd Jankovich halála (1846), azután pedig a szabadságharc akadályozták meg ebben, míg végül a breviárium Jankovich hagyatékából a Nemzeti Múzeumba kerülvén, kifejthette belőle a két hártyát és azt szórú-szóra, sorról-sorra megmagyarázva, mai nyelvre fordítva, az eredetinek hű másolatával kiadta az említett munkában. Jerney egyáltalán nem kételkedik a két hártya valódiságában. Összehasonlította Szent Istvánnak 1001-ből és Kálmánnak 1109-ből származó oklevelével, külföldi XI. századi codexekkel és írásokkal. »mely egybehasonlítás nyomán, miután a' hártya durvaságánál fogva is kedvező ítélettel vagyok eredetisége iránt ezen két darab iromány valódi,

eredeti és a' diplomaticai szabályok szerint a' kor' kívánalmainak mindennemű kellékeit homlokán viselő régiség. Minek következtében e' páratlan nemzeti kincsünk' eredetiségét, ha valakinek netalán eszébe jutna kétségbe vonni, vagy akárminő szellemtől ingereltetve legkisebb gyanúval illetni: annak nehézségeit 's kétségeit eloszlatni, továbbá is fölvilágosítani, minden időben késznek nyilatkozom, sőt védelmezőül föllépni legszentebb kötelességemnek tartandom.« Esőszóval együtt magyarázatait nyolcvanegy oldalas értekezéssé bővülnek ki, melyben a legnagyobb könnyűséggel siklik el a szemmel látható és kézzel fogható nyelvészeti képtelenségek fölött. TOLDY FERENC, ki irodalomtörténetének 1852-iki kiadásában még valódinak tartja, az 1862-ikiben már «gyanús»-nak, az 1864-ikiben pedig «több mint gyanúsnak» ítéli. LÓSKAY BEKÉNY az ő 1863-ban megjelent irodalomtörténetében még mint «becses nyelvkincs»-ről szól róla, éppen így SZOMBATHY IGNÁC a *Tanodai Lapok* 1865-iki folyamába írt *Böngészet legrégibb nyelvemlékeinkben* című cikkében; de már SZABÓ KÁROLY *A régi hun-székely írásról* szóló nagy értekezésében *(Budapesti Szemle 1866)* határozottan hamisnak nyilvánítja, valamint TOLDY irodalomtörténetének negyedik, Gyulai Páltól javított 1878-iki kiadása is kimondja: »alig kétséges, hogy Litterati Nemes Sámuel gyártmánya«. Álljon itt mutatványul az egyik, 21 soros hártyának (a másik 18 soros) címe és első mondata:

Orao qudanausque ad Aplice sedis gram fide omniu Xpi Saluatoris regem eligenda.

O ihs zent maria azzont hyweuc ysten roncha papa ur ellenetih bodug leo urc mcfwacytwac nhelveun choncitwac uodolba fwagac ba cun futua hazuctul zeles feuldun Zatan deng wezetesuen nypet weutelunk zoigwent pagan eb wezt…

JERNEY JÁNOS átírásában:

Oratio quotidiana usque ad Apostolicae sedis gratiam in fide omnium et Christi Saluatoris religionem eligendam.

Ó Jézus és szent Mária asszonyt hívók! Isten rontsa pápa úr ellenségeit, bádog Leo pápaúrnak. Megvakítván, nyelven csonkítvák, ódalbavágák bakón futva házuktól széles földön Sátán dög vezetésén népet és véttelen szegényt pogán eb veszt…stb.

LITTERATI NEMES SÁMUEL többi hamisítványa nem vált oly híressé, mert már Jankovich Miklós, ki a legtöbbet megvásárolta, gyanúsaknak, sőt hamisaknak találta s ezért nem is hozta nyilvánosságra őket. Némelyiknek írása, anyaga és rajzai valóban nagyon is együgyűek arra, hogy csak valamennyire jártas embert is elámítsanak; szinte úgy látszik, mintha csak előgyakorlatok lettek volna a híressé vált I. András korabeli imádságokhoz.

A többi koholmány sorban a következő.

Egyéb koholmányok

1. Térképek a XV. századból, kis negyedrétű lapok, néhol tájképekkel és címerekkel. Rajta MÁTRAY GÁBOR jegyzetei: *«Emptae e collectione II-da Nicolai Jankovich mense Januario 1852 aureo 1 1/5. Mappae membranaceae videntur temporibus Sigismundi adscribenda esse, cum in iconismo Budensi arcis in turri praealta appareat scutum Sigismundi Imp. ac. Regis cum duobus leonicus.»* [Jankovich Miklós második gyűjteményéből vették 1852. januáriusában, 1 1/5 aranyon. A hártya-térképeket, úgy látszik, Zsigmond idejében írták, mert Buda várának képén, az igen magas tornyon, Zsigmond császár és király paizsa van két oroszlánnal.] 1865. július hó 14-én azután, ritka becsületességgel meghagyva az előbbi megjegyzést írja: *«Mappae in pergamena delineatae nimiopere suspectae mihi videntur; manumenim falsificatoris, in fabrica SAmuelis Nemes Litterati plura huius modi quondam exarantis produnt.»* [A hártyára rajzolt térképeket fölöttébb gyanúsaknak látszanak nekem; a Nemes Litterati Sámuel gyárában egykor írott számos ilyesmi ennek a hamisítványnak a kezére vall.]

2. Magyar képes krónika 1301-ből. Harminchat keskeny 16-rétű hártyalevél arcképekkel, városok, tájak rajzaival, latin és magyar magyarázó feliratokkal. A képek színei tarkák, élénkek, valóságos modern aquarellek. 1851. június hó 18-án vette meg a Múzeum gróf Széchenyi Lajos alapítványából Csillag Károly ügyvédtől, ki azt állítólag atyjától örökölte. MÁTRAY GÁBOR szép tokot csináltatott neki és 1854. július hó 24-én nagy kegyelettel felolvasást tartott róla az akadémiában.

3. Hungaria in Megas distincta und describiret . . . . . Ludovicus Horvath kün. hung. hof. Kancellist zu Ofen 1485. Negyedrétben német szöveggel, egy térképpel és a királyok arcképeivel Árpádtól kezdve; a térkép aljára odaragasztva LITTERATI NEMES SÁMUEL kezeírása kőnyomatban. A bőrkötéses első tábláján belül a következő jegyzet: «A szakmunkák pénztárából, hogy a Nems Litterati Sámuel-féle hamisítványok lehetőleg együtt legyenek még két hasonló kézirattal együtt 5 o. é. forinton megvásároltatott. 1876, hún. 1.»

4. Selmecbányai codex a XVI. századból. Kis 8-rét. 1857-ben vették Raitsits Ferenc ügyvédtől, ki állítólag Litterati Nemes Sámuel veje volt, több más kézirattal. Colligatum: imák, jegyzetek Selmecbánya város számadásaiból, magyar versek. MÁTRAY GÁBOR ráírta: «A 15-68. lapokon lévő magyar töredék s a közbeszőtt magyar versezet gyanúsaknak s újabbkori író gyártmányának látszik lenni; miután a versezetben újabbkori írók, szóllásmódok s olly családnevek fordúlnak elő, mellyk sem Broderics munkájában «de proelio ad Mohács» nincsenek, sem a mohácsi csata évében ismeretesek nem voltak p. o. Eszterházy, Teleki.»

5. Speculum celebrorum Hungarorum. 4-rét. Magyar királyok és kiváló férfiak arcképei, tizenegy nagy négyrét levélen, állítólag a XV. vagy XVI. századból. Rajta Mátray következő jegyzete: *«Ex Rád (Cottus Nógrád) Budam in manus D. Jos. Szabó devenit; a quo e fundatione Széchenyi 10 flnis rerdemtum. 1857. Codex hic mihi quidem suspedtus, a heredibus famosi quondam Antiquarii Samuelis Nemes Litterati comparatus, ob conspectum etiem huiuscemodi fabricatorum cognitionis causa facilius assequendum retinendus esse censebatur.»* [Rád nógrádmegyei községből került Budára, Szabó József úrhoz, kitől a Széchenyi-alapítvány 1857-ben 10 forinton megvásárolta. A codexet gyanúsnak ítélem, összehasonlítva a néhai hírhedt régiségárus,

Litterati Nemes Sámuel hátrahagyott koholmányaival; az ilyes gyártmányok könnyebb felismerése végett megőrizendőnek véltük.]

6. Theatrm. heroh. celebrm hungrm, az előbbihez hasonló tartalommal, nagyon együgyű hamisítvány.

7. Képes codex, kis 16-rét, a 3. alatt említett térképekkel vásárolták meg 1876-ban.

8. Eszterházy család némely tagjairól s a fraknói vár egykori jövedelmei. Festett címerekkel. Nagy 4-rét. Megvétetett 1858. L. N. S. örököseitől

9. Kínai írás negyedrét hártyán. Alján ezek a szavak: «Ezt a Pogán írást a Toroczkói jukba lelte a fiam 1702 esztendőben.» Hátsó oldalán pedig: «Az 1830 esztendőben Pesten Litterati Nemes Sámuel gyűjteményéből szerzém ezen másoknak megtsalására tudattalanúl koholt és ezen felírással jegyzet levelet: Ezt a Pogán írást stb. (l. fent). Melynek hamis voltát a bőr is, melyre az írás igen késői vízfestékkel tudatlanúl mázoltatott és könyvnek borítékja jeleit fenntartotta nyilván bizonyítja. Id. Jank.[-ovich] Miklós.»

10-11. *Két cyrill írású oklevél,* az egyik függő pecséttel.

12. *«A n. népi nemes Német* Aliter Tankó faimiliának Armálissa 1626-ból.»

13. *1590-ből eredő okirat.* Simon Benedek Körmend városának főbírája és a tizenkét esküdt bizonyítják, hogy Taba András For?an Andrástól három holdnyi földet vett 6 forinton és 40 pénzen. Papiros, vörös-zöld selyemzsinórú nagy városi pecséttel.

14. Nagy ívrét papírlap olvashatatlan írással. Hátsó oldalán a következő jegyzés: «Ezen átkozott írást a Cilleji várba kaptam. L. N. S. 1839.»

15-16. Két kis tizenhatodrétű hártya codex. A borítópapiroson MÁTRAY GÁBOR jegyzése: «Néhai Literati Nemes Sámuel budai gyárában csalásra készített, s régiség álszínét viselő képes kézirat két példánya. Beosztották a kéziratok gyűjteményébe. 1874.»

17. *Kajtan tatár kán menedéklevle.* Hártya. Hátsó oldalán a következő látszólag kétféle kéztől eredő jegyzések: *«Assecuratoriae a Principe seu Chano Tartororum nomine Vajtan lingua hungarica. 1243.» - «Inlegisbilis.» - «Jankovich. Å 1837.»*

18. *Kadán taátr kánnak* a kolozsvári, deési és besztercei várnagyokhoz intézett, 1242-ben kelt latin nyelyű parancsa (jevlik) alul aláírás helyett *tugra*- szerű kézjegy. *temga.* Negyedrét hártya, égés helyével; az írás nyolc sor. Jankovich gyűjteményéből került a N. Múzeumba. JERNEX JÁNOS rézmetszetű másolattal és bő magyarázattal közölte a Tudománytár 1842. évfolymának 321-350. lapjain.

19. *Ősmagyar írás* keskeny hártyaszalagon.

20-21. Két régi magyar nyelvű levéltöredék.

22. *Nagy Károlynak* 802-ből való oklevele.

23. *IV. Bélának* 1266. aug. hó 7-én kelt oklevele, keskeny hártya. Raitsits Ferenc ügyvédtől vették, 1857.

24. *A győri káptalan* nyugtatványa valami Nagy család okleveleinek átvételéről 1347. Keskeny hártyaszalag. Raitsits Ferenctől 1857-ben.

A túróci fakönyv.

1839-ben hírlapi értesítés folytán JERNEY JÁNOS figyelmessé lett egy hírre, mely szerint Túrócvármegyében valami hun-székely betűkkel írott oklevél bukkant föl. Után kérdezősködve a dolognak Cherven Tamás szentkereszti plébános, később besztercebányai apátkanonok, megküldte az írás másolatát és a Bél Mátyás-féle hun-székely ábécé alapján megfejtett olvasását is; később az Akadémia megkeresésére eredetijét is. Cherven Tamás előadása szerint 1839-ben akadt rá a túrócvármegyei Stubnya fürdőben Jezerniczky István vármegyei adószedőnél, ki azt állította, hogy az okiratra az ősrégi Raksányi család levéltárában akadtak rá. Az okirat sötétbarna nyírfahéjra (Betula alba) van koromfekete téntával írva, éles «írótollra valló vonásokkal». Az avultság miatt a 21 centiméter magas és 13 centiméter széles nyírfahártya öt külön darabra szakadozott. Tartalma 127 személynév, ezek közül 56 előfordul a Bebek Imre országbírótól 1391-ben kiadott Túrócvármegyei regestromban. Személyneveken kívül csak a következő hat szó fordul elő benne: *vétizlő nemeknek, fia, fiai, én vétiza.* JERNEY JÁNOS ezt is kiadta magyarázatokkal és másolattal: *«Közlemények a hun-scitha betűkkel írott Túrócvármegyei régiségről», Tudománytár,* 1840, de a különben igen könnyen hívő és hamar lelkesedő tudós nem mer az emlék valódiságáról határozott nyilatkozatot tenni. TOLDY FERENC szerint azonban: «legnagyobb régiségre mutat és leghitelesebbnek létszik». SZABÓ KÁROLY idézett értekezésében *A hun-székely írásról (Budapesti Szemle, 1866)* alaposan kimutatja koholt voltát: gyanús maga az irat anyaga, nyírfahéj; gyanús az írás élessége, a mi írótollra vall és koromfeketesége, mintha csak egészen friss, volna; valószínűtlen, hogy Túrócban használták volna a székely írást, holott az összes források és emlékek csakis Erdélynek székelységére utalnak; a betűk mivolta pontosan megegyezik, a Bél Mátyás közölte betűkkel, melyek már gömbölydedek s nem tűntetik fel a régi rovások rideg vonásait; még az 1501-ből származó Csík-Szent-Miklós-i fölirat betűivel sem egyezik, holott állítólag a XIV. századból kellene származnia; nem ösmeri a nyírfa hártya a hun-székely írás sajátságait, hogy az *e* hangot ritkán írja ki, mivel az benne van a betűk nevébe, *ezer* helyett csak *zr*-t ír; ez pedig az *e*-t mindenütt kiírja, sőt a mai kétjegyű mássalhangzókat is, melyeknek a hun-székely írásban egy jegyök volt; az egész iratban egyetlen összefüggő mondat sincs, mintha a koholó nem bízva nyelvtörténeti

tudományában, nem merte volna írni; az előforduló *vétizlő, vétiz* pedig koholt szavak, okleveleinkben *vitíz* (1248), *vitez* (1268, 1296, 1300) fordul elő. SZABÓ KÁROLY szerint képtelenség, hogy ez a «thúróczvármegyei vétizlő nemeseknek» valódi névjegyzéke legyen. Ki volt készítője, erre nézve nem nyilatkozik. Nagyon valószínűnek tarthatjuk, hogy ez is LITTERATI NEMES SÁMUEL készítménye, az egészirat reá vall és rá vall az idő is, a harmincas évek, melyeket a nyelvemlékek felfedezésének történetében «Litterati Nemes Sámuel évtizedének» lehene nevezni. A nyírfa hártya mostani hollétéről tudomásunk nincsen.

A rohonci codex.

Legfurcsább codexe irodalmunknak. 1833-ban ajándékozta volt az Akadémiának Batthyányi Gusztáv gróf 30,000 kötetnyi könyvtárával, melyet Rohoncon őriztek; innen a codex neve. Írásjegyei eddigelé teljesen ismeretlenek; bejárta már külföldet is, többi között JÜLG BERNÁT, az innsbrucki egyetem volt professzora, kinek ezt a codexet Húnfalvy Pál küldte meg, eredménytelenül fáradozott megfejtésén és *«Vexir-Coded»*-nek nevezte el. A codex maga tizenkettedrét 224 lap (448 oldal) bordázott papirosból áll, melynek vízjegye: csillagon függő körben kétágú vasmacska; bőrbe van kötve; írásjegyei semmiféle ösmert íráshoz nem hasonlítanak, s a mi feltűnő és erős bizonyíték hamis volta mellett, hogy tízszeresen is felülmúlja az ábécék betűinek számát és látszólag akárhányszor minden következetesség nélkül sorakoznak egymáshoz, úgy hogy a megfejtéshez egyetlen pont nincs, melyre támaszkodni lehetne. A közönként előforduló rajzok, melyekből imádságos könyvre lehetne következtetni, olyan együgyűek s minden határozott jelleg nélküliek, hogy ezek is csak koholt volta mellett bizonyítnak. Az írás anyaga is úgy látszik nem valami fakó ténta, hanem szépiaszerű festék. Furcsaságáért megemlíthető, hogy SZABÓ JÓZSEF volt soproni tanár *A magyar nyelv kelet emlékei* (1844) című könyvében: «zend-avestai magyarságúnak» tartja a rohonci codexet.

A codex jeleit rendszerbe igyekezett szedni NÉMET KÁLMÁN *(A Rohonci codex abc-je,* írta Magyar Nevelő Budapesten, 1889. Akad. Könyvt. kézirattára: M. Cod. 4-rét. 30. sz. és *Ősírásunk olvasásterve* Akad. Könyvt. kézirattára: M. Nyelvt. 16-r. 21. sz.), roppant fáradsággal, de eredmény nélkül. SZABÓ KÁROLY idézett értekezésében azt mondja: «Ezen codex is, valamint a Jerney által igaz gyanánt árult I. András király korabeli két magyar imádság, melyek kézzel fogható koholmányok, a koholási készségéről és ügyességéről ismeretes Litterati Nemes Sámuel kezéből került ki.» Bár nem tudjuk, honnan került ez a codex a Batthyány-könyvtárba és hogy Szabó Károly mire alapítja véleményét, ezt mégis valószínűnek kell tartanunk, annál is inkább, mivel FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ *A szellemi élet az Árpádok alatt* című értekezésében is (Abafi, *Figyelő* III. köt. 31. l.) következőképpen nyilatkozik róla: »Gyanússá teszi e könyvet már csak az is, hogy az András-korabeli imák által szomorú hírre vergődött «*maledictae memoriae»* Litterati Nemes Sámuel kezéből került ki.«

A Somogyi Antal-féle énekek

1873-ban jelent meg Aradon Réthy Lipótnál egy 106 oldalas 8-rétű könyvecske: *Régi magyar énekek* címmel, s ugyanebben az esztendőben Pesten is Schlesinger és Wohlauer cégnél ugyanilyen címmel 45 oldallal; címlapjára ez volt írva: Közzéteszi SOMOGYI ANTAL. Előszavában elmondja a «közlő», hogy Bécsben több más latin könyvvel együtt szerezte meg CICERO *De officiis* 1582. évi kiadását. Ennek a könyvnek nyomtaott levelei közé jegyzetekre való levelek voltak kötve, a papiros minősége után ítélve XVI. századbeliek. Ezeknek egy részére volt írva a szóban forgó könyv tartalma *székely betűkkel,* amelyek Bél Mátyás közölt jeleihez hasonlók. Az énekeket valami «KOVA ÁRON könyvé»-nek hívja az egészet. A közlés összesen száznégy ének, van közte tíz lapnyi, meg nyolc-tíz sornyi költői elbeszélés, lantos és tanító költemény, melyek magyar törtneti tárgyakról szólnak Hunor és Magyartól kezdve egészen a mohácsi vész utáni időig; szerepelnek a magyarok ősei, vezérei, királyai. Szerzőik eddigelé ismeretlenek: Hátszegi Pál, Zalai Péter, Székely Lajos, Pécsi Vitéz Mihály stb.; sok költemény alatt csak *H* betű van, ami *hegedős*t jelent. A költemények nyelvezete ódon zamatú (?), számos vagy inkább számtalan eddig ösmeretlen szó és szólás, miket SOMOGYI ANTAL zárójelben megmagyaráz. A két könyv roppant feltűnést kelthetett volna, ha megjelenése után rögtön a *Budapesti Szemle* (1873. III. kötet, 221. o.) rá nem olvassa, hogy: «A könyv csupa vakmerő mystificatio. E régi énekekben oly szók és szófordulatok vannak bőven, melyeket csak Kazinczy óta ismer a magyar nyelv. Az ámítás oly világos, hogy iskolás gyermek is észreveszi. Hogy a kiadót szedte-e rá valaki, vagy ő maga hamiskodik, ez keveset tartozik a dologra.»

Nemsokára a *Reform* 1873., 276. számában DR. MÁRKI JÓZSEF, nagy jámborsággal, a *Budapesti Szemle* rövid, de megsemmisítő megjegyzését alig méltatva figyelemre, nagy lelkesedéssel síkra száll az énekek valódisága mellett: «Bámulattal vegyes örömre ragadják a magyar olvasót, ki csak most látja, mennyi költői, mennyi nyelv- s szókinccsel bírt már a Mátyás-korabeli magyar irodalom s mennyivel az azt követő.» Égig emeli Somogyi Antalt, ki közzétette és magyarázta «a tömérdek utánajárással birtokába került fakó

kéziratokat (melyet magam láttam)…»; »világos tény, hogy sem Kazinczy előtt, sem után hasonló irodalom, minő a *Régi magyar énekek* irodalma a tudós világ tudtával nem létezett.« Ismertetését néhány mutatvánnyal bővíti.

Erre ugyancsak a *Reform*nak 1873., 287 számában *s r* jegyű névtelen bíráló világosan kimutatja, minden állítását bizonyítékokkal támogatva, hogy ezeket az énekeket maga Somogyi Antal csinálta, meg is magyarázza, hogy miért. Somogyi ugyanis 1871-ben kiadott egy nyelvtani munkát: *A nyelv huszonnégy hangjáról, mint a szótár és nyelvtan megannyi eleméről*. Ezt különben is érthetetlen és értelmetlen könyvet senki figyelemre sem méltatta s ekkor adta ki kevés vártatva *Régi magyar énekei*-t, ezzel «a sületlen koholmánnyal írja cikkében s *r* nem is annyira az volt a célja szerzőjének, hogy általa az éles elméjű kommentátor, a fáradhatatlan kutató hírére tegyen szert, hanem inkább az, hogy elméjének lázas állapotában fogant elméletét, mely a *Nyelv huszonnégy hangjáról* című művében van lerakva, de melyet a kritika, noha már két éve, hogy megjelent, könnyen érthető okokból figyelmére sem méltatott, a régiség nymbusával vegye körül, s amit különben megszerezni nem tudott, az óság szavával és tekintélyével nyerje meg neki az annyira hiányzó hitelt.» Ehhez a világos és minden szavát Somogyinak idézett munkáiból vett példákkal bizonyító bírálathoz nincs mit hozzátennünk. [Sajnos, DANKÓ JÓZSEF kitűnő *Vetus hymnarium ecclesiasticum Hungariae* (Budapest, 1893.) könyvébe is belekerült egy SOMOGYI-féle koholmány: *Hymnus de S. Ladislao vernaculus,* (kezdete: «Megi verte szent Lászlókirál a rút tatárokat», 397. l.)]

A koholmányok eredeti «fakó» lapjait úgy látszik maga a szerző semmisítette meg; a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában azonban van egy Somogyi-féle koholt kézirat (Hung. fol. 933), ívrétű füzet, sok lap kiszakítva, melyben periratok közt három «Régi magyar historiás ének» van: «A tizenkét királyról», «Attila vendége» és Váradi Péter hegedűs meséje: «Láttam vajki nagy szúnyogot». Ezek azonban nincsenek székely írással írva, hanem «elfakult téntájú» latin betűkkel.

Álljon itt végül a «Régi magyar énekek»-ből egy mutatvány, SOMOGYI ANTAL fordításával:

(Az eredeti szöveg).
Más ugyan Magyar inak első üsirül.

Kamad hevi földin lőtt
Üs Kam öm gyöngy szömibül
Gyöngyi zou vala Kam.
Megi szerette Emü,
Nap sajatának lánya.
Összeszerekedtenek… stb.

(Mai nyelven)
Más (t. i. ének) *szintúgy Magyar ivadéknak első őseiről*

Kamad heves földön lőtt
Ős Kam származott gyöngyforrásból
Gyöngyös zománcú vala Kam.
Megszerette Emü,
Nap sugárzatának lánya.
Összekeltek… stb.

A Karacsay-codex.

Az országos régészeti és embertani társulat 1888. március hó 27-n tartott gyűlésén KIRÁLY PÁL tanár több más emlék kíséretében egy hun-székely betűkkel írott codexet mutatott be, mely állítólag a fiúi ágán 1880-ban kihalt Karacsay család birtoka volt, amiért is róla nevezte el a könyvet. A 68 lapból álló negyedrét alakú kézirat TREUTLER JEROMOS-nak Marburgban, 1606-ban kiadott jogi munkája elé, közé és utána van kötve. Tartalma 54 hegedősének, KIRÁLY PÁL vélekedése szerint a XVI. és XVII. századból; az írás több kézre mutat; a könyv lapjai több helyen ki vannak égetve. Nyelve, szavai, sót mondatai állítólag tiszta magyarságúak és igen sok ősmagyar (?) szó fordul elő benne, úgy hogy FISCHER KÁROLY ANTAL *(Hun-magyar írás,* 1889) egy régibb könyv másolatának tartja. Ő is, KIRÁLY PÁL is azt hiszi, hogy ez a codex az a magyar írású könyv, melyről KOMÁROMI CSIPKÉS GYÖRGY *Hungaria illustrata*jában szól (Ultrajecti 1655, 21 old.), s amely a debreceni könyvtár égése alkalmával eltűnt, és már BÉL MÁTYÁS is hiába kereste 1718 körül. Minthogy a könyv tartalma eddig nyilvánosságra nem került, legkiválóbb codex-ismerőnk, VOLF GYÖRGYnek véleményét kell elfogadnunk, ki a kéziratot szintén csak koholmánynak tartotta.

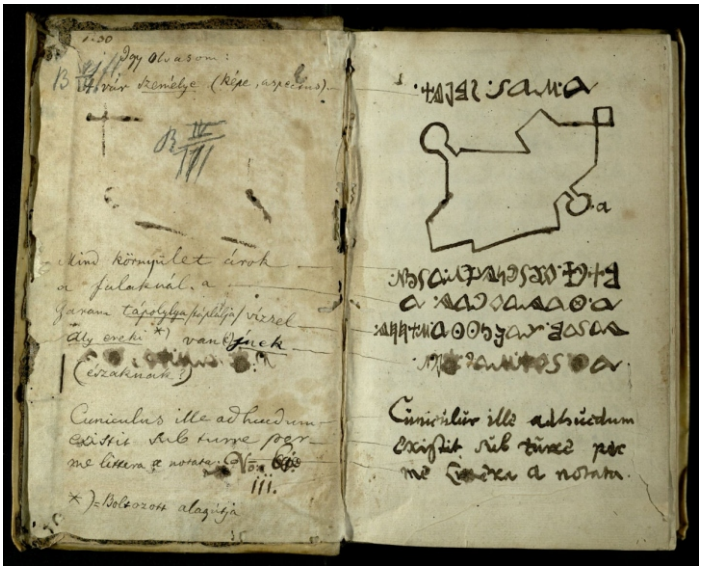

Török András István: Az eltévedt vessző nyomában

A főváros egyik bezárt üzemének ablakán a következő nyomtatott feliratot láttam: „Kamera által megfigyelt terület! A rögzített rongálás, minden esetben feljelentést von maga után!” A második mondatban lévő vesszőt sajtóhibának véltem, mivel felesleges. Aztán a televízió híreiben ezt hallom: „Elutasította az Európai Bizottság, a Székely Nemzeti Tanács bejegyzésének engedélyezését.” (A *bizottság* szót hibásan nyomatékkal ejtették, s a vége magasabb hangfekvésbe ment át. A lejegyzett mondatban szintén hibásan vesszőt tettem a szó után, de a hibás kiejtést csak hibás punktuációval lehetett érzékeltetni.) Hasonló helytelenséget tartalmazott a képernyő alatt futó szalaghírek egyike: „Ismét, öt százalékkal csökkentik az áram árát Bulgáriában.”

Mivel a fenti és a hozzájuk hasonló, egyre gyakoribb mondatok hibái kiejtésben és írásban egyaránt jelentkeznek, e hibák oka bizonyára bonyolultabb, mint az egyéb anyanyelvi hibáké. Vajon miért? Tény, hogy a hírek, hírmagyarázatok, vitaműsorok, reklámok sokasodnak, de a hallgatókra és a nézőkre gyakorolt hatásuk egy bizonyos szinten túl alig növekszik, sőt… A média a *közlő* azonban igyekszik fenntartani a *köz* érdeklődését, s a lényegből is a leglényegesebbet, olykor egyetlen szót akar kiemelni, mintegy *elválasztani* a mondat többi elemétől, s erre az elválasztásra a *vessző* látszott alkalmasnak. Hiszen az iskolában megtanultuk, hogy a vessző az, ami a felsorolt szavakat és tagmondatokat elválasztja egymástól. Ez a vessző-emlék azonban, mint eltévedt feltételes reflex, rossz helyen bukkant elő.

Nézzük, mit is akart kiemelni az első, nyomtatott feliraton az oda tévedt vessző. Azt, hogy a *rongálást* és persze elkövetőjének *arcát* rögzítik, tehát a tettes könnyen pórul járhat. A hírekben hallott mondat fontosnak tartott szava a *bizottság*, amely elutasításával hátrányos helyzetbe hozza székely testvéreinket. A szó talán ezt az érzést próbálta sugallni: igen, már megint! A szalaghír szerkesztője az *ismét* határozószót tartotta fontosnak, amely az olvasóból ilyesféle gondolatot hívhat elő: nahát, már hanyadszor?!

Ugyanakkor azt is megállapíthatjuk, hogy a kiejtés ficama illetve az oda erőltetett vesszők elrontották a mondatokat, megnyomorították a gondolatot, amelyet képviselnek. A kevesebb tehát több lett volna…

A gondatlanul leírt vagy megfogalmazott információk áradása s ennek elfogadása káros láncreakciót indít el. Nyelvünk rendszerében, a *logosz*ban alapvető ok-okozati összefüggések vannak: ahogy torzul az anyanyelvünk, úgy mosódik el a fogalmak épsége és a fogalmazás képessége. Majd sorvadni kezd az olvasási készség, elvész az olvasás öröme, s lejjebb száll a műveltség szintje. Aztán csökkenni kezd az önmagunkkal szemben támasztott igényesség, mind szellemi, mind mentális szinten s ez az út egyenesen vezet a nemzetromláshoz.

2013. December 27.

Harsányi Kálmán: Mindenek sírverse

Itt nyugszik egy marék
Napsugár-törmelék,
Míg vissza nem talál
    A Napba,
Életnek a halál
    Csak magva.

1876.

Kerényi Grácia: Kőkorszak

Valahol túl a negyvenen
eszmélkedik bennünk a csont:
megunja, hogy kétlábra állt,
s a rothadékony húst, amit
terhül magára felrakott,
a múlandóság gócait,
színek s tüzek káprázatát,
az ontható vért, férgek és
iramló áramok bolyát.
Eszmélkedik, nyújtózkodik,
s recsegni és ropogni kezd,
keményen felkövítve, mit
rejtekbe vont a lágy mezők
szövetkezése: átveszi
a formálást könyörtelen,
új szépségekre vet rideg,
belülvaló planéta-fényt:
kimunkálja a kéz bogos
kötését, a fej pántjait,
a hát kagylós szárny-csonkjait,
a lábfejek gyökérzetét.
Ő kényszeríti ránk a törvényt,
hűlt csillagokba írt jelet,
a megalkuvó-burkú test
kalapácsos Saturnusa,
ki megmarad és hű marad
az ég alatt s a föld alatt:
köszöntöm kőkorszakom hírnökét,
kopogtató csontvázamat.

Szigliget, 1969. október 17

Petri Mór: Télsors

A lángot, mint a nap felettem,
Úgy lobogtatják lányszemek.
Ó, valami télsors takarja
Alélt szendergő szívemet.

Tavaszom fáját behavazta
Rácsapkodó fagyvihara.
Didergő a szív, visszaverődik
Róla az élet sugara.

1885.

Reviczky Gyula: Számlálgatom...

Számlálgatom, találgatom,
Hogy hány hetem vagy hány napom
Van hátra még…
Irgalmas ég,
Esdek, ne légy fukar nagyon.

Ó, hányszor hívtam a halált,
Mihelyt a kedvem búsra vált.
De most, hogy itt
Ólálkodik,
Nem érzek mást, mint borzadályt.

Meghaljak?... Ó, ne még, ne még,
Agyam még eszme-tűzben ég.
Forró szívem
Jobban pihen
A napon: ó, a sír setét.

Vágy még hevít, kedv még emel,
Ó, még sok dalt nem zengtem el.
S eszméimet
Mind a hideg,
Sötét koporsó nyelje el?

Toldjad meg hát, kegyelmes ég,
A csüggedt költő életét.
Hadd öltse ki
Érzelmei
Zengő, zsibongó tengerét.

Vályi Nagy Géza: A dal

Szent látomások bús gyönyörűsége,
A lélektemplom halk harangszava, –
A háborgó szív örök lázadása,
Égi sugallat titkos szózata:
Dal…

A megszállottság önemésztő láza, –
Hattyúvergődés napfényes tavon – A kába, bódult öntudat zenéje, –
A csend hárfája – szépült fájdalom:
Dal…

A játékos kedv tarka pillangója,
Teremtő mámor – izzó agy alatt – Lelki antennák isteni csodája, –
Az öröklétbe dermedt pillanat:
Dal…

Weöres Sándor: Talizmán

Elmegyek elmenni
maradok maradni
elmegyek maradni
maradok elmenni.

Szaladok szaladni
megállok megállni
szaladok megállni
megállok szaladni.

Fölkelek fölkelni
leülök leülni
fölkelek leülni
leülök fölkelni.

Születek születni
meghalok meghalni
születek meghalni

Bálint Sándor: Boldogasszony vendégségében /V. Rész/

– Hanyi-puszta –

Alig ismert búcsújáróhely, csak a vidék parasztsága emlegeti és szereti. Papja nincs, az erdőtelki (Heves) plébániához tartozik. Szent Anna tiszteletére az 1719. évben kis kápolnát emeltek a Butler-grófok a pusztaság közepén. Az alapítók intenciója értelmében az uradalom népe a keresztjáró napoktól kezdve egészen Szent Anna napjáig minden kedden ünnepélyes körmenetben zarándokolt ide és misét hallgatott. A szokás ma is él, de a búcsúnap már régen túlhaladta a helyi kultusz kereteit és nagy vidékek: Heves, Szolnok, Borsod, Szabolcs parasztsága zarándokol Szent Annához:

Mi is most itt megjelentünk, dicső Szent Anna,
Tégedet köszönteni, e hanyi pusztába.
Nézz ránk Jézus nagyanyja, Mária édesanyja,
Óh esedezz miérettünk, fönn mennyországba.

Különös, hogy Szent Anna kultusza milyen mély gyökereket eresztett a magyar néplélekbe. Szűz Mária édesanyja, Jézus Krisztus „öreganyja”, úgy él benne, mint a virágzó, termékeny, diadalmas életnek forrása és jelképe. Égi matriarcha ő, aki megáldja paraszti híveit gyermekekkel, gondoskodik a jószágról és a föld terméséről, vigyáz a családra és a háztájékra, közbenjár érettünk szűz leányánál és unokájánál, akik tisztelettel fogadják meg szavát, hiszen az öregség tisztesség a mennyországban is. A kápolna megható magányosságban áll és őrködik a vidék csöndjében, a puszta fenséges kietlenségében. Alig látszik valami. Szemünk a látóhatár végtelenségébe vész, nincs ami elfoglaljon, lekössön: magunkra és Istenre kell gondolnunk. Ennek a lelki fölemelkedésnek eszköze a kápolna. Házak nem melengetik, fák nem szegélyezik, csak egy erecske húzódik mellette, amely a legenda szerint úgy fakadt, hogy Szent Vendel járt erre. Megsajnálta a tikkadt juhokat, leszúrta botját és forrás csörgedezett a helyén.
A kápolna több, mint egyszerű. Nehézkes paraszti kezek ékesítették, akik buzgóságukat bizony nem szabták az esztétika mértékére. Itt a lélek nem reprezentálni, hanem szolgálni akar. Azoknak a teliszívű parasztoknak, akik ide eljönnek, nincs szükségük a művészet szép

hivalkodására. Talán érzik, hogy a kegyelemben megszépült lélek a templom legszebb ékessége. A kegykép valami falusi piktor jámbor alkotása. Azt emlegetik róla, hogy amikor a képen dolgozott, mindig másszentet festett. Reggelre kelvén azonban a festék a vászonról eltűnt, csak Szent Anna képe maradt meg rajta.

A környezet szegénységét tükrözi és szenteli meg ez az ügyefogyott, árva kápolna. Vigyáz az Egyház kincsére és szemefényére, a szegény népre. Hirdeti a hit boldogságát, Isten igazságát mindazoknak, akik itt a földön hiába is keresnék. Hirdeti a jutalmat, az elégtételt mindazért, amellyel a magyar élet adós maradt nekik. Elgondolkodunk. E parasztok több napig is gyalogolnak, amíg ideérnek. Vendégszerető hajlék, felebaráti szállás nem fogadja a vándorokat. Kinn pihennek meg a szabadban. Derékaljuk az anyaföld, takarójuk a csillagos ég. Mégsem lelkendeznek az Úristennek, hogy ők most milyen áldozatot hoznak, mint korunknak annyi farizeusa. Nekik természetes, hogy inkább Istennek kell szolgálni, mint a test kényelmének. Vezekelnek, imádkoznak, erősöknek a szent malasztban. Ne mondja senkisem, hogy könnyű nekik, mert ők igénytelenek. Vajjon mi mivel áldozunk, hogy helytállhassunk odafönn? Az ő lenézett szegénységük, tudatlanságuk, jutalmazatlan munkájuk, csöndes béketűrésük érdemével szemben mire hivatkozunk mi? Úgy érezzük, hogy e parasztok felelnek meg életük és hitük érdemével miérettünk, úri rendért is, akik a gyertyát véka alá rejtjük, akik nem világítunk senkinek sem, akik eltévedtünk bűneink, önimádatunk és mulasztásaink útvesztőjében. A parasztság nemzetünknek misztikus reménysége, jóillatú áldozata, amelyekért talán kegyelmet fogunk találni Istennél. Jaj nekünk, ha népünk is hozzánk hasonló nyárspolgárrá válik. Ez a Hanyi-pusztának tanítása, életemnek legáldottabb tanulsága.

Takáts Sándor: Császári bálok és színielőadások Pozsonyban

Kevesen tudják, hogy egykoron az udvari kamara kebelében külön *bálkomisszáriusok* is működtek. E polcos tisztviselők igazgatták a Habsburgok minden országában a nyilvános bálok dolgát. Mert hát nem szabad hinnünk, hogy a régi boldog időkben bárki rendezhetett bált. Ez csak kiváltságos emberek szabadsága volt. S magát ezt a szabadságot nem vesztegették ám ingyen! Aki többet ígért a kamarának, az kapta meg a bálok rendezésének kizárólagos jogát. Azaz, hogy csakis a *császári bálbérlők* adhattak nyilvános bálokat, még pedig a bárkomisszárius uraiméktól előírt rendtartás szerint. E bölcs regulamentum valamennyi nagyobb városunkban egyforma volt. Három királyok napján dob- és trombitaszóval kihirdették, hogy immáron megkezdődnek a nyilvános bálok. Hetenként háromszor, esti hét órától reggeli három óráig szabad a tánc. Február hótól kezdve azonban már reggeli öt óráig lehetett a bálokat nyújtani. *A bálokon minden tisztességesen öltözött ember megjelenhetett.*

Történtek pedig ezek a császári bálok Mária Terézia korában, mikor is a magyar nyelv, a magyar szellem és a magyar viselet halófélben volt. Városainkban teljesen az idegen divat járta s mindenütt németül folyta beszélgetés. Csak néhány búsmagyar író körmölgetett magyarul a pislogó mécses mellett. Csak ezek a szegény magyar írók lelkében élt még a nemzeti szellem; csak ezek hirdették még a magyar nyelv szépségét; ezek bíztak egy szebb jövőben. De vajjon hányan akadtak, akik az ő lelkesítő szavukra hallgattak? Bizony-bizony nagyon kevesen voltak ezek.

A városokban rendezett császári bálokon minden, de minden idegen volt. Nem hallott az ember ott magyar szót, nem látott ott magyar ruhát. „Sok nemeseket írják nem ismerhettünk meg a mesterlegényektől; sok magyar dámákat a szobalányoktól, a lányokat az anyjuktól. Sokszor csak irultunk-pirultunk, mikor a grófné helyett a szobalányt köszöntöttük. Isten bocsáss! Ki is tudta volna őket megösmerni vagy megkülönböztetni! Mindegyiknek egy-egy tintukos szita lebegett a fején, ha pedig sétálni mentek, olyan nagy kalap, mint egy vámkerék. Hajdan a mi együgyü eleink a pártát a szüzesség címerének tartották, de ezt a mi leányaink egynéhány évektől fogva elhányták. Miért?”

Ez állapotok azonban a szent korona hazahozatalakor az egész országban megváltoztak. A nemzeti lelkesedés egyszerre hihetetlen mértékben fellendült. A magyar viselet s a magyar szó újra divatba jött. Még a német Budán és Pesten is megváltoztak a viszonyok. „Valamennyi budai és pesti dáma vagyon írják mind magyarba öltözött s úgy várja a koronát”. Így cselekedtek a pozsonyi asszonyok is, akik gróf Teleky Sámuelnét kérték meg, „hogy az maga jeles magyar öltözeteiből engedne egyet mustrául, melynek formájára készíttethetnének ők is magoknak a jó íz regulái s tetszések szerint való magyar köntösöket”.

Az egykorú újságok nagy számmal adták az efféle híreket. Szabolcs vármegyéből írják például, hogy ott az „úri asszonyságok a bóbität mind elhányták s magyar főkötőket viselnek”. Nógrádról meg azt jelentik: „valamint a férfiak, úgy a nagyobb rangú és bölcsességű asszonyságok már a maguk régi bőrükbe visszabúttak”.

„Komáromban írja a Mindenes Gyűjtemény a nemes bálokban mid férfiak, mid az úri asszonyságok csupa magyar ruhákban jelennek meg s ha a vitéz Hunyady és Mátyás föltámadnának, még ők is tapsolnának ily sok szép magyarságnak.”

Mivel az idegen módi és nyelv főbb terjesztői mindig az asszonyok voltak, a bálok és egyéb mulatságok elnémesedését is jórészt nekik rótták fel bűnül. Aztán mikor II. József halála után a korona hazahozatalával beállott a nemzeti ébredés kora, megint asszonyaink voltak, akik siettek a módiba jött magyar öltözetet felvenni. „Ha írják ez alkalommal a mi magyar asszonyaink e dicséretes példát mindenütt fogják s kivált pedig a bálokban és egyéb mulatságokban magyarul beszélni nem szégyenlenek: úgy be fogják gyógyítani a sebeket, melyeket hazánknak s nemzetünknek okoztak, s még inkább elhitetik velünk, hogyha asszony által jött be a világra a bűn, a szabadító is asszonytól született.”

A báloknak magyar színezete főleg Pozsonyban tűnt fel, ahol ugyancsak német világ járta. Amint tudjuk, itt Pozsonyban az udvar is adott bálokat koronázat vagy országgyűlések idején. A pozsonyi királyi palotában külön táncterem volt, ahol az udvari zenekar (landtagsmusikanten) húzta a talp alá valót. De ide természetesen csak a kiváltságos emberek jutottak be. Ellenben a pozsonyi császári bálbérlő adta mulatságokon bárki megjelenhetett, ha a taksát lefizette.

Pozsony lévén az ország fővárosa, a császári nyilvános bálok itt virágoztak legjobban. Az országgyűlésnek sok követét többször lehetett a bálokon látni, mint a tanácskozási teremben. S ugyancsak szórták ott az ebanyázta pénzt! Hogy ez a pénz az idegenek zsebébe vándorolt, azzal senki sem törődött. A bálbérlők majd mindenütt olaszok voltak, s így őket gazdagították az uraink.

A dolog mivolta szerint mindennap nem lehetett bált adni, az eszes bálbérlők tehát bizonyos napokon tánc helyett népies komédiákat, vidám játékokat rendeztek. Azaz, hogy megkezdték a színielőadásokat, természetesen idegen nyelven. Pozsonyban időző főuraink, akik a lenézett magyar irodalommal mit sem törődtek, kapva kaptak az idegen játékosokon. Nemcsak látogatásukkal, hanem nagy összegekkel is támogatták a bálbérlőket és azoknak szerződött társulatait.

Mária Terézia 1749-ben bizonyos *Turbillio* Károly nevű pozsonyi cukrásznak adott kizárólagos jogot bálok és színielőadások rendezésére. A privilégium tíz évre szólott. Turbillio uramnak minden száz forintnyi bevétel után hat forintot kellett a kincstár részére fizetnie. Az üzlet igen jól jövedelmezett néki, mert már a bérletidő letelte előtt 2334 forintot fizetett a kincstárnak, illetve a szegényháznak (Közös pénzügyi levéltár. Hungarica 1749: „Die Ball- und Faschingslustbarkeiten, wie auch die öffentliche Schauspiel zu Pressburg” etc). Amint az engedély lejáróban volt, Turbillio rögtön kérte szerződésének megújítását. Turbillio a nyilvános bálokat és a színielőadásokat a városi vendégfogadóban adta, ugyanott, ahol különben a tárnoki üléseket szokták volt tartani. Mind Pozsony városa, mind a közönség nagyra becsülte Turbillio uramat. Pozsony tanács még bizonyságot is állított ki részére, megírván, hogy az előadott darabok ellen tisztesség, rend és fegyelem dolgában semmi kifogást sem lehetett tenni (U.o. All erforderlich gute Ordnunk, Zucht und Ehrbarkeit írja Pozsony városa található Turbillio mulatságain. [1760. március 20.]) Turbillio írja a város tanács igen derék, hasznos polgár, aki sok szegény emberen segít.

Turbillio cukrász előadásaival egyidőben még egy másik

társulat is játszott Pozsonyban. A városi lövészkompánia ugyanis a lövészárokban faszínházat (Komödienhütten) építtetett, s azt bérbe adta bizonyos *Gierolamo Bon*-nak, aki ott olasz operákat adott elő a főúri világnak, vagyis, amint ő maga írja: a nobless-nek (U.o. „Gierolamo Bon direttore dell opera *Netastasui* representare is musica cinque pere ciecé, tre seriose e due buffe.”) *Ezek a Bon-féle előadások voltak az első operák Magyarországban. Bon felében komoly, felében pedig víg operákat adott elő.* A szerzőn rendesen három hónapig tartott, de a nagyúri közönség óhajára Bon ezt az időt még három hóval megtoldotta.

A szín ie lő ad ás ok né ps ze rű sé ge Po zs on yb an az t eredményezte, hogy a város állandó színház építésére adta magát. Könnyű volt ezt elhatároznia, mivel a magyar főurak nagy összességgel váltották meg a páholyokat. Az új állandó színház az úgynevezett *zöld ház* telkén épült. Mária Terézia nemcsak jóváhagyta az építést, hanem a bérbeadást is megengedte.

Az új szénházért kemény versengés folyt Bon és Turbillio között. A városi tanács ez utóbbihoz vonzódott, a főurak meg Bont támogatták. Pozsony városa 1760 május 21-én azt jelenti az udvari kamarának, hogy a főurak megszerezvén örök váltságon a páholyokat, a színház építése biztosítva van. A város olyan embernek adja majd a színházat, aki jó társulatot tart (U.o. „In ordine producendorum spectaculorum per stabiliendam bonam comicorum societatem babeat.”) s aki a szokásos hat százalékon kívül még évi bért is fizet a városnak.

Bon igazgató *(impresssario von der wellischen Opera)*, nem látván biztosítva jövőjét, 1760 augusztus 28-án újra kivérelte a lövészárokban levő színházat (Komödienhütten) és a jövő év április 8-án akará ott megkezdeni az operaelőadásokat. Emellett azonban minden követ megmozdított, hogy az új városi színházat is ő kapja meg. Az őfelségéhez benyújtott folyamodásában a többi közt azt írja, hogy kitűnő zenés játékokat adott elő, s annyira megnyerte az urak tetszését, hogy azok telket ígértek neki. Prágából tehát jeles énekeseket szerződtetett. Időközben azonban a városi színház is elkészül. Két társulat azonban egy városkában nem élhet meg. S ha a városi színházat Turvillio olasz komédiás bandája kapja meg, akkor ő tönkremegy.

Mária Terézia 1760 október 20-án a magyar kamarához intézett végzése szerint döntött az új színház dolgában. A kamara és a helytartótanács jelentéseiből megértettük, írja a királynő hogy nyilvános bálok és játékok céljára a zöld ház helyén alkalmas színház épül. Megengedjük, hogy ezt az *Eudimius a Castillione* Őrgróffal kötött szerződés értelmében bérbe adják. A színház bérlője (arendator spectaculorum), Gierolamo Bon a farsang végéig vígjátékokat adhat elő. Az egész játékos banda a városi hatóság alatt leszen. A bérlő minden száz forintnyi bevétel után hat forintot fizet a városnak. A színház építésére a város kölcsönt nem vehet.

A királyi végzés Bon kezében volt ugyan, de azért az előadásokat nem kezdhette meg. Ő maga írja, hogy a város a helytartótanácshoz, ez meg a város nyakára küldözgeti őt; innét meg a kamarára kell szaladgálnia. És egyik se akarja a királyi végzést nyélbeütni. „A fiatal Illésházy gróf a minap végtelen fájdalmamra tudatta velem, hogy én nem azzal szerződtem, akivel kellett volna. De különben is más oldalról az én előadásaim ellen felségedhez fognak folyamodni. Eddig soha senknek sem kellett a város és a helytartótanács megerősítését kérnie. A játszó társaságok (Komedianten Banden) szabadon adhatták elő játékaikat. Engem Erdődy Antal, Erdődy János, Erdődy György, Pálffy Károly, Csáky János, Csáky György és Stahrenberg grófok támogatnak, s biztosították megélhetésemet. Én előbb kezdtem itt az előadásokat, mint Turbilliónak olasz komédiásai.”

Mária Terézia királynő a magyar főurak közvetítésére 1760. november 5-én újra megengedte, hogy Gierolamo Bon a farsang végéig operákat adhasson elő. S mivel ugyanekkor Turbillio bandája is játszott, Pozsony városának egyszerre ismét két színháza volt. Mindkettőben kiknek javarésze akkor egy árva szót sem tudott magyarul éppen ezért támogatták, mert idegen volt. a magyarságnak még közel száz esztendeig kellett várnia, hogy állandó színháza legyen. S mikor ez a szegényes ház épülőben volt, a mágnásaink ugyancsak nem mutatták mecénásságukat! Nem is csoda, hiszen majdnem mindnyájan külföldön és a külföldnek éltek. Ott verték el a magyar jobbágy munkájának gyümölcsét, a magyar föld zsírját.

Hogy a pozsonyi idegennyelvű színházak leginkább az országgyűlések idején virágoztak, mondanunk sem kell. Hiszen igazi élet csak ilyenkor járta Pozsonyban. Megjelent a bécsi udvar is az udvari énekesekkel és a muzsikásokkal (Landtagsmusikanten). Egyik mulatságot a másik követte. Még a cigánybandák is ilyenkor tettek szert holmi pénzmagra. Az egykorú jelentésekben olvashatjuk, hogy mikor a királyi család sétára indult a városban, a cigányok muzsikáltak előtte s nagy tömeg kísérte mindenfelé. A pozsonyi királyi palota tánctermében azonban már nem ők, hanem az úgynevezett *landtagsmusikanten* húzták a talp alá valót.

Petri Mór: Szent Margit kolostorának romjainál

Itt vezekelt a szépséges királylány,
Itt a teremben volt a káptalan.
Szűz s Boldog Margit, ó boldogtalan,
Ki nem magad, de néped láttad árván.

A tatárcsorda ölt és pusztított,
Füstölgő falvak jaja szállt a légben,
Belévegyülve átok és szitok,
Vadkeselyűk szállingóztak kevélyen.

Fátyolt öltöttél. A Balsors haragja
Rázúdult most is a vitéz magyarra,
Akit kiáltó darabokra tépett.

Mult és jelen egy gyász és ravatal,
Romok felett sír gyász-sajtolta dal:
– Jön-e jobb kor, megváltva hívő népet!

A Nép, 1923. dec. 25

Kisfaludy Károly: Rákosi szántó a török alatt

Miről apám nagy búsan szólt,
Hogy itt hajdan szebb élet volt,
Érzi szívem s felsóhajtok,
Amint Rákos terén szántok.

Hol Mátyás, az igazságos?
Te láttad őt, boldog Rákos!
Tán itt nyargalt hajdanában,
Hol én szántok mostanában.

Mondják, itten vitáz urak
Összegyűltek, tanakodtak;
S ha csatára trombitáltak,
Mint a sasok, víni szálltak.

Eltüntek ők; Rákos, te állsz,
Meződön hány embert táplálsz!
Hej de magyart alig látok,
S nehéz szívvel tovább szántok.

Pest-Budáról sok nép kijár,
S alig érti nyelvünket már;
Hej! ma-holnap a magyar szó
Ritka, mint a fehér holló.

Hűs szél támad onnan felül,
Zúgó szárnyán sötét köd ül;
Tán a por is e szép mezőn
Nemes szívek hamvából jön.

Barna leány a falubul!
Hej ne igyál a Rákosbul!
Magyar csonton foly a vize,
Könnyektül sós annak ize.

Rákos! Rákos! Hová lettél!
Szép híredbül de kiestél!
Fáj szívem, fáj, ha ezt látom,
S hazám földét sírva szántom.

Pósa Lajos: Az ősfa

Öreg, ősfa vagyok:
Magyar nép szent fája:
Pusztaszeren fakadt
Arany alkotmánya.

Sűrű sátoromban
Turulmadár költött,
Nyújtottam árnyékot,
Teremtettem gyümölcsöt.

Álltam a viharban
Századokon által,
Csatáztam felhővel,
Csattanó villámmal.

Lombomat szaggatta,
Ágamat tördelte,
De a derekamat
Ketté nem törhette!

Százszor nagyobb vihar
Döntsön bár a porba:
Romjaimat bőszen
Hiába tiporja!

Soha ki nem tépi
Gyökereim a földből
Ébredő nap csókján
Újra csak kizöldül.

Ezer új ágat hajt
Levéllel, virággal,
Beborítom népem
Lombok sátorával.

Még erősebb leszek
Új életre kelve…
Halhatatlan vagyok!
A szabadság lelke!

Tinódi Lantos Sebestyén: Prini Péter, Majlát István és Terek Bálint elfogatásáról szóló ének kezdő strófái

Sírva veszíköl mast szegín Magyarország,
Mert tőle távozék hangosság, vigasság,
Belőle kikele sok fénös gazdagság,
És fogságban esék egynéhány uraság.

Ezön örvend, vigad az terek császárság,
Hogy magyar urakban vagyon oly bolondság,
Hiszik, hogy őbenne vagyon oly jámborság,
Hogy fogadásában nem volna ravasság.

Bolondság tőletök fejenként magyarok,
Terek álnok hitit meg nem gondoljátok,
Maga csak tőlem es sokszor hallottátok,
Sok fejedelmeket mind csaltak, tudgyátok.

Az tereknek hiti erőssen aszt tartja,
Ha hittel, szép szóval kavort megcsalhattya,
Ajándékokkal, vagy lopva elragadhattya,
Isten azért néki mennyországot adgya.

Sőt ugyan nagy parancsolat ez űkösztök,
Miként az szeretet parancsolat néktök,
Ha az szeretetöt ti jól tisztölnétök,
Az terek hitinek bizon nem hinnétök.

Tuggyátok magyarok hírösök valátok,
Míg nagy szeretettel egymást hallgatátok,
De mihelt kösztetök ti meghasolátok,
Ottan országtokban ím mint pusztulátok.

Im az terek császár mindezön öröle,

Ő álnok hálója ottan elteröle,
Jelös fő halakat véle megkeröle,
Kikkel gazdagságot, sok szépségöt lele.

Álnok hálójában egyször el-béejté
Az jó Príni Pétört mikort elviteté,
Hitit fogadását császár elfelejté,
Az nemes úrfiat nagy fogságban veté…

1542.

Pesti gyermekek utcai éneke Hunyadi Mátyásnak királlyá választatásakor

Mátyást mostan választotta
Mind ez ország királyságra,
Mert ezt adta Isten nekünk
Mennyországból oltalmunkra.

Azért mi is választottuk,
Mint istennek ajándékát,
Kiből Isten dicsértessék,
És örökre mondjuk: Ámen.

1458.

Ady Endre: Hajó a ködben

Ködben ül a Tátra orma,
Ködben a paloták tornya
És itt és ott, néha-néha
Lobban egy picike fény
És megfeszül a vitorla.
Magyar tenger ez a tenger,
Vésszel, köddel, gyötrelemmel
Szeljük árját néhány százan:
Jaj, vajjon mi lesz velünk?
Nincsen itt part, nincsen ember.
És hajózunk, szállunk, szállunk,
Sohase lesz megállásunk:
Egy köd-ország Magyarország
S hogyha Uj jön, ujra köd.
Köd előttünk, köd utánunk.
Valamikor ki kell kötni,
Valaminek kell már jönni,
Valahára mutassuk meg:
Ágyuk vannak a hajón
S az ágyuk tudnak dörögni.

Vitéz Somogyvári Gyula: Fegyverkovácsok műhelyében

Üssed! Szikrázzon, csattanjon a vas,
forró, bosszuló penge készül.
Kormos, lihegő fegyverkovácsok,
zengessétek a dal-kalapácsot:
Erdélyben párák szállnak a vérbül.
Üssed! Szikrázzon, csattanjon a vas.

Üssed! Hogy szálljon esőként a tűz.
Szörnyű, kegyetlen legyen a kard,
– csupasz, izzadó fegyverkovácsok,
zengessétek a dal-kalapácsot:
deresre húzták délen a magyart.
Üssed! Hogy hulljon esőként a tűz.

Üssed! Verd belé keserűséged,
haragodat, a könnyet, a vért,
– áldott, robotos, magyar kovácsok,
zengessétek a dal-kalapácsot:
Késmérki hörgés a szívekig ér!
Üssed! Verd belé keserűséged…

1920. március

Erdélyi Tibor: Aki velem nincsen, ellenem van

Máté 12, 30

Én névtelen magyar harcos vagyok.
De messze nézek, és büszkén, boldogan.
Az idő nem jár el felettem. Vagyok. Maradok.
Felettem csak a szél rohan.

Szememből öntudat sugárzik.
Nem fészkel bennem kétség, babona.
Harci vágy hajtja szívemet.
Katona vagyok, magyar katona.

Messze nézek. Túl a holnapon.
És fegyverben állok. A puskát jól fogom.
Szívemben zsoltár, hit, erő.
És Isten áldása van puskán, szuronyon.

Ínség, gyötrelem nem sújt le soha.
Szememre, számra nem ül panasz.
Ha magyar vagy: állj mellém, testvér,
mert aki velem nincs, ellenem van az…!

Illyés Gyula: Óvópincében

Fekszem a szalmazsákon, még hajnal előtt is álmatlanul s hirtelen annak az apának elégtételével, akinek gyermekei már önállóan szorgoskodnak a világban, annak a csöndes belenyugvásával tűröm az érzést, hogy előbb a bal, aztán kisvártatva a jobb karom hogy indul egy kis kirándulásra, máris hogy tevékenykedik. A bal kara Keleti pályaudvar mögötti pályatesten /melyek ottlétét egészségi okokból mindig helytelenítettem/ illedelmesen összemarkolja a vasúti sínpárokat és óvatosan, a váltóknál olyanformán szaggatva őket, mint a tökindát, Újpest irányába húzza. A jobbnak vér kell. Ebben a pillanatban csapott iszonyú erővel egy arc, egy ismeretlenbe. Sose tettem ilyet, de milyen ismerős még az a mozdulat is, ahogy a nyúlós nedvet lerázza magáról. Ismét üt, ezúttal – ugyancsak az ismerős érzésről tudom – pontosan az állkapocsba. S ki fogja meg azt a nyulat a kukoricásaival már sárguló egresi határban? Mint sas röppen nyomába a jobb kar, hiába, ez a rakoncátlanabb.

Sík Sándor: Egy fiatal német katonához

Almaképű kis német katona,
Olyan fiatal, szinte még gyerek.
Mögötte a vasúti kocsira
Szerelt sötétlő páncélszekerek.
A pihegő vagónnak nekidől,
Talpáig harcias zöldbe szorítva
És rám mosolyog; kék szemeiből
A fiatalság meleg hajnalpírja
Nevet és a szívemet elszorítja.

Háta mögött a tömött kocsiról
Kurjogató legény harmonikáz.
Lelkem előtt az édes-zöld Tirol,…
Havasi lejtők, szénasuhogás…
Vasárnap-est a völgyi csepp falun,
(Utolsó nyár elköltöző anyámmal)
A főtérről, százados hárs alul
Idecsattog – a fiatalság járja – A talpverős tánc hetyke muzsikája.

Nézem a fiút, belemélyedek
Mélykék szemének pihenő tavába.
Kedves fiú, lásd, ez való neked,
A tánc, az ének, az otthon világa,
Ma még a játék és a szerelem,
Holnap a munka izzó férfi-napja,
A könyv, a gép, a kutató-terem:
Apáid hívnak, szellemáldozatra.
Ki az, ki veled őket elhagyatja?

Mi az az irtó, siketvak erő,
Ami elkapott, szép felebarát,
Hogy nem hallod, csizmás menetelő,
A Kantok és a Schillerek szavát,
A Két Kőtáblát a világ felett,
Csak az egyetlen iszonyú Szirénát,
Mely kiszúrt szemű farkasként terel
A meggázolt Európa tetemén át.
Fölötted dögsasok, lépted nyomán hiénák.

Nem érzed-e szegény arcod körül,
Boldogtalan, a dermesztő szelet,
Amely a föld fojtott ereiből
Kúszik feléd sárgán: a gyűlölet.
A szabadság elfúlt párája ez,
Mely arcod körül méreggé fagyott.
Ó, látom és a szívem dermedez:
A jeges égre hulla csillagok
Írják a szörnyű ultimátumot.

Már mozdul is a jóllakott vonat.
Tompán zördülnek a fekete tankok.
Te mégy, hogy eltörj új országokat, -
Mégy, mégy és én már hallom a harangot:
Ítéletet kongat iszonyú nyelve,
A sírásó a pitvarban kopog.
Indultok az öngyilkos győzelemre,
És én siratlak, szép ártatlanok.
A Kőtáblák mozdíthatatlanok.

1941. július

Csokonai Vitéz Mihály: Serkentés a Múzsához

Jer! magunknak fűzzünk szárnyakat,
Hogy ama bérces kőszálakat
Megtetézhessük azokkal,
Láthassuk várát az ízlésnek,
Hol a múzsák a sok elmésnek
Fejét fűzik babérokkal.

A halhatatlanság felette
Öröm templomát építette,
Amelyben megholt a halál.
Itt, ki szerette a múzsákat,
Nevével kérkedő táblákat
Merő gyémántokból talál.

A dicsőségnek trombitája
Érdemét harsogva fúkálja
Mindenütt a nemzeteknek;
Ezt a hír felvévén szárnyára,
Viszi a világ négy sarkára,
S fülébe zengi ezeknek.

Századjai az elmúlásnak
Általadják őtet egymásnak
És megőrizik hűséggel;
És mikor sírjára mutatnak,
Örömnek könnyeit hullatnak,
Koronázván dicsőséggel.

Népei a fagyos éjszaknak
S kik a forró nap alatt laknak,
Hirdetik, ki volt Homérus!

Örömmel tapsolnak őnéki
A Gángesnek gazdag környéki,
Visszaekhózik Ibérus.

Vajha énreám tekintene
Nyájas szemekkel Melpómene,
És éneklője lehetnék!
Úgy mind halált, mind más veszélyt s kárt,
Mely a legnagyobbaknak is árt,
Bátor lélekkel nevetnék.

Nagy Gáspár: Megyek a vers után

/episztola zágoni nővéremnek, N. Irénnek/

Bezárul borítékba az ősz, a tél. Postára megy gyalog a vers - zenél. Duna viszi a levélhullató évszakot. Elúsznak a tél elé korai jégtorlaszok. Megyek a vers után s fejemet viszem kezemben. Hasonlít rám, hasonlít igen. Levették „könnyű" csatákban. Csak egy szisszenés hallatszott, mikor elállt a szívverés. De aztán minden pörgött és forgott tova. Felejtsem el, töröljem le, legyek mostoha a megtörtént őszhöz, télhez: a „józan" áruláshoz? Felejtsek én? Az én időm majd megnyugvást hoz? Itt várok Rád, ebben a szobában. S érkezel levélformában, ahogy csak elképzeled. „A szabadulás bármely formája érdekel" már. A hirdetés helyén valaki áll és énekel.

Pálóczi Horváth Ádám: Pajkos huszár

Adjon Isten jó szerencsét annak az anyának,
Aki fiát felnevelte lovas katonának.
Ördög adjon rossz szerencsét annak a kurvának,
Aki fattyát felnevelte gyalog bakancsosnak.

Tinódi Lantos Sebestyén: Sokféle részögösről

Sok részögös, hallgassátok erkölcsötöket,
Isten ellen részögségben ti vétketöket,
Mert gyakorta felejtitök ti Istentöket.
Én beszédöm az Noéról kell elkezdenöm,
Az jó bornak meglelését megbeszéllenöm,
Sok rendbéli részögségöt megjelöntenöm.
Bárkájából Noé atyánk mikort kiszálla,
Mindenféle népét, barmát el-kibocsátá,
Ez szép szárazföldön Isten elszaparítá.
Ez időben az szőlőhegy soholt nem vala,
Paradicsomban Isten terömtötte vala,
Paradicsomból az vízezön kihoszta vala.
Sőt egy magas hegyben szőlő megmaradott volt,
Az Noéhoz közel szőlő gyükerezött volt,
Meleg nyárban szőlő fővel szépön termött volt.
Találá meg egy bakkecske, szép voltát látá,
Gyömölcsét megharapálá és megvidula,
Szép szakállát igen rázá, magát hagyigálá.
Igen hamar kihozatá Noé, hogy hallá,
Kis kertében béhozatá, elplántáltatá,
Oroszlánvért és majomvért hamar hozata,
És disznóvért és kecskevért ő kerestete,
Szőlő tövét mindezökkel megőtöszteté
Ő az vizét megszereté, soká terjeszté.
Nagy vígan vesszőjét Noé elültetteté,
Kapásokkal míveltete, hordót töltete,
Egy kedvében az jó borban Noé köppente.
De lám, Noé az jó bortúl megrészögödék,
Szertelenül ruhájával ő elaluvék,
Az kisebbik fiátúl, Kámtúl megmevetteték.
El-kiméne, attyát Noét bé sem fedözé,
Két báttyának: Semnek, Jáfetnek aszt megbeszéllé,
Egy palásttal az két báttya hamar fedözé.
Az Noénak szemérmére ők sem nézének,
Visszanézvén, tisztösségöt attyoknak tevének,
Némikor Noé felserkene, hogy kimenének.
Kárát vallá ennek az Kám ő magzatiban,
Mert eszt Noé mind megérté, lőn nagy haragban,
Megátkozá Kámnak fiát ő nagy búában.
Nám, az Kámnak öregb fia Kanaán vala,
Sem, Jáfetöt az vén Noé áldotta vala,
Hogy őnékik az Kanaán éltig szolgálna.
Ifjak erről tanulhattok, mint atyátokat
Tisztöljétök, hallgassátok ti anyátokat,
Hogy rejátok ne vegyétök az ő átkokat.
Isten Noét vénségében kivötte vala,
Ötven héján ezör esztendég éltette vala,
Világszerte az ő magvát elsokasítá.
Részögösök megércsétök ti rendötöket,
Az bor miá külömb-külömb természettöket.
Oroszlánvérben kik részesök, mongyák ezöket,
Bátor szívök, mint Sámsonnak, igen erősek,
Bajviadalt vitézökkel semminek vélnek,
Józanulván, ha rákelnek, bokrot keresnek.
Az majomnak természeti igen játékos,
Mit mástúl lát, aszt műveli, oly igen okos,
Ő vérében aki részes, olyan játékos.
Tehetségöt részögségben sokat késértnek,
De nagy sokak erejökben csak szégyönködnek,
Kik amaszt es elszalasztják, táncban elesnek.
Oly rút férög disznó-férög ő állattyában,
Ő bársonyát nem kímélli, hever az sárban,
Ő vérében az ki részes, hever az sárban.
Részögösök kecskevérben az kik részesök,
Mert kecskéknek természetök, tombolnak, szöknek,
Magasságra felugordnak, kosul öklelnek.
Bémerülnek az bormarók sok tombolásban,
Kecske módra felszökésben és nagy sok táncban,
Részögségben sok gonosság lészön az táncban.
Alázatos, békességös egyik részögös,
Az második csak garázdás és oly versönyös,
Imádkozik és bűnén sír harmad részögös.
Negyedfélék apróságot igen kívánnak,
Ötödfélék dúlnak, fosztnak, oly igen lopnak,
Hatodfélék csak hallgatnak, mert megnémulnak.
Hetedfélék igen bölcsek, mint Damján lova,
Részögségbe veteködnek az hit dolgába,
Szentírásból semmitudók ők józanságba.
Nyolcadféle részögösök vannak udvarba,
Vitességök, bölcseségök nincsen magokba,
Nyalánk hálót ők tanultak az ő dolgokba.
Nyelvesködnek, ők csácsognak úrasszony előtt,

Mit kívöl hallnak, aszt beszéllik úrasszony előtt,
Soknak ejtnek nagy bánatot baráti előtt.
85 Nám, az urak asztalokhoz azért ültetik,
Eszös népek az asztalnál csúfnak ítélik,
Mert csúfságát az asztalnál sokan mevetik.
Nem kell akkor hegedülni, lantot pöngetni,
Szép dolgokat krónikákból nem kell zöngeni,
90 Csalfa biró mert ott csácsog, aszt kell hallgatni.
Az csélcsapás többet használ az vitésségnél,
Hízölködés, csúfolkodás lantnál, énöknél.
Társim, ezzel se gondoljunk, igyunk jó kedvvel!
Gondban esik, elaluszik az kilencedik,
95 Az bor szagát ő megérzi, ha elkerülik,
Ott feltekint, az pohárért igen morgódik.
Igen eszik az tizedik, virrattig iszik,
Nagy gazdagnak véli magát tizenegyedik,
Az hásárton mindent elveszt tizenkettődik.
100 Száguldásval lovát veszti tizenharmadik,
Megsiratja kárát másnap, megjózanodik.
Mind virrattig elbúdosik tizennegyedik.
Olyak vadnak, gyaloghidat meg sem találnak,
Az híd mellett, hipp! az sáron általgázolnak,
105 Lábok nékik négy is vagyon, vélnéd baromnak.
Meg sem mosdik borzas fővel tizenhatodik,
Az konyára, az pincébe ottan béesik,
Ha meglátod mint Markalfot, bolondoskodik.
Ez es nem jó részögségbe ki vereködik,
110 Jámbor házasát, jó szolgáját kik sziggyák, verik,
Meg is ölik, részögségbe néha történik.
Hogy megércsed il részegös tizenhetedik.
Tíznyolcadik az jó borban mindaddég iszik,
Rókát szaggat, száját törli, ű esmég iszik.
115 Sokak vannak részögségben, sokat ígyérnek,
Tűlök kérik, józanokban teccik mérögnek,
Nevet vesznek, mert űt mongyák hazug agebnek.
Az huszadik szolgálatját igen ajánlja,
Szükségkorán ha meglelöd, aszt elhallgatja,
120 Il barátot, atyafiat minden utálja.
Gondolkodnak bornemiszják, igen hallgatnak,
Részögösök mit csácsognak, aszt mosolyogják,
Hogy bölcsebbek ők volnának, mind azt alítják.
Az bor szaga ő fejöket ott általhatja,
125 Csácsogását, felszökését minden meglátja,
Asszonyoknak az szebbikét táncban kivánnya.
Bormegiszják nékik vannak mikor akarják,
De az álnok fösvénségért ők bort sem isznak,
Mikor isznak, erkölcsöket jóvá sem hagyják.
130 Az kik urak, asztaloknál sokan ravaszak,
Súg, hogy félön az vendégöt hogy bolondíccsák,
Ű magának lágy italját félig iktassák.
Az asszonyok, szép lejányok nagy gyengén élnek,
Az asztalnál ők sem esznek, nagy fittyel élnek,
135 Maga még reggel szép sölt kappant ők elnyeltenek.
Ezöst kannácskát az pincébe eligazítnak,
Regtől fogva kit éfélig meg sem száraztnak,
Két rossz tálat ők zörgetnek, szöknek, tombolnak.
Sőt ők gyakran ablakokban hogy hímöt varrnak,
140 Rejtökhelről borosedént ők előrántnak,
Egyet-kettőt akasztalnak, ők esmég isznak.
Vénasszonyok, jaj szegényök, ők is kullagnak,
Setét herre, bort ha kapnak, eltoszogatnak,
Az leányok ha ellopják, igen kogyognak.
145 Utálják az jó bort az nagy tömlőjű dajkák,
Tejök jűjjön, bort ha kapnak, gyakran kortyantnak,
Az gyermökön elalusznak, néha megfojtják.
Vén szakállú hopmestörök mikor köppentnek,
Ott csácsognak és mint lehet, tombolnak, szöknek,
150 Az asszonyok, szép leányok azon mevetnek.
Jó bort kérnek, ha nem adnak, igen zúgoldnak,
De ha jó bor palaszkjokban, ők danógatnak,
Szakállokat borzogattyák, ők esmég isznak.
Ímé elrejtősztenek volt az vígságtevők,
155 Lantosok és hegedősök, kiknek bor lelkök,
Csak borért is elzörgetnek néha szegényök.
Gyorsan köppent, még idején békeni magát,
Szunnyad, véti ő nótáját, vonszja az fáját,
Meg is ütik, néha történik, bottal az hátát.
160 Székön ülő sok tolvajok, lesnek piacon,
Nagy morgással átkozódnak szenes fazekon,
Alól gyujtják, fölyül ontják az bort akkoron.
Árujokat olcsón veszik, nagy drágán mérik,
Néha ifjak alutt szénbe puskaport rejtik,
165 Az fellobban, Valkó vidékét elpörzsölik.
Az kannácska meg sem szárad, rejtökbe tartják,
Nagy gyakorta jól köppentnek, fart igazgatnak,
Onnat hazól férjök éhöznek, szoméhoznak.
Gondoljátok részegesök ti vétketöket,
170 Melyekbe megbántottátok ti Istentöket,
Il erkölcsnek, részögségnek vessetök véget.
Az bort Isten nagy jó végre nékünk terömté,
Mértékletösségvel véle élnenk engedé,
Józanságval minden őtet szépön dícsérné.
175 Bátor igyunk az jó borban, jó kedvet vegyünk,
Istenünknek, nemzetünknek csak mi ne véccsünk,
Ha külömben cseleködünk, lelkünkben veszünk.
Az ki szörzé, neve Sebestyén, szoméhságába,
Nyírbátorba ezörötszáz és negyvennyolcba,
180 Udvarbírák bort nem adnak, vannak átkjában.

Vajda János: Egy abszolutizmust pártoló politikus kitörése

Mit nekem most a világnak
Fölmagzott politikája;
Országvilág-események
Viharszülte gombaágya!
Majmokat majmoljak én is?
Nojsz' egyéb se kellene!
Engemet nem tántorít meg
A világ forgószele.
Én törődjem új eszmékkel,
Melyeket nem taníték,
Melyeket a feledésnek
Földje tartott fogva nemrég,
És most holmi napszámosnép
Kikapálta föld alól.
S azt beszéli, hogy belőle
Az igazságnak lelke szól?
Hát hiszen csak hadd keressék
Azt a kedves igazságot!
Hisz talán megérdemelt már
Lelkem egy kis mulatságot.
Mondhatom, hogy ujjongatok,
Kedves egy konfekt nekem:

Magjával unatkozásom
Majd ellövöldözgetem.
Hiúságtok kártyavára
Az egész - mi sem több ennél;
S én, ki három csizmatalppal
Nagyobb vagyok az időnél,
Én törődjem még a földdel,
Midőn bírom az eget -
Ide no azt a pohár sört,
Még nem ittam eleget.

Weöres Sándor: Thule

Napsütés harsány nevetése,
tengerhabok ölelkezése,
felzúdult vérű kakasok,
mennydörgésben újúlt szivárvány,
a teret összevissza járván
mindég adósotok vagyok.

A nagy világ sok kis világa,
hány váratlan kigyúló lámpa,
egy pad, hová ülnöm szabad,
végzetemet átvilágítja
a folyton forgó tűzparittya,
míg életem meg nem szakad.

Holtig vezet? halálon túl-e?
A hajó indul, messze Thule
ismeretlenben integet,
a felhők mind-alacsonyabbak
és ritkán nyílik rajtuk ablak,
de vár a nem-látott sziget.

Dóró Sándor: Szerelem

Ma békésen lefektettem az alkonyt,
s a színesedő, barnuló földeket
betakartam puha, okos gondolattal…
A bogarakat elküldtem a levelek
csendje alá, hogy pihenjenek…
Az égen bóbiskoló csillagokat
elfújtam, hogy aludhass!
A csendet csendre intettem
szívremegve, hogy fel ne rezzenj…
Lépteimet álmodba szőttem,
hogy álmod szebbé tegyem!
S ha felkelsz: mosolyomban
tisztára fürödhetsz!
Felébresztem a hajnalt is,
hogy örömöd fényes legyen!

Nagy Zoltán Mihály: Helyzet

az asszony a valaha áhított
most végre a tied lehetne
combjai a megtervezett hangulatfényben
holdsugarasan szétterítve – és a combok deltájában az a benne-
bujdosásra ingerlő bozótos – de csak térdelsz a fehér sivatagban
nézed a tetszelgő debellát csüggedten
meghágni halmait bejárni völgyeit
semmi kedved ily kéjsóvár tetemet
nem lehetsz képes szeretni – – –
1982. December

P. Jánossy Béla: Álarcos bálon

Vásári zsongás. Tarka-barka,
Száz színtől eleven világ.
Zene, tánc, jó kedv, dal, virág.
Egy ósdi, bő függöny-takarta,
Füst s porlepett, hatalmas, ódon
Oszlop mögé odahúzódom,
S nézem a nagy komédiát.
Álarc az arcon, torzított a hang,
Rekedt kolomp itt az ezüst harang,
Mindenki más-más, mint aki,
Suttog emez, az öblösen kiált,
S valóját senki sem mutatja ki.
Pierr' cicázik Pierróval,
Csörgősipkás kék dominóval
Tülekszik ott szerelmi harcba,
S egyik a mást nem látja arcba.
Spanyol lovag kakaskodik tovább,
Mit kecsesen fogad a donna,
S tipeg-topog száz apró, fürge láb
E fura embersokadalomba'…

Az oszlop mellől nógat valami
E figuráknak oda mondani:
Ti emberek, bolondos emberek,
Minek lárvázni izzadt képetek?
Minek lárvázni céltalan magunk?
Mi emberek – mind lárvásak vagyunk!
Belsőnk ahogy szól, sohsem úgy teszünk,
Nem úgy beszélünk, ahogy érezünk,
Belsőnk akármi szépet, jót fakaszt,
A külsőnk sohsem sugározza azt,
És számtalanszor volna hinni ok:
Vagyunk egymásnak érdekes titok.
Ti emberek, bolondos figurák,
Le hát e sok komédiás ruhát,
S a dupla lárvát! Ember, mit akarsz?
Nem-ismerésre nem elég az arc?
Hisz mindnyájunkról egyszer kiderül:
Nem azok voltunk kívül, kik belül!…

Pilinszky János: Aranymadár

Alszik a ház, az udvaron
elnyújtózva a kocsinyom,
kocsinyomban a gizgazok,
szelíd halomban a homok.
Szál jegenyék ezüstöskéken
derengenek a holdsütésben.

Csupán Mihály, feje a karján,
nem alhatik nyomoru vackán,

szólogatja egyre susogva,
mintha tulajdon szíve volna,
tulajdon szíve, szívverése,
egy öreg diófa beszéde:

„Ébredj, Mihály, a juhok mellől,
emelkedj hitvány fekhelyedről,
hol annyi esztendőn gyaláztak,
hagyd el, Mihály, a gazdaházat.
Éjszakádon tengernyi csillag,
a nyári égbolt világít majd,
fogadnak tiszta reggelek,
vezetnek békés ösvenyek,
oltani heves szomjadat
megitat bővizű patak,
s ha elfáradsz, ledőlve csendes,
puha füvek közt szendereghetsz.”

Így susog az öreg diófa,
s mintha tulajdon szíve szólna,
enged Mihály az unszolásnak,
a csöndes, konok lombzugásnak.
Ragyog a hold. Nem is néz hátra,
pillantást sem vetve a házra,
oda se les, ahol a gazda
gyanútlan, mély álmát alussza;
úgy megy szegény, szaporán lépdel,
suhan Mihály a csillagfényben,
végig az alvó kis falucskán,
egymagában a füves utcán.

Aztán hirtelen a sötét,
feje fölött megnő az ég.
Amerre lép, mélységes csend lesz,
hasonlatos a végtelenhez,
hogy lélegzete is eláll. –
Nagyot sóhajt akkor Mihály.
Mert ki annak megmondhatója,
milyen sors vár a bujdosóra?
Megindulva a nagyvilágba,
mifele is lépked az árva?
Előtte, mint hatalmas tenger,
Széles mező az ismeretlen,
s mint kisfiú a nagy víz mellett,
meghallja, hogy a szíve reszket.
Meg is torpan, azután bátran
halad tovább az éjszakában.
Sötét erdőbe ér, ahol
százesztendős éjfél honol.
Óriás, öles törzsü fák
tartják az örökös homályt.
Se holdja, se egy csillaga:
időtlen itt az éjszaka.
Lélegzetét is visszatartja,
úgy vág neki, a bő avarba
úgy gázol a legény, vigyázva
minden kis neszre, mozdulásra.
S íme, az erdő sűrüjén át
egyszer csak fényes ragyogást lát.
Nem káprázat és nem is álom,
aranymadár röpdös a fákon.

Akkorka, vagy alig nagyobb csak,
akár egy közönséges csillag,
de mint a napnak, színarany
sugárból való tolla van.
S már célba is veszi Mihály,
mikor megszólal a madár:

„Árva legény, az életem
miért vennéd? Hagyd meg nekem.
Cserébe, szívesen fogadd,
neked adom a tollamat.
Ha bármi bajod támad,
csak forgass rajta hármat!"

Azzal Mihály előtt lebegve
utat mutat a rengetegbe.
Rengetegből a fényes napra,
kivezeti a kék szabadba,
hol a fiú tünődve áll most,
meglátva egy különös várost.

S még mikor a városba ér,
csodálkozik csak a legény!
Szélesen ásít kapuja;
sehol egy őr, nehány liba
tépi a füvet egyedül,
gágog a városfal körül.
Az utcák árvák, üresek,
kopog a poros kövezet,
s amerre csak tekint Mihály,
minden ház talpig gyászban áll.

Oly szomorú a város csendje,
mint a halál temetőkertje.
Fekete posztó, gyászszalag
fedi sűrűn a házakat,
a piactéren kis csoport
susogó asszonynép szorong.
Mindenki csendes; anyja mellett
szoknyájába tapad a gyermek;
míg a toronyóra zavartan
tizenkettőt üt a magasban.

Vasrácsos kerítésen át
látni lehet a palotát;
az öreg, ősz király, szegény,
épp rózsái közt üldögél;
keserű könnyei peregve
hullnak a hervadt levelekre.
S hogy baját kérdezi Mihály,
szavakat is alig talál,
alig kerül egy-két szava,
oly nagy a király bánata.

A föld alatt hatalmas márvány
odújában fészkel egy sárkány,
ki minden évben, szívtelen
egy hajadon lányt követel.
Sír az öreg: „Mai napon
egyetlen lánykámon a sor.”

S máris indul a gyászmenet;
elöl a király lépeget.
Vállairól esett palástja
beleseper az út porába;

maga se látja, amikor
ruhája szegélyén tipor.
Szemét lehunyva, oldalán
ott megy a szép királyleány
nagy-csendesen. Mögötte meg
Ezüst-lovag s a hercegek,
azok mögött a nép tolong,
férfiak, kendős asszonyok,
majd pár gyerek, erőtlen agg
zárja a riadt sorokat.

De mikor zúgni kezd a sárkány,
magára marad a királylány,
egyedül a szép hajadon
a tükörsima piacon.

Ki merre lát, a hercegek,
nemesek és nem nemesek,
parasztok, piperkőc urak,
ki merre tud, arra szalad;
de maga az öreg király
köztük a legfürgébb talán,
ezüstösen habzik utána
a levegőben bő szakálla,
s még a fák is, ha lábuk volna,
mind-mind a házakba tolulna.

Egyedül csak Ezüst-lovag,
ki a lányka mellett kitart,
ámbár egykönnyen meglehet,
hogy lépni sem tud, úgy remeg,
s ha nincs a páncél, ami tartsa,
menten összeroskad alatta.

Mert hallani már, közeleg
a föld alatt a szörnyeteg,
a föld alól az ég fele
kicsap a kútból kénköve,
majd bodor füstben megjelen
a kútkáván egy szörnyü fej.

Aztán követi mind a hét.
Már látni törzsét, termetét.
Ágaskodik, pokoli látvány,
rázkódik a temérdek sárkány,
s mint láncra-vert komondorok,
hét feje hétfele forog.

Akkorra már Ezüst-lovag
bölcsen lapul egy fa alatt,
de rejtekhelyéről Mihály
a szörnyeteg elébe áll.
Megforgatja, ahogy tanulta,
az aranytollat. S lám, ragyogva,
akár a nap fényes sugára,
ott terem az aranymadárka.
Megjön Mihály hívó jelére,
aranykardot ejtve elébe.

Megindul hát a küzdelem.
Előbb a sárkány kezdi el.
Zöld pikkelyes, csontos keze
kinyújtva már a lány fele.
De bőgve tüstént visszakapja:
körmére csap a fiú kardja.

Vonít a szörny, minthogyha nyúznák,
úgy szopogatja vérző ujját,
dülledt szeme sós könnybe lábad,
belekékül a roppant állat.
Aztán nehézkesen, szuszogva
kénes tüzet liheg a torka,
villámokat lövell Mihályra
haragos szeme pillantása.

De nem ijed meg a legény.
Minden csapás elől kitér,
hiába sújt a szörnyeteg,
kavar hatalmas felleget,
zúgnak roppant ütései:
a fiút csak nem érheti.
Ott viaskodik ügyesen
a sárkány szívéhez közel.

S mikor szívébe fut a kardja,
megáll a szörny egy pillanatra,
mint ingatag, nehéz torony
mielőtt végképp leomol.
Lépne, de nem viszi a lába,
rettentő törzse rogy utána,
majd hét feje zuhan le, holtan
nyúlva el a szállongó porban.

Akkor Mihály bátran belépve
leszáll a sárkány belsejébe.
Hegyes, kanyargós fogsorát
mint léckerítést lépi át,
s mert hétfeju a szörnyeteg,
átkutatja mind a hetet.
Mind a hétben egy aranyalma,
mind a hetet zsebébe rakja,
s mint ki a poklokat megjárta,
siet vissza a napvilágra.

Ragyog az égbolt odakint,
ragyog a város tornyain,
lobog a napfény; gyönyörű
kéken a tiszta nyárderű.
Sima vizében az egeknek
nyoma sincs, tovatűnt a felleg.

Mihályra várva, egyedül
király leánya maga ül,
mosolyog rá a szép leány,
helyet mutatva oldalán.
Mellé települ a legény,
nagyon-nagyon fáradt szegény,
boldog fejét lehajtva szépen,
már alszik is a lány ölében.

Ezüst-lovag csak erre vár,
s hogy látja, elaludt Mihály,
hol meglapult, a fa mögül
nagy-sebesen előkerül,
s kirántva álnok fegyverét,
átszúrja a fiú szivét.
Majd ráparancsol a leányra,

menjen vele a palotába,
s hogy őt is menten megöli,
ha bűnös tettét fölfedi.

Virágos díszben, odabenn
az egész város ünnepel,
zsúfolódva a hosszú utcán
ujjong a nép a szörny kimúltán;
könnyei között a király
nevetve tapsol a csodán;
sürög-forog, mint kisgyerek,
dicséri Ezüst-herceget,
s mert legyőzte a rontó sárkányt,
neki adja a szép királylányt.

Nosza tüstént asztalhoz ülnek,
hozzák a lakodalmas sültet,
hetykén vigad Ezüst-lovag,
csak a királylány hallgatag.
S ahogy szívéhez kap, keze
mintha tüzet érintene:
ruhája alatt a fodorban
gyönyörű aranytollra bukkan.

Mikor kardot fogott a szörnyre,
akkor hullatta Mihály földre,
hajolt le a királylány érte,
tűzte a tollat kebelébe.
Előveszi most és vigyázva,
ahogy azt a legénytől látta,
hangtalanul számolva hármat,
jelet ad titkon a madárnak.

Akkorra már, akár a tinta,
sötétség borult a piacra,
ahol a sárkány teteme
meredezik az ég fele,
s nem messzire holtan, szegény,
ő is ott hever, a legény,
ő is ott fekszik mozdulatlan,
elterülve a nedves gazban.

De a királyleány jelére,
akár a hajnali nap fénye,
feltűnik az aranymadárka,
ott terem a hívogatásra.
Szép fényes csíkot ír, ahogy
általszeli a piacot,
majd mint delelő kicsi nap,
szíve fölött a fiunak
addig ragyog, addig lebeg,
áraszt rá puha meleget,
míg életre nem kel Mihály,
akár egy mély álom után.

Első útja a palotába!
Szélsebesen viszi a lába,
majd szétveti az indulat,
a bosszuló, nemes harag.
S ahogy az ajtóban megáll,
kukta kezéből le a tál;
a néma csöndben ott csörömpöl,
ott sivít cserepe a földön.
Körül a pástétom felett
elsápad a vendégsereg,
torkukon akad a falat:
mi lesz veled, Ezüst-lovag?

Ha nem remegne a kezed,
tán el is bírnád fegyvered,
de így magad szaladsz halálba,
Mihály kitartott kardvasába!

Akkor, hogy azok igazolják,
szótlan a hét szép aranyalmát
kirakja Mihály rendre, sorba
király elé a díszabroszra.
Ő ölte meg, Mihály, a sárkányt!
Ő érdemli király leányát!

Csaptak is olyan lakodalmat,
soha szebbet, soha vigabbat,
három nap, három éjen át
ünnepelték az ifju párt,
de egymást látták csak azok,
nem is sejtve, mily boldogok!

S hogy a mese kerek legyen,
harmadnap ő is megjelen,
a palota kertjébe száll
harmadnap az aranymadár;
ott csattog egy rózsabokorban,
soha többé nem száll el onnan.

Szántó Róbert: A szellem látogatása

Éjfélre jár. A csönd zenél szobámban
S magányomból kilépve, meseszárnyam

Kibontom. Vaj' megtilthatod-e nékem,
Hogy szellemem az ajtódon belépjen?

Ha feléd közelítek óh kegyetlen
Távoznom kellett százszor is leverten.

És most, és most ha megkondul az éjfél
Szellemem ott áll ágyadnak fejénél.

A lelkem hajlik testednek fölébe,
Hogy nagy szerelmét újra kipörölje;

Hová e porhüvely csak félve lépe
Leborulok az ágyadnak elébe.

S ki epedésem eddig sohse láttad
Vad bosszúállón csókolom a szádat…

Vámpírja leszek lázadó szívednek,
Kiszürcsölöm jaja az utolsó cseppet.

Kiürítem amikor nem is látod
A gyönyörökkel telt aranykupákat…

… A nagy magányt már százszor átöleltem,
Amikor benne képedet kerestem.

Szécsi Margit: Ifjúság égő álmai

Én nem mondok le semmiről-
ezért szorultam mint gyerek.-
Álmok rablója vagyok én,
szikár, szilaj, - kezemben tőr.

Egy csók lesz az én éltetőm,
egy cselt nem rejtő szűz mosoly.
Ifjúság égő álmai!
Én nem mondok le semmiről.

Bajza József: A lanthoz

Zengj, oh lant, húrodon
Igéző éneket,
Hangod szelíd legyen,
Olvasszon szíveket.

Fesd az ifjú kebel
Heves küzdéseit,
Egekre szárnyaló
Merész reményeit;

Az emberéletet,
Gyarló szép álmait,
A sírt, melynek vihar
Nem éri partjait.

Zengj bút, vigalmakat,
Az érző szív baját,
A lyányka kék szemét,
Tündöklő szög haját;

S melyet virágival
Istenkéz hímezett,
Zengd a kies tavaszt,
A szép természetet.

S a merre kéklenek
Kárpát szirtormai,
A merre omlanak
Dunának árjai:

Gyulassz nyelv és haza
Iránt hő kebleket,
Magyar szép ajkakon
Viszhangzzék éneked.

S ha vígalom derűl
Vidám dalodra majd,
S mély gyötrelmid felett
Mély gyötrelem sohajt:

Egy új Olympián
Ne kívánj pályabért:
A legszebb koszorút
Nyerted küzdésidért.

Csanádi Imre: Hónap-soroló

Új év, új év,
új esztendő!
Hány csemetéd van?
Tíz meg kettő!

Jégen járó január,
fagyot fújó február,
rügymozdító március,
április, füttyös, fiús,
május, május, virágdús,
kalászkonyító június,
kaszasuhintó július,
aranyat izzó augusztus,
szőlőszagú szeptember,
levélhullató október,
ködnevelő november,
deres, darás december

Endrődi Sándor: Féljétek az Istent

Halandó emberek, féljétek Istent!
S tegyétek, amit szent törvénye mond.
Szeressétek, mint jó testvérek, egymást
S ne legyen gondotok a földi gond.
Pusztuljon szívetekből a gyűlölség,
A mások rontásán duló harag.
Akik a szeretetet meggyilkolják,
Méltók reá, hogy elkárhozzanak.

Halandó emberek, féljétek Istent!
Övé az élet, övé a halál,
Szemöldjének egy könnyű rándulása,
S a gőgös ember hitvány porra vál.
Ha nem tett jót, ha nem szerette társát,
Itt lenn a földön nyoma sem marad.
Akik a szeretetet meggyilkolják,
Méltók reá, hogy elkárhozzanak.

Halandó emberek, féljétek Istent,
A legfőbb, leghatalmasabb urat!
Emeljétek fel szíveteket hozzá,
Nézzetek arra, merre ő mutat.
A gazok megtalálják benne sorsuk',
Örök jutalmukat az igazak.
Akik a szeretetet meggyilkolják,
Méltók reá, hogy elkárhozzanak.

Halandó emberek, féljétek Istent,
Ki mindent lát és mindörökre él!
Hiába álság, gyarló földi furfang,
Belát a vesétekbe és – itél.
Küldöttje minden ember s ha ki társát
Gyűlöli, rontja: őt csúfolja csak.
Akik a szeretetet meggyilkolják,
Méltók reá, hogy elkárhozzanak.

Csanádi Imre: Hónap-soroló

Új év, új év,
új esztendő!
Hány csemetéd van?
Tíz meg kettő!

Jégen járó január,
fagyot fújó február,
rügymozdító március,
április, füttyös, fiús,
május, május, virágdús,
kalászkonyító június,
kaszasuhintó július,
aranyat izzó augusztus,
szőlőszagú szeptember,
levélhullató október,
ködnevelő november,
deres, darás december

Endrődi Sándor: Féljétek az Istent

Halandó emberek, féljétek Istent!
S tegyétek, amit szent törvénye mond.
Szeressétek, mint jó testvérek, egymást
S ne legyen gondotok a földi gond.
Pusztuljon szívetekből a gyűlölség,
A mások rontásán duló harag.
Akik a szeretetet meggyilkolják,
Méltók reá, hogy elkárhozzanak.

Halandó emberek, féljétek Istent!
Övé az élet, övé a halál,
Szemöldjének egy könnyű rándulása,
S a gőgös ember hitvány porra vál.
Ha nem tett jót, ha nem szerette társát,
Itt lenn a földön nyoma sem marad.
Akik a szeretetet meggyilkolják,
Méltók reá, hogy elkárhozzanak.

Halandó emberek, féljétek Istent,
A legfőbb, leghatalmasabb urat!
Emeljétek fel szíveteket hozzá,
Nézzetek arra, merre ő mutat.
A gazok megtalálják benne sorsuk',
Örök jutalmukat az igazak.
Akik a szeretetet meggyilkolják,
Méltók reá, hogy elkárhozzanak.

Halandó emberek, féljétek Istent,
Ki mindent lát és mindörökre él!
Hiába álság, gyarló földi furfang,
Belát a vesétekbe és – itél.
Küldöttje minden ember s ha ki társát
Gyűlöli, rontja: őt csúfolja csak.
Akik a szeretetet meggyilkolják,
Méltók reá, hogy elkárhozzanak.

Fazekas Mihály: Ének a hosszú télhez

Óh, meddig kell még a nyers szél
Dérdúrságát szenvednünk!
Engedd már óh makrancos tél,
Zúzos lárvád elvetnünk!
Vidd el rólunk vad honjába
A mord éjszak tunya seregét:
Hadd láthassuk pompájába
A vidító kikelet egét! A gémbergő természetnek
Engedj egy kis tágúlást;
A sok béburkolt életnek
Lágy szellőtől újúlást.
A madár hadd csimpalykódzon
A bimbózó csere tetején;
Egy kis fűszál hadd nyújtódzon,
S egy szem harmat legyen a helyén Akkor mink is megfrissűlvén
A tavasz jóvoltából,
S új lélekkel felperdűlvén
A sut rekkent zugjából,
A zsendűlő természetbe
Víg énekkel ki-kiszaladunk:
S egy-két verset tiszteletbe,
Csak halj meg tél, neked is adunk.

Galgóczy Zsuzsanna: Levél helyett Csengey Déneshez

A fény sárgán lapul a házra.
Bent zöld függönyök árnya.
Hát így végződne minden?
Fekete fehérben, fehér
márványsírokon járva?
Mert felnő a csöndből fogant világ,
tarts meg, ha zuhanni vágyom!

Talán a színek azok, akik szóra bírnak.
Talán a hangok, a dallamok.
Én a kezdetek óta csak hallgatok.
Csillagok simulnak az ég selymébe,
mint puha fotelokba az időtlenség,
Uram, tarts meg, ha zuhanni vágyom!

Szobáról szobára keresem azt a helyet,
ahol megcsap a reggel illata,
tudom, levelek erezetében bújt meg,
hangja olyan, mint a mohák suttogása.

Odafönn csillagok ívén baktat a magány,
ami elmúlt, nem jön vissza.
Életünk egy koktél a nyár teraszán,
s a szalmakalap alól úgy bukkan ki
arcunk fehérsége, mint búcsúzás perceiben
a csontok magánya.

Farkasrét – 1991. április 16.

Gyulai Pál: Kertemben

Szép tavaszi nap van,
Merengve magamban,
Kertemben sétálok.
Fáim virágszemmel
Néznek rám s víg kedvvel
Üdvözlik gazdájok.
«Mért busúlsz, jó gazdánk?
Hátha felvidítnánk!
Vége már a télnek:
Kék ég, fénysugárzó,
Zöld fű, víg madárszó…
Örűlnek kik élnek.
«Jó fák, nem busúltam,
Csak arra gondoltam:
Ti hogy' megifjodtok,
Bár tünnek az évek,
Ameddig csak éltek,
Újra virágoztok.
Tavaszát az ember,
Éli csupán egyszer,
S tele sírba zárja;
Újabb tavasz zöldjét,
Újabb ősz gyümölcsét,
Mind hiába várja.»

1890.

Lesznai Anna: Isten asztalát terítem

Mióta elejtett engem titkos ágom,
Mióta a buja barna földet hágom,
A tejízű álomburkot szívós ajkkal feltöröm,
S elindultam Isten felé,
Gyenge gyermekkorom óta
Ő volt szomjúm s örömöm...
Kerestem a napnak pengő lépte táján,
Égnek tülekedő bikkes lajtorjáján,
Tükrös kékjét mély kutakban,
Éj erdejét felkutattam.
Rám borult a déli réten,
Térdig tüzes lóherében,
Buzgó boldogságom.
Menny harangja zengte: „Hála, hála néked,
Ki öledben ringatsz tentermette néped,
Ki szent köldököddel ezer eget táplálsz,
Magot, szárnyat, lelket tenyeredben számlálsz.”
Tüzes lóherében ígyen énekeltem:
„Te, ki bennem reszketsz, pedig benned keltem,
A verőfény rajtam a te olvadt tested,
Benned fürdő orcám színörömre fested,
Tizenötesztendős nyári aranyalma,
Legyek asztalodon ujjongásba halva
Isten csemegéje.”
Kenyeret az Úrnak, mert az Isten éhes
Férfivágyódásra, asszonyszerelemre,
Ölelések malmán ő feléje ömlő
Áldozattá őrölt csók gerjedelemre.
Magját elhintettem utam barázdáján,
Első füve serkedt anyám csókja táján,
Hajnalt lestem, bimbók kelyhüket hogy oldják,
Madárfészek bújva tanultam meg módját:
Hogy telítsek fészket pici puha testtel,
Játszó szeretettel, ki fájni se restell;
Szökkenő mezőkön szemet szaporázzak
Hűlt csók hava alól új tavaszba fázzak.
És amiért magam alázattal adtam,
Ajándokul öröm őrlő tenyerének,
Bennem kalász keljen, életszemmel teljen
Örök arany mára Isten asztalára
Valóság-kenyérnek.
Hogy szüretre értem, szőlőhegyre tértem
A szívemet piros Kánaánban értem:
Néma tőke tövén szóló szőlőfürtöt.
Nedvemet facsartam felhők játékából;
Ereimbe bíbort arany égikürtök
Ontottak riadva, hol az alkony lábol.
Színem szegfüveknek színsujtásos leplén
Kisarjadzott vérem mindeneknek testén
Kezemnek nyomából mustot serkentettem
Ajakam szavából mámort merítettem
Dolgok örömából, magam mélységéből
Édes boritalul a lelkemet mértem
Isten asztalára.
Melyik édenkertben gyűjtöttem a mézem,
Dolgok édes szívét sejtő méheimmel?
Mikor szomjuhozva önmagamba néztem
Láttam, hogy a szívem ezer szívet mímel.
Ember, állat, növény s a kövek, a holtak
Százszirmú szívemben egybefogva voltak.
Százszirmú szívemnek zengő rózsájában
Ezer harmatcseppben ezer képük úszott.
Bennem hazajártak, bennem hazagyűltek,
Csöppbe kerekedtek, eggyé édesültek.
És mert én is, én is mindenekben alszom
Íme, minden küldött, hogy feleljen rólam
Szívem trónusához egy-egy drága túszot.
...Létre riogatva ezer álomlepkét
Kibontom most szívem százszín rózsaleplét
Ajándékba virult nyílás örömében
Szívetrejtő szívem száz sziromra tépem,
Szívszirommal hintem az Úr asztalát én
Isten abroszául.
Még egy kicsit várok, a nap erre járjon
Aratás térdeljen megérett határon.
Még egy kicsit várok, delelőre érjek
Áldozatra édes teljességgel térjek,
Orcám kivirítson békés belátással,
Könnyem keljen egybe minden vágyódással,
Építsem önmagam szeretettel épre,
Akkor két kezemet mosom tiszta szépre
Bizalom tejével, tejjé olvadt vérrel
S felemelem őket áldó mozdulattal
Rakodt asztal felé, melyet terítettem,
Melyre lelkem adtam, melyre testem tettem
S ráolvasom halkan csekély imádságom:
„Isten, ki leszálltál, nékem testté váltál,
Testeddel etettél, véreddel itattál,
Ne tagadd meg tőlem áldott éhességed,
A szívemnél állj meg, asztalomhoz térjél,
Fogadd szolgálódat, aki szólít téged
Szerény lakomádul.”

Madách Imre: Fagyvirágok

/Lujza sírján/
I
Ki sír velem, ah Istenem, ki sír?
Avagy nyugton viselni ily keservet,
Mely végtelen, mint istenek hatalma,
Emberkebellel egyedűl ki bír?
Egész keservem négy rövidke szó,
Egykedvűen vajh hányszor mondjuk el,
Ha a lélekharang konogva szól, -
Ki gondol arra, hogy tán egy kebel
Kíntól reped meg?
Én már tudom, mert én is érezém,
Értem, mi kín az egyedűl kesergni,
Midőn zokogjuk: ő többé nem él. -
Ah, én is tudnék egy rokon kebelt,
Egész széles világon egyet, egyet,
Reá hajolva kínomat kinyögni -
De mostan óh hová, hová hajoljak,
Midőn ép érte kellene kesergnem! -
Oh lány, miért haltál meg, mondd, miért
Cseréltél e forró kebel helyett
Hideg sírt? -
Nem szívtam el - csókolva - lelkedet.
Hová lett most az árva elszakadva
Világától, e szerető kebeltől?
Hol tévelyeg rideg, sötét magányban
Világa nélkűl a szegény, szegény! - -
Talán nevettem, amíg haldokoltál,
Talán vigadtam, amíg szenvedél,
S nem jött el, hogy megintsen, szellemed.
Van-é, van-é hát még szellemvilág? -
Óh lány, te el nem hagytál volna engem;
Te hűtelen levél hozzám bizonnyal;
Hogy dúltad volna fel a szép világot
Különben, melyet Istenként teremtél,
Igy egy csapásra?
Vagy nem melengetém el csókjaimmal
Eléggé tőled a zordon halált?
Miért az inkább engem nem talált?!
Miért maradtam meg, mint a virágszál
Ablak között az első téli éjre,
Hogy lássam még az eltarolt mezőket
S bútól hervadjak lassanként utánok? -
Átok reád sziv! mért vagy oly erős,
Világoddal mért nem roskadsz te is le,
Mért élsz, hogy romjain virrasztva számold
Csak veszteségeid hosszú sorát?
Vagy mért a természet, mért oly kegyetlen?
Mosolyg, örűl egész világ körűlünk
Mint hogyha káröröммel felkacagná,
Hogy néma tél ül a kebelben. -
Mért játszik a napnak sugára
A síron, mint a kis virágon,
S a fejfáról madárka énekelget,
Mig lent halott van?
Mért ha egy szív megreped,
Nem gyászol vele minden élet?
A pusztaságban résztvevőt találna
Az árva szív,
Míg így azt látja csak,
Hogy isteneknek gondjuk nincs reája,
S ha egy ember vesz, egy virág lehullt,
Mindegy előttük, ők mosolyganak csak,
Az ember oly kicsinyke, nyomorult.

II
Hát itt vagyok megint, oh drága völgy,
Ajtód előtt állok, kicsinyke ház!
Jól ismerélek egykor, s most miért
Egész valódnak arculatja más? Hisz egykor itten az élet lakott,
Most a halál ütött sötét tanyát,
Elszállt a szellem, s hullájára a
Természet dobta halvány fátyolát. Elváltozott azóta szívem is,
Sok édes hangú húrja megrepedt,
Együtt sirathatják, mely elrepült,
A ránk mosolygó kedves szellemet. Téged nem költ fel a pacsirta-dal,
Engem fogadni lánykám nem siet,
Nekem nem zeng a visszhang dalra dalt,
S nekem nem mondja senki, hogy szeret. Mi jól esik e gyász is, hogy közös,
S fonnyadt lombod közt a szél zúgva jár,
Míg véle a nászkoszorúra szánt
Virág hervadtan a sírkertbe száll. Csak szállj virág, mit is keressz te itt,
Rejtőzzél hozzá, szállj a sírba le,
Meleg van ott, keresztjét éri csak
És engem a tél fagylaló szele. Vidítsad ott, vidítsd a drága lányt,
Ki életében ugy ápolt, nevelt,
Sugj a tavaszról édes álmokat,
Míg álmában is szebb valóra kelt. S midőn tavasszal feljössz újolag,
Ne hagyjad ott legszebb testvéredet!
Ki rátok küldi - Isten - a tavaszt,
Hogyan sajnálna tőle - életet? De a hó könnyen olvad s mély a sír,
Óh türelem, csak türelem azért:
Egy perc meghozza a legszebb dijat,
Egy hosszu élet szenvedésiért.

III
Még itt feküsznek feltárt könyvei,
Itt a füzér, melyet félbenhagyott,
És a nekem szánt drága kis levél
Félig megírva végét várja ott. Sétálni ment talán csak asszonya,
De jaj, mikor, mikor tér vissza majd,
Ha elfeledt levélt, szivet, füzért,
Ha lelke már nem vágyik és ohajt? De el, sötét kép, óh hisz ő enyém,
Mind egyre megy: halott, távollevő?
Ez és az emlékünkben él csupán,
S még jobb a holt, mert nem lesz hitszegő. Mindkettő a jövőben visszatér,
Hervadtan bútól a rég elszakadt,
Míg a halott szunnyadva édesen
Virágzóan, mosolygva megmarad.

IV
Hah! ő beszél-e, vagy kint sír a szél?
Koporsóját verik, vagy szűm dobog?
Mindegy, mindkettő híven őrzi őt,
És mindkettő felett a hit ragyog. Zúg a szél, mint kisértetes beszéd,
Kocog, kocog szobámnak ablakán,
És fagyvirágok néznek rajta be,
Hervadt virágok halvány lelke tán. Megnépesül szent képekkel

szobám,
S szivemben is egy fagyvirág terem,
A fagyvirág Lujzám... mécsem lobog,
Ah, érzem szellemcsókod, kedvesem. -

V
Kifáradt munkás hogyha megy nyugodni,
Rendén van az; nyugodjék csendesen!
Ha ősszel a lomb sárgán hull a földre,
Hulljon - helyette más üdébb terem. De csak feltűnni s télre válni újra,
Hogy veszte jobban öljön, a tavaszt,
De a hajnalnak már vak éjbe fúlni -
Óh jaj ki látta, jaj ki látta azt? Nem, nem, ki rózsát hintettél körödben,
Amíg magadnak csak tövis maradt,
Kell hogy siron tul újra összeszedjék
A nékünk nyujtott bájvirágokat. Nem kétkedik az a jövő világról,
Kinek szivében szent halottja van,
Lehull előtte a sötét sorompó,
Mit a halál von olyan zordonan. Fél lelke tul van, s hogyha földi kínok
Emésztik, onnan hoz szelíd vigaszt,
S felettem is szép Lujza drága képe,
Mint egy-egy enyhe álomkép, viraszt. Suttogva mondja: „Addig álmodol te
Leánykádról, míg kebleden leled,
De még könyű lesz akkor is szemedben,
Mely nélkülem örülni elfeledt. És nékem is könny fog szememben égni
A boldog percben, mert eszembe jő,
Milyen soká valál e bús világon
Híved nélkül te árván szenvedő."

VI
Lelkemben elvonult már a vihar,
Nyugodt vagyok megint, mint hajdanában,
Hiszen nyugodt a holt is sírlakában,
Csak a haldokló küzd fájdalmival. Csak az ujon felásott sír kopár,
Később virágok termenek felette,
Keblemben is halott van bár temetve,
Arcámon elvonúl egy-egy sugár. A hosszú bánat csendes lesz s szelíd -
Szelíd, mint éj, melyen reng hold világa,
De mégis éj, csak gyászt mutat sugára,
Egy árva bimbót létre nem derít. S ha zeng dalom, mint sírőrző teszek,
Ki lámpákat rak az emlékkövekre,
Azok diszéül, akik eltemetve
Alattuk a mély sírban fekszenek. Bár csillagot gyujthatnék mécs helyett,
Bár zengenék dalt, mely mindég fog élni,
És egy világot részesemmé tenni
Bírnék te benned, szent emlékezet! Könnyülne lelkem, mert Lujzám neve
Ereklyéül maradna a világnak,
Emlékeül szent könnyek hullanának,
Midőn felőle szólna a rege. Míg így magam türök, jaj, egyedűl,
És vélem együtt búm is sírba száll le,
Nem gondol senki a lány szent nevére,
Érzés, keserv, mind feledésbe dűl.
VII
Hová e kő, lánykám sírjára tán?
Hagyjátok azt a büszke férfiúnak,
Fellengő álmait hadd nyomja le -
Hogy meg ne törje zárját sírlakának. A gyönge hölgyre púha gyep való,
S virágok, e kis földi csillagocskák
Hadd álljanak őrt testvérök felett
És rezge árnyuk fátylával takarják! Majd a virághoz eljár kis madár,
Az sír felette, hogyha néma lettem,
S mosolygni fog, mint egykor a leány,
A sírvidék is, ahová temettem. S ha majd lenéz a csillagok közűl,
Csendes lakát szivesen látja így meg;
Irás se álljon sírján, csak neve,
E név egész világa az erénynek, Mint hogyha látjuk Istennek nevét.
Ti ismerétek őt, s él lelketekben,
Míg az utóvilágnak hasztalan
Írnók le oly rideg, hideg betűkben. Az ő jelképe itt ez áloé,
Mely egy-egy században virágzik egyszer,
És mint a földön minden, ami jó,
Alig születve már meghalni tér el. Egy reggel kezdett ő is fejleni,
Míg az egekbe nyúlt fel szép virága,
Isten megkedvelé, s letépte, hogy
Gyönyörködtesse édes illatárja.

VIII
Néked a korán sírt érzés ásta, lányka,
Kétszeresen érzél bánatot, gyönyört te,
Köznapi lelkeknek hosszú életútja
Kurta életedben ár gyanánt futott le. Lányka, nemesebb lény voltál, mint az ember,
S ép azért nem voltál tán való közéjök,
Néked fájt, amit más néz mosolygó szemmel,
S végre elriasztott hitvány törpeségök. Dal, virág s az élet mind szebb gondolatban,
Mint megtestesülve - elvész szűz zománca.
Tán az Isten üdve is csupán abban van,
Hogy mit itt mi élünk, ő azt csak gondolja. Megnyugszom hát én is, lányka, végzetedben,
Hisz örök csalódás lenne földi sorsod,
Eltörpülni látnád, amit képzetedben
Alkotál. - Istennél most már folytathatod.

Nemes Nagy Ágnes: Az alvó lovasok

December. Dél. Szemperzselő
hegyoldal-széles hómező.
A sík lejtőn egy kockakőhalom.
Gömbölyű élein
forró, fehér hólepedő:
egy kupac alvó beduin.
Micsoda arcok hajlanak
a föld felé, sötét bokorban,
e fordított szoborcsoportban?
Micsoda szikkadt, fekete
gyökérvonások és velük
forró, sötét lélegzetük –
És mélyen lent a part alatt

micsoda beduin lovak,
formájuk itt-ott kidagad,
amint istálló-folyosókban
dobognak, némán, láthatatlan,
s gyökérszakállas nagy sörényük
meg-meglendül a föld alatt –
S velük micsoda mozdulat
mikor a forró földlovak
hátán a földes, barna törzsek
lombhajjal nyúlnak egyre följebb,
s egy óriási, lassú szökkenéssel
kiugranak.

Petőfi Sándor: Isten csodája

Ameddig a történet csillaga
Röpíti a multakba sugarát:
A szem saját kezünkben mindenütt
Saját szivünkre célzó gyilkot lát,
S ez öngyilkos kéz hányszor szálla ránk!...
Isten csodája, hogy még áll hazánk. Igy hordozunk sok
százados sebet,
Keblünk soha be nem gyógyúlhatott;
Mérget kellett mindenkor innia,
Ki sebeinkre önte balzsamot.
Valami rosz szellemtől származánk!
Isten csodája, hogy még áll hazánk. S míg egymást martuk
szennyes koncokért,
Mint a szeméten a silány ebek,
Azt vettük észre csak, hogy ezalatt
Az oroszlánok itt termettenek;
Jött a tatár, jött a török reánk.
Isten csodája, hogy még áll hazánk. Ott foly Sajó... oly görbén
kanyarog,
Mint ember, aki görcsben haldokol;
Ott haldokoltunk, vérünk ott szivá
Az óriási nadály, a mogol,
S holttesteinket fölfalá a láng!
Isten csodája, hogy még áll hazánk. S ott van Mohács... ott
nyomta a királyt
Sárkoporsóba páncéla s lova,
S készűlt számunkra a ledőlt király
Kardjából a rettentő zabola,
Melytől még most is ég és vérzik szánk!...
isten csodája, hogy még áll hazánk. Mi lesz belőlünk?... ezt én
kérdezem,
De mily kevesen gondolnak vele.
Oh nemzetem, magyar nép! éltedet
Mindig csak a jó sorsra bízod-e?
Ne csak istenben bízzunk, mint bizánk;
Emberségünkből álljon fönn hazánk!
Szalkszentmárton, 1846. január

Virág Benedek: Újesztendőkor

Jer, kérjünk az Egek nagy Urától annyi segédet,
Annyi erőt, hogy nyujthassuk hosszabbra hanyatló
Napjait éltünknek szép érdemek által; ezekből
Állnak az esztendők nem számból. Aki henyélve
Töltött a vétkes puhaságnak kényes ölében
Nyolcvan s több nyarat, sem jó atya, sem pedig édes
Honjának híven szolgáló gyermeke, s polgár
Társainak nem lévén díszesb jóra vezérlő
Példájok, s meghalt: kis üdőt élt, bátor ezüstös
Fővel sírjának szállott fenekére le. Sőt csak
Volt Az, nem pedig élt köztünk, mint semmi gyümölcsöt
Nem termő fa fennáll és él, mint látjuk, az erdő
Fái között, hol végre kidől, s elenyészik örökre.

Wass Albert: Hontalanság elégiája

1.

Tégy még a tűzre kis szívem,
hadd legyen jó meleg,
játékos lángok fénye mellett
én majd mesélgetek.

Hol volt, hol nem volt: régi erdő…
boronaház, kék ég, patak…
fenyőillat, napfény, virág
s békés, mély csönd a fák alatt.

Nyugalmát nem zavarta ágyú,
sem a szirénák vad szava,
az égből bombazápor helyett
harmat szitált csak éjszaka…

Álmunkban ma is visszajárunk,
nyugtalan, bús kísértetek.
Holdtalan sötét éjszakákon
bekószáljuk a hegyeket.

Nyögésünket meghallja olykor
favágó, pásztor, orvvadász,
szökött rab, vándor útonálló
ki valahol rejtve ott tanyáz.

Nem tudja mért: megborzong némán,
a sötét égre föltekint
s úgy mondja halkan, babonásan:
nyög a föld. Eső lesz megint.

2.

Tégy még a tűzre. Hadd lobogjon
a láng és az emlékezés.
Feledjük el, hogy életünket
korom lepi már és penész.

Hisz roppant gazdagok vagyunk:
emlék-vagyonunk végtelen!
Ha kibontjuk szárnyát a mesének
túlszárnyalunk az életen.

Szűk kis menekült-szobánk
kitágul lassan, nőni kezd…
nézd, már látszik is az erdő,
bólogatnak a fenyvesek!

Hallod-e már a patakot?

Így csak a Szalárd vize zúg!
Kék ablakával néz a ház
és mosolyog a gyalogút…

Kandallótűz, kakukkos óra,
csergepokróc és gyantaszag,
messze fent bőgnek a bikák
s a csönd s az este alszanak…

Fogd a kezem. Elindulunk.
Lábunk alatt a régi út…
(Eltűnik úgyis a sötétben
mire a fák közé bejut.)

3.

Tégy még a tűzre. Jó a láng:
régi, szép tüzeket idéz.
Távoli hegyekről kinyúlik
lelkem felé egy messzi kéz.

Szalárdi ház, erkélyes tornác,
kakukkos óra, kandalló…
a patak ma is zúg, tudom,
hallgatja a vízirigó,

a fenyvesek suhognak, érzem,
és kérdezgetik: hol vagyok?
Párát lehelnek alkonyatkor
a vadat rejtő katlanok,

valahol őrzi még titokban
lábam nyomát egy vadcsapás
s valahol a bükkös között
céltalan bicska-faragás…

Jaj, meddig őrzi? Szálló évek
pora vajjon elfödi egyszer?
s hűs illatű erdő-homályban
elvész a nyom is, mint az ember?

Ebben a kénköves világban
emlék belőlünk nem marad?
(Így tűnik el a holdsugár is
az éjfekete fák alatt.)

4.

Széljárta erdő, régi dal,
szalárdi ház, fenyves, patak,
nincs hely, hova temesselek,
nincs könnyem, hogy sirassalak.

Vásott suhanc volt, jaj, az ember,
gonosz varázsszerekkel játszott
s boszorkányos szelek kavarnak
azóta embert és világot.

Gyermekkorom: úgy érzem néha
tán nem is voltál. Csak a vágyam
olvasott rólad valahol
egy kopott, régi bibliában.

Vándor vagyok, hazátalan,
kit tép a fájás, űz a baj,
idegen országutakon
átokkal ver a zivatar.

Utánam emléket a múlt
elfutó felhővel izen…
/Olyankor felnézek az égre
és úgy fáj, úgy fáj a szívem./

Berda József: Szilveszteri hajnal

Nézd csak, mily pukkasztó, mily huncut látvány
ez a gőzölgő palánk! Nem didereg most ő sem,
néki is jutott egy kevés a meleg italokból ebben
a csikorgó hidegben, s a járdának sincs oka
a panaszkodásra. Mily megható, Istenem, mily
ritkán emberi ez a reggel! Nézz széjjel, s láthatod:
senki se volt fukar ma. Még az éhes kóbor kutyáknak is
jutott a bő eleségből! Bizony, elhiheted: ilyenkor
jó az ember, csak akkor, ha kivetkezik nagyképű
szokásaiból, s számot vet magával: mennyire
Isten kedvire való dolgot mível, ha egy évben
csak egyszer is elfeledkezik magáról.

Jánosházy György: Havasi tél

Alszik a medve, alszik a cserény.
Csak egy éhes kis őzsuta matat,
párálló, kékes orral és serény
patákkal a szikrázó hó alatt.
Alszik az erdő, alszik a fenyér.
Sok idő van még hátra tavaszig.
Alszik a hegy, párnája hófehér,
s rongyos felhőkből egyre havazik,
puha vattájuk már mindent benőtt,
gyolcs rékliként tapad a mókuson,
amint elzsibbadt ágak közt oson,
fehér álomban állnak a fenyők -
de hósipkájuk fölött tintakék
az Isten arca, a csillagos ég.

Károlyi Amy: Újévi üdvözlet

Mit hozzon az újesztendő
kéményseprőt, malacot
malac-szájba citromot,
örömet és bánatot
ezt már tavaly is hozott

Újat kéne kitalálni
nagy babának kisbabát
az árvának nagymamát
az elprédált pénznek perselyt
kivágott fának diót

valóságot a mesének
kétszer legyen „egyszer volt”.

Sántha György: Tél

Hiába,
Mégiscsak Ő
a legnagyobb Festő!
Nincs semmiféle kéz,
mely ily könnyű és merész
ecsettel festené
a képtelen Minden
roppant egységének
lelketlen és fehér iszonyatát.

És csupa egyszerű,
Fönség és derű!

Igaz,
hogy ez már az a bárgyú,
eszkimói csönd,
mely az agyból mindent kisöpört,
minden betűt és számot,
s most nincs benne más,
csak az egy Jaj,
mely mint dermedt ököl
dörömböl
a meztelen hideg égen.

Igaz,
hogy ez a ragyogó fény
se egyéb,
csak folt,
mely az Éj
tintásüvegéből folyt ki
az elébb,
de elmúlik nemsokára, –
ha majd a sziszegő Nap is
halálrabűvölt-feketén
pottyan le a zúzmarás világról
s egyenletesen gyorsulva hull, –
hull a jeges örökkévalóságba,
akár egy kis, megfagyott
veréb.

Simon István: Vers újévre

Tizenkettőt üt az öreg óra – nézz rá, mint egy makacs kis Botondra.
Sétálója az ő rezes bárdja,
vele sújt az idő kapujára.

Be is szakad az ó-év alatta,
csengve hullik millió darabra.
Vagy csak a hó szállong kertjeinkre,
s fagyos ágon hangicsál a cinke?

Egy év megint elrepült felettünk.
Egy évvel csak öregebbek lettünk.
Ügyes idő: úgy tudja csinálni,
hogy a hajon, az arcon se látni.

Ismerted a jókedvű kovácsot,
sokáig de egyformának látszott,
s ma, hogyha a boltból kifelé megy,
nem ölelgeti a menyecskéket.

Ő nem érzi, te vetted csak észre,
hogy az idő lassan kicserélte.
Te őrajta, ő meg talán máson
kapja rajt az időt a lopáson.

Száll az élet csengős ifjúsága,
fordulókon nézel csak utána.
Holnap már a ragyogó újévben
cimbalmoznak lábaid a jégen.

Munka után fáradtan lefekszel,
ágyad szélén gubbaszt a szilveszter.
S arra gondolsz, milyen is lesz holnap
nekivágni újra a dolognak.

S nézed még a szemedet lesütve,
félálomban, ahogy föl a szürke
mennyezetre dobálgatják játszi
fényüket a tűzhely karikái.

1952.

Tompa László: Téli dermedtségben

Oh, föld, természet örök megujhodása,
Évszakok titkos váltakozása – reményem!
(Másnál kitartóbb, s igazabb remény?)
Immár csak te tudsz még biztatni, – biztass!

Im itt ma tél van és én is, mint a tél,
Aléltan fekszem el… mióta már!
Jön napra nap –: csak hófellege van,
Jön éjre éj –: csak halálszele zúg – –
De semmi, ami életről beszélne.
Pedig volt, volt – még nem is rég! – dalom,
Mint rajban a méh – voltak színeim!
(Nem ég több színben egy-egy őszi erdő!)
S a lelkem! – mily gyanútlan kedvvel áradt – –
Gátról sem tudva… De egyszerre csak:
Fagybilincselt meg. Sodró vágyaimnak
Zuhantában dermedt meg zuhatagja!
S most minden csendes, színtelen és fagyott.
Csak lelkem jegén kocog néha titkon
Az emlékezés, ez éber jégmadár…

Oh, hihetem-e, hogy ez a jég megtörik még?
Egy új tavaszgyőzelmes áradása
Szilánkká vet szét minden mostani kérget –
Áradás, mely új partoknak feszülve:
Hömpölyget ismét iszapot, virágot,
Holt galyat, – tükrös lányszemet, vihart,
Mélysége együtt rejt napot meg éjet,
Lentjében lét-nemlét ugyanazt dúdolja? –

Vajjon megérek-e még egy ily csodát?
És ők is, akik rám szeretve figyelnek,
Megérik-e, hogy majd egy napon síromban
Keresve – ott már ne találjanak?
De úgy bukkanjak, illatos újulás közt,
Egy erdőszélen elébük, amint
Valakit űzök, s fiatal szemem
A nap nyilait vígan visszadobálja? – –

Gyurkovics Tibor: Kis angyal

Akartad nem akartad
Isten áldása rajtad
kivirágoztál mint a
gyümölcsös szederinda

Befutottad a házat
nem érdekelt a század
de Giscard d'Estaing mellén
is láttad mi mellény

Az atombomba gőzén
krumlipaprikást főztél
és Vasarely mintán
nevettél mint a hintán

hiszen öröktől fogva
csak valódi dolgokra
futotta figyelmedből
mint aki hatkor kel föl

indul istenáldotta
munkáját elvégezni
mit a csipkebokorban
se végezhet el senki.

Kerényi Grácia: Nádsíp, két szólamra

(A) Hogy is lenne meg a nád tenélküled,
szitakötő?

(B) Nem szálltunk vízre mégsem,
akkora volt a hullámverés.

(A) Hogy ne legyen hajszálnyi rés sem.
A kéreg és a mag között.

(B) Minden sorom közé-kéredzkedés.
Eldobott kontyok nádtető-soron,
kössétek fel magatokat magasra,
hisz egészre-törekvésünk is csak hiúság.

(A) (A kéreg és a mag között
keresgélem a szitakötők priuszát.)

(B) Akkor már jobb a kontyok táncát vízrebocsátani.

(A) Akkora volt a hullámverés, hogy kevélység lett volna
megbocsátani –

(B) a messzejáróknak
várakozást osztogatóknak
akiktől ide rugaszkodhatsz
akiktől soha el nem futhatsz
mert valahol egy pincebolt alatt
őrzik októberi napsugaradat

(A+B) áldás, békesség.

Szigliget, 1967. október 6

.Keresztury Dezső: Egy vén házra

Fújta a szél fújta
szegény jobbágy házát, –
tüskebokor megszaggatta,
talpát tarlók rágták.

De ő visszavágott,
hol tréfát hol átkot:
mit ő le nem szakaszthatott,
leszakaszták mások!

Az ördögöt fogta,
zárta tökkolopba, – mi is azzal játszottunk még
kisgyerekkoromba.

Szabó Lőrinc: Káprázat

Csak tudnám, ki vagy, Káprázat! Veled
ölel a tavasz, becéz, rám simul
s keserű szívem a te drága, új
édességeddel édesíti meg;
mit öt érzék összehord, hízeleg
s csókol, mint az az öt delejes ujj,
mely tegnap az ujjaimhoz simult
s elhitette, amit nem hihetek.
Rózsaként nyíló tagjaidban élek,
napjaink a szirmai: mind ígéret,
illatukkal ittas a földi ég.
Kéz a kézben, tenger várakozásban
szállunk, együtt, világnagy utazásban:
rég benned már s még mindig csak feléd.

Szalay Fruzina: Tűnő napok

Az ifjuságból, telve bájjal,
Valamit elragad magával
Minden elszálló pillanat.
Kegyetlen gyors a perc, az óra,
Itt egy mosoly vész, ott egy rózsa,
Amint felettünk elhalad.
S tudom, hogy végre úgy van, mintha
Eget, földet bús köd borítna,
A nap is bágyadt, szomorú.
Virágát, ékét veszti minden
És elhervad a láng a szívben
S a homlokon a koszorú.
Oh, bár lehetne, bár lehetne
Elmenni úgy a végtelenbe:
Vidáman, bátran, szabadon!
Mig búnak árnya rám se szállna,
Szivemben ifju kedv hulláma
És ujjongó dal ajkamon.
Sötét szárnnyal mig el nem értek
Sem hervadás, sem szenvedések
S körültem minden még ragyog,
Míg nincsen semmi veszteségem,
Úgy tova tünni teljes fényben,
Miként a hulló csillagok!

Takáts Gyula: Egyre messzebb

1.
Mindig messzebb és egyre messzebb…
A hegy magánya sem elég…
A pincén túl s az erdőn át
tarolt magadban lenne még

talán… Ahol se kunyhó, se kanál,
se tűz helye… Csak az az ott
s az nyújtaná s adná ruhád,
ahol még senki sem lakott…

2.
Nyitogatják az ablakot…
Lengetik s nem az angyalok.
Ablak-szárnyam kopog, ragyog.
Nézem… Hallom és nem tudom,
hogy itthon ők, vagy én vagyok…

A zsivány felesége
/Magyar népköltés/

„Nem szoktam, nem szoktam
Hajnalban felkelni,
Piros hajnal előtt
Vérés ruhát mosni.

Könyvemmel áztatni,
Jajszóval sujkolni,
Könyvemmel áztatni,
Jajszóval sujkolni.

Eleget könyörgék
Apámnak s anyámnak,
Hogy ne aggyon engem
Nagy híres tolvajnak.

A nagy híres tolvaj
Most és oda vagyon
Keresztút állani,
Embért mégfosztani,
Egy pénzért, kettőért
Lelkit elveszteni.”

A nagy híres tolvaj,
Az ajtón hallgassa,
Hogy a felesége
Magát siratgassa.

„Asszon, feleségem
Nyisd ki az ajtódot!”
– „Nyitva van, nyitva van,
Édes jámbor uram!”

Mért sírtál, mégg sírtál,
Édes feleségem?”
„Nem sírtam, nem sírtam,
Édes jámbor uram!
A konyhán forgolódtam,
Cserefát égettem;
Cserefának füstye
Húzta ki a könyvem.” –
„Mért sírtál, mért sírtál,
Édes feleségem?
Hóanp álló délbe
Fejedet vétetem!”
Fut hátra az asszony,
Kiáltsa a szógát:
„Jánoskám, Jánoskám,
Nagyhaju Jánoskám!

Készítsd a hitómot,
Fogd bé hat lovamot,
Hónap álló délbe Vígy fejvevő herre!

Mikor fejem veszik,
Mosd meg ürmös borba,
Édés ürmös borba,
Takard gyenge gyócsba!

Tédd fel a himtómba,
Vidd bé Móduvába,
Apámnak s anyámnak
Tedd az asztalára.

Hogy egész Móduva
Vegyen példát rólla,
Senki a leányát
Tolvajnak ne aggya!”

/Háromszék/

Tamás Rózsi /Magyar népköltés/

„Tamás Rózsi mit gondoltál
Mikor agyarér’ indultál?”
„Én egyebet nem gondoltam,
Szerencsétlen uton jártam.
Letörött a föld fölöttem,
Elnyelt engem, elnyelt engem.
Jó Tamásné, édes anyám,
Édes jó nevelő dajkám,
Felneveltél örömödre,
De nem értél semmit véle.”
„Tamás Imre, nyisd kapudat,
Halva hozzák a hugodat,
Vidd is ki az asztalodat,
Csinálj nyújtóztató padot.”
„Édes lányom, szólj csak egyet!”
„Édes anyám, nem szólhatok.”
„Édes hugom, szólj csak egyet!”
„Édes bátyám, nem szólhatok.
Három szilvafa közt vagyok,
Három papnak könyörgése
Sem hoz többé az életre.”
Jókus Mihály földje végén
Buzog a vér a föld szinén.
Ha kérdik, hogy miféle vér,
Mondjátok, hogy ártatlan vér.

/Kolozs megye/

Mátyás királlyá választása
– Mátyusföldi népmonda nyomán –

Mátyás király szegény családból származott, s ha tán nemes is volt, csak bocskoros, s így lett belőle ostoros szolga. Orra nagysága vagy tán egyéb ok miatt ingerkedtek vele a parasztok, de Mátyás is visszavágott a gúnyolódóknak. Egyszer gazdája kiküldte szántani. Délfelé járt már az idő, amikor a másik szolga is kiment a mezőre. Ez csak félvállról beszélt Mátyáshoz, p meg mit sem törődve a beszéddel, dolgához látott.

Tudod-e, mi az újság? Az urak Budán összegyűlve királyt akarnak választani. Neked jó nagy orrod van! Nem szagolod ki, ki lesz a nép ura?
A szolga gúnyos szavaira Mátyás ekként válaszolt:
Az új királyt ma angyalok teszik az lesz, aki vasasztalról eszik. – Azzal az eké jét megfordította, s ebédjét a szántóvason költötte el.
Amikor a másik szolga ezt látta, gúnyolódva mondta:
Te koldus, te lennél a király? No, ha ostorom nyele kizöldül, míg egy fordulót szántok, akkor csakugyan te leszel a király, én meg a bolondod!
Hogy történt, hogy nem, de az ostornyél kizöldült, s íme, jöttek az angyalok, s a koronát Mátyás fejére akarták tenni. Matyi húzódozott, s az ösztökével még meg is ütötte a

Szent László halála
– A Dubnici Krónika nyomán –

A Felvidéken, Nyitra városában halt meg Szent László, a magyarok legkegyesebb királya. Nagy bánat, nagy siralom támadt az egész kereszténységben, amikor halálának híre elterjedt. Mély gyászba borult egész Magyarország: három esztendőn át díszes öltözetet senki sem viselt, táncot senki se járt, vigasságot sehol sem rendeztek.

Szent László király úgy rendelkezett, hogy holttestét Nagyváradra vigyék, ott helyezzék örök nyugalomra a templomban.
De halála után a főemberek tanácskozni kezdtek, vajon teljesíthetik-e a szent király végső rendelkezését. Mert nagy nyári meleg volt, s abban a melegben holttest olyan hosszú utat nem tehet, hiszen a romlandó test felbomlik a hőségtől.
Ezért az egyik úr azt mondta:
Vitessük a szent király holttestét Székesfehérvárra, úgyis ott nyugszanak a többi magyar királyok.
Ebbe a többiek is belenyugodtak, a szent testet szekérre tették, és elindultak Székesfehérvár felé.
Este a szálláshelyen elnyugodtak, mind elaludtak – de nem aludott az Isten!
Amikor a halottkísérők hajnalban felébredtek, ugyan körülnéztek, de a szekeret sehol sem látták!
Ezen nagyon elcsodálkoztak, és mindjárt keresni kezdték a szekeret. Minden utat, minden helyet bejártak, de csak nem találták meg.
Végre arra az útra tértek, amely Nagyvárad felé vezet.
Hát halljatok csodát!
Ott megpillantották a szekeret, ott gördült a váradi úton. De nem barmok vonták, hanem Isten angyalai taszították. Amikor a halottkísérők ezt a csodát látták, mindnyájan leborultak, és Istent dicsérték.
Ezután kételkedés nélkül Nagyváradra mentek, és a szent testet, amelynek a hőség nem árthatott, a templomban eltemették.

Szent Margit legendája

– A Margit-legenda nyomán –

Erős fogadással megfogadta IV. Béla király, hogy ha Isten még egyszer országába visszaveti, és népét ismét felemeli, egyetlen lányát neki ajánlja, apácának nevelteti. Fogadásáról nem is feledkezett meg, és amikor egyetlen leánya, a kicsi Margit a tizedik évét betöltötte, bizony kolostorba küldte. Ott nevelkedett a király egyetlen leánya, távol az édesanyja jó szavától, távol a díszes és kényelmes palotától.

Ahogy nőtt, növekedett, egyre inkább távolodott a világi hiúságtól, és közeledett az egyházi tanításokhoz. Az apácák klastromában élt a Nyulak szigetén, amelyet később róla Margitszigetnek neveztek el.

Híre járt a közeli országokban, de még a távoli tartományokban is, hogy van Béla királynak egy szépséges szép lánya, s egymás után érkeztek a kérők Magyarországra. Megkérte Margitot a cseh király őfelsége, s megkérték sokan mások is, de ő annyira utálta a világi hiúságokat és gyönyörűségeket, hogy hallani sem akart házasságról.

Messze földről jöttek szerzetesek és apácák, de jöttek nagy nemes özvegyasszonyok, nagy uraknak és fejedelmeknek feleségei is, hogy a királykisasszony szent életében gyönyörködjenek.

Mert Szent Margit mindig térdre ereszkedett Jézus és Szűz Mária képe előtt, úgyhogy a sok térdepelés miatt térdének kalácsai megdagadtak és megkeményedtek. Életének minden napján örült, ha magát megalázhatta, és az apácanővéreknek szolgálatot tehetett. Amennyivel felülmúlta őket méltóságával és nemességével, annyival inkább iparkodott magát megalázni előttük.

A nemes magyar király egyetlen lánya, az ország büszkesége ott főzött a konyhán, elmosta a tálakat és a fazekakat, és hordta a tüzelőt. Télen is ő tisztította a halat, ezért aztán kezének bőre meghasadozott, s a vére kiserkedt.

Történt egyszer, hogy Szabina nővér, Donát úr leánya rákot főzött vacsorára a nővéreknek. De főzés közben a fazék a parázs közé esett, és mindenestül kigyulladt. Szabina nővér csak sikoltozott, de nem mert a fazékhoz nyúlni. Akkor lépett be Margit asszony, s amikor meglátta az égő fazekat, puszta kézzel megfogta, és kivette az izzó parázs közül. De halljatok csodát: a tűz sem kezét, sem ruháját nem égette meg.

A szent szűz a kolostor ebédlőjében is szolgált: felsöpört, kiszolgálta a nővéreket, s egy falatot sem evett addig, míg a többiek az asztaltól felkeltek. De különben is, hogy magát megalázza, mindenkor a második asztalnál evett, miképpen a szolgálólányok.

Történt egyszer, hogy a szent szűz a nővérek kézmosó vizét, amelyet közösen használtak, ki akarta vinni, de a nagy csebret egyedül nem bírta. Ezért magához szólított egy nővért, éppen Boboldi ispánnak lányát, a büszke Csengét. Azt mondta neki:

- Szerető atyámfia, vigyük együtt a moslékos csebret!

Csenge nővér semmit sem szólt, kivitte a csebret Margittal, de amikor az udvarra értek, letette a csebret, és a moslékos vízzel a szent szüzet arcul verte. Margit pedig ezt békességgel elszenvedte, és azt mondta:

- Szerető atyámfia, mit művelsz?

Ilyen szeretet és alázatosság élt a szent szűz szívében.

De híre járt egyszerűségének és engedelmességének is. A közedényekkel megelégedett, az étel hitvényét válogatta, s panaszát ember soha nem hallotta. Amit a főnökasszony parancsolt, elsőnek teljesítette.

Ha a nővérek közül valamelyiknek atyja, anyja vagy rokona meghalt, a szent szűz mindjárt felkereste, vele sírt, és azt mondta: - Akarta volna az Úristen, szerető atyámfia, hogy inkább énnekem történt volna, hogynem tenéked.

Ha pedig a nővérek közül valaki meghalt, a szent szűz addig nem távozott a testétől, míg el nem temették, hanem ott imádkozott a holttest mellett, s úgy megsiratta, mintha rokona lett volna.

Ez a szentséges szűz nagyon szerette a szegényeket, és maga is szegénységben akart élni. Ruhája mindig szakadozott és foltos volt. Néha a sárból vett fel posztófoltokat, és azzal foltozta meg köntösét.

Történt egyszer, hogy IV. Béla király eljött a lányához. Szent Margit nem mert atyja színe elé kerülni, mert erősen rongyos volt a köntöse. Hirtelen elfutott Kandida nővérhez, és megkérte, hogy foltot vessen a köntösére. Kandida nővér nagy munkával foltozta meg, mert a köntös már úgy elrongyolódott, hogy Margit asszony karjának húsa alóla látszott. Amikor pedig a főnővér, aki a ruhát osztotta, Margitot meglátta, azt mondta neki: -

Asszonyom, én teneked jobb palástot adok.

De Margit asszony azt felelte:

- Ne úgy tégy, szerető atyámfia! Két hitvány palástot varrj össze, és foltozd meg, azt viselem én.

Fején egyszerű velumot, fátyolt hordott, mint a többi nővérek. De amikor meglátta, hogy a szolgálólányok durva, goromba fejkendőt hordanak, elcserélte a magáéval, és az övét a szolgálóknak adta. A sarui is mind leszakadoztak a lábáról. Amikor mindezt a főnökasszony látta, azt mondta a szent szűznek:

- Ha ezt atyád és anyád megtudnák, rajtunk nagy szégyent tennének.

De Szent Margit asszony azt mondta erre:

- Kérlek tégedet, szerető anyám, a Jézusnak szerelméért, hagyjad, hogy én ígyen tegyek.

A szent szűz ágya csak egy földre vetett gyékény volt, erre néha egy kődarabot tett párnának. Ezen nyugodott a magyar király lánya.

Vezeklőövvel, korbácsolással testét erősen gyötörte, soha pihenést magának nem engedett. Ezért kora ifjúságában nagyon elgyengült, és érezte, hogy halála közeledik. Amikor az egyik nővért együtt elsiratták, azt mondta a főnökasszonynak:

- Én szerelmes anyám, én leszek az első a nővér után, aki meghalok. – És ez így is történt.

Amikor a szentséges szűz megbetegedett, odahívatta a főnökasszonyt, és átadta neki az ő ládájának kulcsát.

Ó, szerető atyámfiai, akarat szerint való szent szegénységnek szeretői, tartói és kívánói, kik a mezítelen Jézust mezítelen követitek, lássátok, nézzétek, hajoljatok jól oda és lássátok, mit lelt a főnökasszony a magyar király lányának kincsesládájában! A szent szűznek ezek voltak a kincsei: ciliciumok vagy vezeklőövek a derék sanyargatására. Az egyik megszakadozott már a gyakori viselés miatt, a másik cilicium pedig vasból készült, hogy nagy keménységgel szorítsa a testet. Egy vessző is volt ott, melyre a szent szűz sündisznóbőrt erősített, s azzal ostorozta magát. Találtak két nemezkapcát, melyek kétfelől hegyes vasszegekkel voltak kiverve, ezeket viselte a szent száz a lábán.

Ezek voltak Margit asszony kincsei, melyekkel érdemeket gyűjtött, és ezekkel az érdemekkel segíti most a hozzá folyamodó bűnösöket.

Betegségének tizenharmadik napján, huszonkilenc esztendős korában a szent szűz elnyugodott az Úrban. Legottan a szentséges szűznek az orcája csodálatos fényességgel megfényesedett, s olyan szép világosság támadt a szeme alatt, mintha egész arcát megaranyozták volna.

Fekete István: Vadlibák

Ősz kezd lenni.
A patakon hideg ráncokat vetett a szél, az öreg fűzről leszakadt egy-egy levél, és tántorogva elrepült. Hajnalban jeges sót hintett a rétre a dér.
A zsilipnél alig susogott a víz, a nagy kerék állt, s a malomablak mellett egy asszony szíjat varrt. A szíjvarrás nem asszonyi munka; kemény marok kell hozzá és durva tenyér.
A malomszoba emeleten van, s az alsó malomban patkányok verekednek.
Néha kinéz az ablakon, de hiszen úgyse jön senki. A faluban gőzmalom épült, és esős időben idehallatszik reggeli fütyölése. Nem baj! Akkorát ránt a szíjon, majdnem elzsakad, s egy másik mozdulattal megtörli a poros ablakot.
Az árokparton, az erdő felől most mégis mintha jönne valaki. Nem siet, s a bokrok között el-eltűnik.
„Valami facér – gondolja az asszony –, előbb is jöhetett volna.” S amikor felállt, akkor látszott csak, hogy milyen parancsolóan magas. amikor nyílik az ajtó, oda se néz, csak amikor köszönt már a vándorló.
- Jó napot, Zsiga, mi szél hozta erre?
- Csak úgy jöttem, ténsasszony, mondom, elnézek erre is…
- Nincs munka, Zsiga, ami van, magam is elvégzem. Kevés az őrlő, a malmot átveszi az állam, de én benne maradok. Jobb is így!

Zsigát nem keserítette el a fogadtatás. Tarisznyáját a szögre akasztotta és leült.
- Nem azért jöttem, de ha már erre játok, csak megkérdem: hogy volt, mint volt?…

Az asszony leült az ágy szélére.
- A jóisten jobban tudja. Sötét is volt, az olajos padlón megcsúszhatott, aztán elkapta a kerék. Hozom a vacsorát, de akkor már nem volt benne élt. Elmúlt már egy éve.
- Így mondták a fölső malomban is.
- Így is volt.
- Hm… – mondta Zsiga, és odahúzta magához a megkezdett szíjat, és folytatta, ahol az asszony abbahagyta.
- Azért beszélgethetünk…
- Miről tudok én beszélgetni? Hétszám se látok embert – aztán a vastag szíj felé intett –, magam is megcsinálom, Zsiga, nemigen tudom megfizetni.

Zsiga vidáman pislogott, és eleresztette füle mellett a fizetség kérdését.
- …meg borom sincs… - Nem azért jöttem, de ha már erre járok, csak nem megyek el a ház mellett. Aztán meg mi nekem ez a kis munka? Semmi.
- Köszönöm, majd melegítek egy kis vacsorát.
- Ne vesződjön vele, teli van a tarisznyám. A Fehérmalomban dolgoztam a nyáron.
- Aztán most leküldték?
- Nem küldtek el; tartóztattak.
- Hát akkor mért jött el?
- Csak…

Az asszony maga elé nézett. Máskor nem gondolkozott ezeken a vándorló öreg legényeknek a sorsán, de most, hogy egyedül maradt, nem tudta megérteni, miért keresik ezek nyugtalan csavargásukban is a magányt. -Ezt én nem értem, Zsiga. Jó munkásember maga is… Miért nem ülepedik meg már valahol?
- Minek?
- Persze, az a kutya ital!

Zsiga nem szólt semmit, kivette a szíjat a satuból.
- Kész! – mondta. – Ha van még valami, most éppen ráérek.
- Ráér maga mindig, Zsiga…
- Ez igaz, de hát ez csak nem baj?
- Azt mondják: háza is volt.
- Volt, de minek nekem a ház? Van nekem mindenhol házam… itt is.
- Nem lehet magával okosan beszélni, Zsiga. Megöregszik, aztán vége. Nincs, aki egy pohár vizet adna.
- Nem szeretem a vizet.

Az asszony elmosolyodott és felállt.
- A szerszámoskamrában talál munkát, aztán majd szólok, ha meleg a vacsora. Nem lesz magából énekes halott, Zsiga.
- Nem is bánom – hunyorgott az öreg legény –, nem szeretem a szomorú nótákat, de ez se vétek.

Hamar esteledett. Zsiga megfoltozott egy lapátot, megigazította a zárakat, és csendesen fütyörészve rendbe tette a kis műhelyt, ahonnét a molnár házára lehetett látni. A gát vizéről hazaballagtak már a libák, a tyúkok felültek az istálló melletti fára, s az asszony megetette a disznókat. Amikor besötétedett, Zsiga végigfeküdt a malomszoba ágyán, és úgy érezte, itt most minden az övé. A malom, a patak, az erdő, a ház is meg az asszony is. Az övé, de ezt nem tudja senki.
„Bolond vagy. Ebesi Zsigmond! – nevetett régi nevére emlékezve. – Minek neked az ilyesmi?”
„De azért jó lenne – játszott tovább a gondolattal –, meleg ágy, meleg étel, aranysárga dohány a szitában, s vasárnap tiszta ruha. Persze bor az asztalon, forró tyúkleves és töltött káposzta; vagy sült malac? Nem! Töltött káposzta és utána diós kifli. Délután meg elbeszélgetnénk, hogy: így meg úgy… vagy látogatóba mennénk a felső malomba.” - Hát, Zsiga – mondanák –, csak bekötötték a te koszorúdat is? Eddig a sok is kevés volt, most meg az egy is sok?
- Igen, így lenne.
- Menjünk, Zsiga – mondaná az asszony, amikor beesteledett, de talán nem is mondaná. Ki viseli a kalapot, mi? Dehogyis

mondaná! Csak így: – Ha te is úgy akarod, Zsiga…
Így már igen.
- Köszönjük a szíves vendéglátást, és a jövő hé szombatján várjuk a háznépet szüretre…
Zsiga felült az ágyon, és belenevetett a sötétségbe. Aztán meggyújtotta a lámpát, és megborotválkozott, bajuszát is megnyírta – nagyon torzonborz volt már –, és megmosakodott. Egyetlen tiszta ingét felvette, és úgy érezte magát, mint valamikor régen. Mikor is? De erre már nem emlékezett.
Amikor a kocsislegénike vacsorázni hívta, komótosan ballagott utána, és megkérdezte: hány évesek a lovak? - Egy van csak, az is vak.
- A vak lovak a legjobb húzók – figyelmeztette feddőn a legénykét –, ha jó kocsis van mellettük.
Az asszony megbánta már, hogy Zsigát ott tartotta, és éppen a pohárszéken rakosgatott, amikor beköszönt. Meg se fordult.
- Üljön csak le, mindjárt hozom azt a kis löttyöt.
Hozta is, és amikor meglátta vendégét, a nappali borostás csavargót, amint szelíden, tisztán rámosolygott, majdnem elejtette a tálat.
- Nem sok öröme lesz benne – intett a tál felé, és még egyszer megnézte a délutáni szennyes öregembert, aki azóta húsz évet fiatalodott.
- Az a fontos, jó szívvel adják-e – mondta Zsiga kenetteljesen, és udvariasan az asszony elé tolta a tálat.
Csendben folyt a vacsora. Később kiderült, hogy a vékony levesen kívül van még egy kis rántotta kolbásszal és vasárnapról mákos rétes.
- Hány éves maga, Zsiga tulajdonképpen?
- Ne is kérdezze. Közelebb vagyok az ötvenhez, mint a negyvenhez.
Az asszony elgondolkozott.
- Igazán nem látszik annyinak…
A konyhából kihallatszott a tűz pattogása, kint suhogott a szél, s a lámpa meleg fénye puhán pihent az asztalon.

A reggel úgy jött el, mint máskor, de a derült, csípős levegőben vidám csókák jártak, lágy, téli füstöt pipált a kémény, s az asszony reggelit vitt le a malomba.
„Egyen szegény – gondolta –, aztán menjen Isten hírével.”
Zsiga már kitakarította a szobáját, s a kis műhelyben barátságos meleg volt. Vidáman sikoltott a gyalu, koppant a kalapács, és felhőzött a pipa, mint a jó munka ígérete. - Köszönöm – törölte szét Zsiga a bajuszát –, olyan jólesett, hogy már nem is emlékszem, mikor esett ilyen jól. Délre kész ez az ablakráma, aztán estefelé szedem a sátorfám.
- Minek siet? – csúszott ki az asszony száján, de már meg is bánta.
- Nem élősködöm és sehol se, de nem is szerződök le.
Az asszony most már megbicsakolta magát. Szája összeszorult, és nem válaszolt, csak nézte a gyalu alól kipántlikázó forgácsot, és meglátta az ablakhoz támasztott foghíjas kereket. Zsiga – úgy látszik – azért készítette oda, hogy még azt megcsinálja.
„Nem tarthatom itt” – gondolta az asszony, és mérgesen kiment a malomból, mert most meg már úgy érezte: mégiscsak lenne munkája a vándorlegénynek. De úgy látszik, menni akar.
- Hát menjen! – rántotta meg a vállát. – Menjen! Keményen bevágta az ajtót, és ledobogott a pincébe, hogy van-e még egy kis bor a hordó fenekén. Igaz, azt mondta Zsigának, hogy bora nincs, de nem tartozik ő számadással minden jöttmentnek.
Főzés közben elcsitultak a gondolatai. „Ha megy: megy, ha marad: marad. Dolgozik, hát enni is kell neki, az én híremet ne hordja el.”
Zsiga evett is három helyett, s az asszony kedvtelve nézte.
Látszik, hogy kevés jót eszik szegény… - Hogy főznek a felső malomban? – kérdezte aztán, és Zsiga tányérját nézte.
- Nem szeretem a pletykaságot, inkább nem szólok.
Az asszony ezek után behozta a boroskancsót.
- Eszembe jutott, hogy van még a hordóban. Lehet, hogy ecetes.
- Nem ecetes – szagolta meg Zsiga a bort –, de egyedül én nem iszom. Igen ritkán…
Múlott az ebéd. Kint ragyogott az őszi nap, Zsiga pipafüstje barátságosan lengett a szobában, s az asztal felett megsűrűsödött a kenyérszagú csend.
- Mindenáron el akar délután menni, Zsiga? Csak azért kérdem, mert azt a fogaskereket még megjavíthatná.
- Ráérek holnap is – mondta Zsiga, és kiitta a maradék borát.
A délután rövid volt, mint az ebéd utáni álom, a kis szoba meleg munkaszaggal telt meg, s a kerékfogakat most verte helyre Zsiga, de már ki volt készítve egy dongatörött felöntő és egy lisztmerő kanál. Zsiga meggyújtotta a lámpát, és teletömte a dobkályhát friss forgáccsal.
- Ha felmegyünk, viszek fel egy jó nagy köténnyel gyújtaléknak.
- Jó lesz, Zsiga – mondta az asszony, aki elnézegette a férfi gyors, ügyes munkáját –, legalább nem vesződök reggel a tűzgyújtással.
- Hát azért.
Ezen az estén sonka volt tormával, kemény tojással és palacsinta. Az asszony fehér köténnyt kötött. Zsiga pedig egy öreg újságot nézegetett vacsora előtt. Amikor pedig a kocsislegény bejött, Zsiga csendesen rászólt:
- Vedd le a kalapot, fiam, mert nem istállóban vagy.
A legénike ijedten kapta le kalapját.
- Igenis!
Másnap reggel Zsiga kibontotta batyuját, és kirakta az asztalra, amit a felső malomban kapott. Egy tábla szalonna, pár szál kolbász, hagyma, kenyér.
- Ha betenné a kamrába… Mariska. A ruhában összefülled. A kenyeret meg is ehetjük, ha nem is olyan, mint az idevalósi.
Az asszony megszagolta a kenyeret.

- Keletlen! Érzem a szagán.
Aztán odament Zsiga batyujához, kiszedte a pár darab szennyest, és a hóna alá vágta.
- Úgyis mosok – és dúdolva tette a mosóteknőt a konyha közepére.
Zsiga ezenközben fütyörészett, és később átvett egy kocsi őrölnivalót. - Szombaton lehet jönni a lisztért – parolázott az emberrel –, a darának hozzanak zacskót, a rozsláng meg külön lesz.
Mire Mariska lejött, már zúgott a malom, s a szíjak szorgalmas végtelenséggel szaladtak a kerekeken.
- Csak tegye a dolgát, Mariska; amíg itt vagyok, elvégzem én ezt is, de megkérem, hogy az ebédet hozza le. Holnaputánra ígértem a lisztet.
- Persze hogy lehozom.
Délután köd ereszkedett a rétségre, és szomorú csend lett volna, de a nagy kerék vidáman lapátolta a vizet, s a kövek morogva meséltek a nyárról.
Zsiga ezen a napon nagyon kifáradt, s amikor felment a házba, nem az asztal mellé ült, hanem a díványra a kályha mellé. Várni kellett még a vacsorára, mert Mariska halat vett a cigányoktól, akik ha lopták, hát lopták, kinek mi köze hozzá?
Vacsora után mindketten a díványra ültek – azért van, hogy pihenjen rajta az ember –, és Zsiga ingujjban pipált, amíg Mariska felvarrta kabátjára a gombokat.
A malom talán száz lépésre volt a háztól, és Mariska kis viharlámpát gyújtott meg, amikor Zsiga aludni indult.
- Ne botologjon ebben a sötétségben, meg a malomban sem kell tapogatni, mint vak a hajnalt…
Nehéz, ködös este volt, de a kis lámpa vidáman imbolygott a malom felé, Zsiga pedig megtapogatta a kabátján a gombokat.
A hideg hajnal már arra ébredt, hogy megy a malom. A patak kis jégtáblákat úsztatott lefelé, de a liszt melegen ömlött a zsákokba, s a kövek jóllakva doromboltak. A reggel is megjött fázósan, sziszegve, de a szobában tüzes szeme volt már a kályhának, s a megdermedt legyek nyarat álmodva mászkálta az ablaküvegen.
Zsiga éppen zsákot kötött be, amikor megszólalt mögötte valaki:
- Szervusz, Zsiga.
- Szervusz, János – lökte félre a zsákot, és megölelte a régi bajtársat, akinek arcán az idő gyalogútjai vidámkodtak, és szemében szinte kurjantott a gondtalan ősz –, hát hány nyolc kalács?
- Csak amennyi a mienk… talán leültetnél?
- Bújj be.
- Na azért – fenyegette meg Zsigát János, aki kicsi volt, sovány és végtelenül rongyos. – Azért fiam, mert tudod, hogy alkalomadtán rettenetes vagyok…
János lezökkent a szalmaágyra, és talpalatlan bakancsait a kályha elé rakta.
- Csak megpihenek, aztán megyek a faluba, találkám van.
- A grófnéval?
- Fenét, a Csóraggal. Megígérte még az őrmezei búcsún, hogy a mai szent napon itt lesz a kocsmában. Kezet is adott rá. Délután ugorj be, ha látni akarsz bennünket.
- Nem tudom, végzek-e addig.
- Állítsd le egy órára ezt a kotyogót, nem fut el, ne félj.
- Persze.
A kis ember vidáman intett az ajtóból lyukas kalapjával. Zsiga pedig a seprűvel tisztelgett, szemük melegen összelobbant, aztán szaporán ellépett az öreg, minden lépésnél megvillantva alsónadrágja egy darabját.
Ekkor már délelőtt volt, a patak felett nevetett az ősz, s az utak álmodozva kanyarogtak távoli, hamvas párák alatt.
- Délután bemennék egy órára a faluba – mondta Zsiga ebéd közben, és mélyen a tányérjába nézett.
- Bemegyek és úgyis – mondta Mariska –, hozok, ha kell, valamit.
- Nem éppen, csak dolgom lenne. Egy óra az egész…
Az asszony hallgatagon szedte össze a tányérokat. - Én nem parancsolok magának, Zsiga… De hát talán nem is olyan sürgős?
- De sürgős.
Az asszony szó nélkül kiment a szobából. Zsiga lement a malomba, odaült ágya szélére, és kinézett az ablakon. a kályhában kialudt a tűz, és egyszerre délután lett. A malomban hűvös árnyékok nőttek, s amikor megállította a malmot, hideg, nagy csend lett.
A ház előtt megállt, tűnődött, de aztán befordult az ajtón. - Mariska, egy óra alatt itt vagyok.
- Nekem mindegy…
- A liszt azért holnapra meglesz. A kulcsot a küszöb alá tettem.
- Úgy is jó…
Zsiga még állt egy darabig. Szíve elnehezült és meghidegedett, aztán megfordult, és kiment a házból.
„Majd megbékül – mondta magában –, sietek, és megbékül. Nem olyan rossz asszony ez a Mariska. Nem hát. Vacsorára készen lesz a liszt is, aztán begyújtok a szobába, elpipálgatok…”
Nem volt egy óráig sem a faluban – az öreg János majd kiátkozta érte –, és most már újra megy a malom. Őrli a kedvetlenséget, az elmúlt délután savanyúságát; szeretett volna már a vacsorán túllenni. Szeretett volna örülni a vacsorának, mint tegnap, és irtózott a szorongás hálójától, amitől nem tudott szabadulni.
Csendesebben ült le az asztalhoz, mint tegnap, pipára nem gyújtott, félénk lett és idegen. Az asszony csendesen tett-vett körülötte, de minden mozdulata félelmetesen hideg volt, kegyetlen és érthetetlenül világos.
Bor nem volt az asztalon, csak egy kis szalonna, de Mariska nem evett. - Mért nem eszik, Mariska? Hát olyan nagy baj az, hogy elmentem egy órára?
- Mi közöm hozzá?
Ezután már Zsiga sem evett. Ült és hallgatott, és lassan felemelte a fejét. Az asszony pedig megérezte, hogy messzebb ment, mint kellett

volna. Csendesen a Zsiga kezére tette a kezét.
- Láttam azt a csavargót, nem magához való. Maga tisztességes ember, rendes, nem olyan utcaszemetje, vásár bolondja.
- Nem tudom…
- De én tudom. Minek erről beszélni? Alszunk rá egyet, aztán holnap megmondom, amit én akarok… – Felállt, és szálas alakja egyszerre fegyelmezetten uralkodott a szobában.

Zsiga szelíden megfogta az asszony karját.
- Mariska…
- Nem! Ma nem. Mindennek megvan az ideje, órája.
- Hát persze – mondta Zsiga, és szomorúan kiment a szobából.

Az asszony utána nézett, és már majdnem szólt, hogy jöjjön vissza, de aztán keményen elfordult.
„Majd megtöröm én benned azt a kutya csavargó vért!" – mondta, aztán arra gondolt, hogy holnap lángost süt Zsigának, odaadja neki az ura csizmáját, és estére bőségesen lesz bor is. Zsiga nincs még ötvenéves se, látszik a szemén is, hogy jó ember…
Bezárta az ajtót, s amikor elcsattant a zár, kihallgatózott az éjszakában az elkopogó léptek után.
A reggel csendes volt, a malom állt, a kulcs a küszöb alatt, s a szoba üres.
Az asszony kezében tányér, és nézi az ablakon a ködbe vesző utat.
A szeme csupa könny.
Nem moccant semmi.
Szél nem volt, csak a vadlibák kiáltottak a szabad őszi ég alatt szívszorongató, titkos üzeneteket.

Márai Sándor: Cirque d'hiver

Az ekvilibrista, aki égő lámpát illesztve homlokára hátrahajol, s tarkójával érinti a földet, miközben megiszik egy pohár bort, elejtette és eltörte a lámpát. Az első sorban ültem, a szívverésem elállott. A cirkusz még üres, hála istennek, legalább kevesen látják a szégyent, amivel – ezek a Saulusok pillanatai – rögtön azonosítanom kell magam, a legnagyobb zavarban vagyok, köhögök a zsebkendőmbe, diszkréten tapsolok, s bocsánatkérő mosollyal nézek szomszédaimra. Közben feltápászkodott a porondról szegény, a frakkja fűrészporos. Első szám volt. Még fiatal ember, azt hiszem, olasz, franciául rosszul beszél… a fűrészport kabátjával törli ruhájáról, s irtózatos zavarban mosolyog. Ez nem volt trükk, ez az esés, mert a lámpa eltörött, s nem ismétli meg a produkciót… Kezdő művész, rossz éjszakája lesz. A Café Biard-ban, ahol a nő vár reá, egy óra múlva goromba lesz az asszonyhoz, és magyarázni fogja, hogy a reflektor volt az oka, mi hirtelen a szemébe villant. De éjfél felé részegen fog részvétet kérni s esküdözni, hogy ő igenis jó, és majd meglátják. Most mást csinál már, nagyon ideges. Én is megnyugszom – a pályatársak arcát figyelem, s az istállómester a tenyerét a szája elé illeszti s így sug valamit a clownak, aki bólogat, miközben mindketten feszült és szigorú figyelemmel néznek a porondra, részvét és könyörület nélkül.
Bizony, barátom, gondolom most már én is hidegebben, s a kezem összefonom a hasam fölött, úgy ám, a lámpát eltörni, azt nem szabad. Itt nincs magyarázat és nincs menekvés. Ezt nem lehet utólag, szavakkal és könyörgésekkel, megmagyarázni az asszonynak és az igazgatónak. Nem lehet bocsánatkérően mosolyogni a közönségre, mert a közönség, az nem bocsát meg. Aki eltöri a lámpát, az menjen szépen félre, kullogjon el, szorítsa össze a fogát, és magányos éjszakákon gyakoroljon, gyakoroljon, amíg belegebed, vagy sikerül a produkció… De a lámpát eltörni, az fiatal, angyalom. A művészetben nincs bocsánatkérés. Ha itt elhibázod az ugrást, ami a Cél és a Tett életedben, s minden ideged, tested rostjai és agyad tekervényei ennek szolgálnak, ha elbukol s könnyes szemekkel, kuszált hajjal csapzott homlokodon fekszel a porondon, nem akad Néró, aki bocsánatra lökje hüvelykujját a levegőbe.
Kockákat dobál, kettőt, ötöt, nyolcat egyszerre, és sorra elkapja őket. A mozdulat olyan öreg, mint az ember. Egy óriási tér közepén áll egy magányos férfi, és egy hihetetlen erőfeszítés fölösleges mozdulataival valami fölöslegeset és céltalant csinál, ami lemúlik az időben…
A tér süket és hideg, a porond fölött kerek mennyezet, a jeges égbolt és a fagyott csillagok. A művész alattuk a fejére áll s a lábaival labdázik. Tél van. A nézők szájából párásan száll a lehelet. A fókák rekedten vonítanak a havasra meszelt kulisszák mögött. A tigris elbődül és rázza a rácsát. A lovak nyerítenek. Kísérteties szituáció: őrültek háza, komprimált világ, s az ember, aki ott a fején áll… A bohóc fáradtan ül a porond párkányán, ásít, és a fülét vakarja. Egy gyerek édesen alszik az anyja mellén, aki – fekete délfrancia nő – nyugodt mozdulattal szoptatta az imént. Sok a légy, s a nyers és vad szagok. Most egyik művész jön a másik után, egy mozdulatuk nem új, kötélen táncolnak és fejest ugranak a halálba, a zenebohóc intelligens, s a kiszolgált tüzér százados gavalléros eleganciával, frakkban lovagolja a magasiskolát. Egy clown komoly és meggyőződéses arccal állandóan az ülepére esik. Rájövök, hogy ezt már tíz éve csinálja, elhagyom a cirkuszt, és reménytelen érzésekkel megyek hazafelé.

1924. október 20.

Móricz Zsigmond: Ebéd

Az urak bejöttek a mezőről. A szakácsné már türelmetlen volt, mert pesti vendégek is voltak, s ezek nem tudnak semmi mórest. Ez a pesti nép olyan szedett-vedett Isten jószága, hogy n nem tiszteli az ebédidőt. El tud bámészkodni egy vadkörtefán vagy a Tisza füzesein, ahelyett, hogy sietne már hazafelé.

No de a tekintetes úr is ott van velük, az pedig már jól ki van nevelve. A szakácsné reggel is megmondta neki, hogy idejében itt legyenek, mert különben sütheti a makkot. Nem is hagyott az a vendégeinek időt, hajtotta őket egész délelőtt, semmit sem engedett megnézni, mert mindig az volt az eszében, hogy déli harangozásra itthon kell lenni. Mint agglegény, szakácsné-kormány alatt élt, s bizony nem merte volna vállalni, hogy hallja meg a Julis véleményét.

No de végre itt vannak.

Az autó befutott az udvarra. Még egy kis ijedtség volt, mert előbb csak az egyik jött meg, s abban nem volt benne az alispán úr, az pedig nagy veszély, mert az alispán úr nem tartozik az ebédtisztelők fajtájához, neki fontosabb a vizitáció, mint az ebéd. De rövid volt az ijedtség, kisvártatva a szürke autó is bejött, s benne a méltóságos alispán úr.

Heten voltam a vendég urak, mint a gonoszok. A szakácsné csak rájuk pislantott egyet, már tudta hányadán van. Volt ott két pesti úr, sovány, mint az agár, a többi mind terebélyes úriember, hogy örvend a szív, ha látja, hogy fognak ezek enni. Már itt is van a zsivajuk a nagy ajtó előtt.

A ház, régifajta kúria, amely mereven s hatalmasan áll a tágas nagy udvar fölött. A nehéz tölgyfa ajtókon hatalmas vaspántok vannak és nehéz vaskeresztek, amelyekkel éjszakára el lehet torlaszolni. Még a régi nagy időkben épült a ház, mikor várnak kellett építeni minden hajlékot, a finánc, a zsandár meg a betyárok ellen, hogy éjszaka idején puskával lehessen őket fogadni.

- Tessék, méltóságos uram! Tessék, méltóságos uram! – hallatszott a házigazda szíves hangja.

Itt tehát csak úgy rajzanak a méltóságosok. A szakácsné bevonult sötét és szűk konyhájába, melyet felében elfoglalt a tűzhely. Odaállott elébe, s szakértően körülnézett. Jól van.

Az urak bevonultak az ebédlőbe. - Itt vágott be a román bomba – mondta a háziúr. – Itt csapott le, ni. Kettészakította a háztetőt, s beszakította a mennyezetet.

Mindnyájan felnéztek a plafonra. A régi gerendák helyén stukatúr padmaly volt, s annak minden sarkába vele volt pingálva egy-egy ősmagyar képe, Dolinay bácsi Hasznos Mulattatójából élethíven kimásolva. Itt volt Attila és Bendegúz. Itt volt Árpád atyánk és Szent István. A házigazda büszkén mutatta.

- Bendegúz szakadt be. Még nem volt érkezésem rá, hogy pótoljam. Még csak tíz esztendeje, hogy itt voltak a kutyák. Hej, fene kuruc idők voltak azok, a kocsisomat el is vitték, mert vasvillát fogott rájuk. Nem tudom, mi lett vele, azóta megházasodott ott valahol Romániában. Mert az nagyon házasodós ember volt, itt is volt neki vagy tizenkét felesége.

- Minddel megesküdött?

- Á, dehogy is esküdött. Eggyel se. Mondta az öcsémnek is, hogy: »Tekintetes uram, minek magának a lakodalom. Lássa, itt vagyok én. Én is Varga vagyok, meg a mostani feleségem is Varga, hát minek akkor papra kőteni. Úgyis csak Varga-gyerek lesz.«

Az urak nevettek.

- Hogy az öcsémnek semmi gyereke sincs, neki is megmondta Varga János: »Tekintetes uram, maguknak se kellett volna papot fogadni. Minek a. Úgysincs gyerek.«

A vendégek körülnéztek a nagy teremben, ahol meg volt terítve a hosszú asztal.

- Elébb egy kis apetitóriumot, méltóságos uram – mondta a háziúr –, és betessékelte a vendégeket a másik kisebb szobába.

Ennek a szobának a plafonján is volt négy darab ősmagyar. Egyik Rákóczi Ferenc, a másik Hunyadi János, a harmadik Kinizsi Pál és a negyedik Rózsa Sándor. - Hát ez a betyár, hogy kerül ide? - kérdezte az egyik méltóságos, mikor kiolvasta a képről, hogy annak a nyaka köré karikás ostor van fonva.

- Ez úgy kerül, méltóságos uram, hogy tudod, kérlek alásan, a Sándor kommenciósa volt az én apám apjának.

- De hisz az szegedi ember volt.

- Mindegy az, azért elküldte az ide minden esztendőben az emberét adószedni.

Nevettek.

- De a vót a jó – mondta elevenen s léhogva a házigazda, aki maga olyan kövér ember volt, hogy a karjait csak úgy tudta tartani, hogy szétterjesztette. Úgy állott a két rövid karja kétfelé, mint két fakar, s ő maga középen, mint egy kitömött bábu.

- De a vót a jó, hogy itt volt Helmeczy Pista a múltkor, s az is elszemlélődött ezeken a szép képezeteken, s felkiáltott Attila ősapánk előtt, s azt mondta: »Hát e ki légyen? E meg éppenséggel a mi urunk, a Jézus Krisztus.«

Az urak, a megyebeliek ismerték Helmeczy Pistát, s nagyot kacagtak rá, aztán felvették a pálinkás poharakat, összekoccintották s ittak.

- No de gyerünk mán át, mert elhűl a leves.

Közben behozták az ételt, s feltálalták két óriási tálban a pompás levest. Az illata úgy szállott, mint a liliomé, de étvágycsiklandóan.

Bementek az urak, s leültek az asztal körül. Az asztalfőn elvitatkoztak egy kicsit, de aztán mégiscsak az alispánnak kellet helyet foglalni az asztal tetején, mert mégiscsak az alispán az első a megyében, akármilyen méltóságok is a vendégek.

Az alispán ismerve a dürgést, maga mellé ültette az esperest, majd ki fog sülni, hogy mért. Balján ült a nagy pap; jobbján az egyik pesti méltóság, amellett a főkapitány, aztán a helybeli földbirtokos. Az esperes mellé a másik pesti méltóságot ültették, s mellé Semlyéni Bandit, s az alispánnal szemben az asztal alsó végén ült le a házigazda.

A leves

- Ejha, micsoda leves ez – mondta az esperes. – Ilyen levest, barátom, ilyet nem lehet kapni semmiféle helyen ez világon, csak éppen itt, ahol vagyunk. Mert a levesnek úgy kell készülni, hogy abban legyen marhahús is, meg szárnyas is. Lehetőleg kacsa. Azt aztán együtt főzik, annyi ideig, legalább huszonnégy óráig, hogy az úgy elfő, mint a homok. Még a tehén csontjának is puhára kell abban főni. De ha kakas van benne, az még jobb. Nagy kakas. Öreg kakas. Nagy taréjú, fekete lábú kakas, amelyik már évek óta gyakorolja a szerelem művészetét. Annak minden részének benne kell lenni a levesben, szétfőve és a legkisebb alkatelemeire bomolva. Egy ilyen tányér leves a beteget lábra állítja, s az egészségest viruló

ifjúvá teszi.
- Ne prédikáljon szentatyám – mondta a főkapitány –, hanem kanalazzék.
- Hogy tehetném, míg hozzám nem kerül a tál?
Mindnyájan teleszedték a tányérjukat. Magasabban, mint az a vonal, amit a tányér szélére húzott az építész, a tányérok tervezője, aki nyilván kákomfitty kisétű ember volt, mert csak éppen beszegte a tányér öblét azzal a vonallal. Nem respektálták a vonalat, ha ilyen leves van feltálalva.
Percekig csend volt. Halotti csend. Nem; élő csend. Kanalak csörrenése és szájak hörbölése hallatszott.
- Hogy is vót az te Bandi, mikor a halászrévbe megpuskáztad az alispán úr őméltóságát? – mondta a főkapitány, aki nem bírta a csendet még a leves mellett sem.
Mindnyájan felnevettek, s az alispán maga ment elöl a szóval.
- Úgy két óra tájban lehetett, éjfél után, nyár volt, már mindenki kidőlt, én nem mertem lefeküdni, mert ismertem az emberemet, de a végén én is elszöktem, s elbújtam egy nádikunyhóba… Hát egyszer csak hallok valami éktelen csinnadrattát, hogy Bandi kiált: »Ezek meg itthagytak engem egyedül, pedig még minden hordó tele van.«Jön aztán a durrogtatás, piff-puff! Jó lesz itt, mondom, meglapulni. Mert ez nem tréfa. Veszem aztán észre, hogy itt is kúszik egy ember, ott is egy másik. Hát Bandi kergeti a vendégeket. Vesztemre kiszóltam, hogy »Bandi ne bolondozz, kért teszel a bőrükbe.« »Kárt tettetek ti az én böcsületembe – mondta –, mert ilyen csúfot még nem értem, hogy a szegődött vendégeim így cserbe hagyjanak!« És elkezd arrafelé lövöldözni, amerre én szállásoltam el magam. Hű, ennek fele se tréfa, mondok, s lapulva le a Tisza-partra. Ott bújtam aztán el a rekettyésbe.
Semlyéni Bandi nevet. Lehajtja a fejét a tányérba, s eszi a levest.
- Á, dehogyis – mondja csöndesen.
- A fene egye meg a természetedet – mondta nevetve az alispán –, hisz azt kiabáltad, hogy: »alispánt még úgyse lőttem«.
- Azt mondtam vóna? – szól Semlyéni Bandi – biztosan nem voltam józan.
Mindenki harsogva kacagott. Mert ugyan ki állította azt valaha, hogy józanul cselekedte.
Közben a tányérok kiürültek, s mindenki megpihenve nézett föl. Ez jó volt. Ez remek volt, ebben igaza van az esperesnek, ilyen levest nem evett még a Pilátussem.
- Hát mi van itten – mondta a házigazda –, ezek azt hiszik, ünnep van, hogy olyan sokára hoznak már valamit.
De már hozták. Csinos tenyeres-talpas lány hozta be óriási tálcán a második ételt, ami nem volt más, mint:

Velő pirítóskenyérrel

Óriási nagyságú tortatálcán, amely tűzön forróra hevítve volt, rettenetes tömegű velő volt felhalmozva s körülötte apróra szelt pirítós kenyér.
Az egész valami félelmes tömeg volt. Mint egy nagy kuglóf emelkedett a velőhegy. Először az alispánhoz vitték, aki vett egy darabkát a kenyérből, s hozzá egy késhegynyi velőt.
- De méltóságos uram – mondta a házigazda –, ne tessék megcsúfolni az ebédet. Nem olyan kicsit, nem olyan kicsit. Á, kérem, hiszen ez semmi, ez csak étvágycsináló. Hogy csúszik a bor, ha nem méltóztatik egy kis velővel megtrágyázni az étvágyat.
- Ez bizony fontos – mondta az esperes. – Mindennél fontosabb. A jó velős konc. Az az igazi, az ételek eleje.
Az egyik pesti úr felnevetett.
- A napokban hallottam egy jót a velős koncról. Valaki Hollandiában volt a minisztériumból tanulmányúton. Nagy ebéd volt.
- Nagy ebéd – szólt bele a főkapitány –, ugyan mi volt, méltóságos uram. Talán margarinba főtt döglött tengeri hal.
- Nem az a fontos, hogy ők mit adtak, hanem azt mondják ennek a magyarnak, hogy van az ő számára valami ínyencség, valami magyar dolog, amit neki tartogatnak, és nagyon kíváncsiak, hogy is kell azt elfogyasztani. Hát kérem, az ebéd végén hoznak egy tál velőt. Hidegen. Egy nagy tállal. Megfagyva. Pirítós nélkül. S elébe tették, hogy azt ő most egye meg. S az egész Hollandia kíváncsian várta, hogy- hogy kell azt elfogyasztani. Biztosan hallották a magyar velős koncnak a hírét, s most elébe tettek egy tál hideg velőt. Őméltósága, különben is kényes gyomrú, aztán meg volt iszonyúan rémülve, mit is csináljon most, hogy mentse meg a magyar becsületet.
Jól kikacagták magukat a holland tudatlanságon, s sorra mindnyájan bőven vettek a pirítósból is, a forró velőből is. Jól megsózták, megpaprikázták, s hozzáfogtak ropogtatni.
- De mán erre iszunk – mondta a házigazda, s bort kezdett tölteni.
Az bizony jólesett!
Összekoccintották a poharakat. Ezek a poharak is nevezetesek voltak. Apró, kemény poharacskák voltak, olyan vastagok, hogy dobálózni lehessen velük, s mégse törjenek össze. Olyan öreg üvegpoharak voltak, hogy már egész át nem látszó szürkeségek voltak. Nagy idők kukucskáltak ki ezekből a poharakból, s bizonyára azt vizslatták, hogy ezek a mai nyámnyila népek hogy felelnek meg a régi virtusban fogant magyar urak híres emlékének.
Mikor jól telelaktak velővel s ropogós kenyérrel, jött a harmadik tál étel, amely volt:

Marhahús ribizlimártással

- Megmondtam, ugye – kiáltott fel az esperes örömmel –, pedig nem is kuktáskodtam. Itt van a kacsa is, a kappan is, a marhahús mellett. E főtt a levesbe. Azért volt az olyan jó.
Pompás félkövér marhahús darabok hevertek a tálon, s gőzölögtek isteni jóízzel. Közte kövér kacsacombok s kappanhulladékok, nagy terjedelmes darabok. Mekkora kappanok vannak ezen a tájon. Csakúgy nőnek a baromfiudvarban, mint a gyom. - Nálunk a tyúkot nem is ültetik – mondta a házigazda –, kérdezem a múltkor az egyik parasztasszonyt. Honnan van magának ennyi apró csibéje olyan kora tavasszal? Azt mondja: »Hát kérem, ez csak gyün. Eltojik a tyúk a fészerbe, padláson, aztán kikölti a fiát, mikor neki jólesik.« Nem kell ide költőgép, csakúgy pereg a csirke a széna tetejébül.
- Hej, áldott vidék! – mondta a főkapitány. – Csak ez az igazi. Mit tudják ezt a pesti urak, ha mégolyan méltóságosak is – s odakoccintotta a poharát a mellette ülő pesti úréhoz.
- Bőven szedni abból a ribizlimártásból – sürgette őket a házigazda –, mert nincs egyéb.
- Nono – mondta a főkapitány –, minden szavadat elhiszem, de ezt az egyet mégse, míg a nap le nem megy.
- De jó ez a ribizlimártás. Ugyan mibül van e?
- Talán ribizliből – nevette krá.
- Nem tudom, de ilyet nem lehet a Ritzbenkapni.
- Ritzben! Tudják is azok, hogy kell főzni. Egyáltalában, ha az ember kimegy ebből a kis hazából, mindjárt vége a jó ételnek. Mindenütt kotyvalékokkal táplálják az emberiséget. Passzírozott levesek, előétel, osztriga meg

mindenfajta pacsmagok. Nem emberbe való dolgok azok.
- Én is csak ezt szeretem. Ez az igazi étel – mondta az esperes –, leves, főtt hús ribizlimártással. Kész. Egyéb nem is kell.
Kell vagy nem kell, már hozták az új tál ételt, amely áll vala:

Pörkölthúsból tökkáposztával

- Nohát ezt vártam – szólt az esperes. – Mert a pörkölthús az a magyar ebéd alapja. Éspedig milyen hús. Birka, amint látom.
- Abbiz ez. Bégetett ifjú korában, most csöndes, és boldog, hogy tálba került.
- Ez az igazi pásztoreledel. Mivel pedig őseink, hiába csűrjük-csavarjuk, mind pásztorok voltak annak idején, tehát mégiscsak ez az, ami az ember szívét legjobban érdekli. Birkahús. Micsoda isteni eledelek is vannak a világon, de ilyen több aztán sehol a föld kerekén. Nem is ismerik azt a föld hátán az emberi népek, mi a birka, csak itt minálunk. Mert ugye a mi őseink számos juhnyájjal ékesen legelőztek erdőkön-mezőkön. Ott töltötték az életüket a birka faránál. Az a szép, nyugodalmas élet. Nem erőlteti meg az agyat. Azért maradt a magyar faj ilyen pihent elméjű. Elnézem sokszor a pásztorembert, hogy tud sétálni azon a szép selymes réten, s egy szót sem szól. Szűkszavú a magyar ember és lovagias érzésű.
- A pásztor inkább szamaragos érzésű lesz, mert a szamár sétál mellette.
- Az igaz. Az az ő barátja. Mert nem olyan buta állat ám a szamár, ahogy ráfogták. Sok magas méltóságú embert ismerek, aki nem veheti fel vele a versenyt. Mert a hivatalember húzza az igát, ellenben a szamár lerázza a terhet, ha nem tetszik neki. Belemegy a pocsétába, s lefekszik. Akkor aztán üthetik, verhetik, meg nem mozdul az Istennek se. Azt kellene például választani.
- Hű, de felséges ez a pörkölt.
- Isteni.
- Ilyen pörköltet nem eszik az angol király se.
- Én ettem még ennél különbet is. Mégpedig a Hortobágyon. Kint voltam vadkacsázni, s jól rám esteledett. Gyalogszerrel az ember spórol a lépéssel már alkonyat után; a legközelebbi csárdához legalább tíz kilométert kellett volna gyalogolni, hát látok egy cserényt, odatartok. »Jó estét, magyarok!« Szívesen láttak, éppen vacsoráztak. Ott volt a bográcsban felakasztva a szolgafára, s abból kanalaztak. Mindjárt maguk közé hívtak, s le is telepedtem. Valami csodálatos, felséges egy birkapörkölt volt a bográcsban. Soha életemben olyan jó ízűt nem ettem. Mert nemcsak hogy jól volt elkészítve, de a húsa maga olyan különös ízes volt, pikáns, kellemes. El sem tudtam volna addig képzelni, hogy olyan nemes íze lehet a birkának. Hát én nem is kíméltem magamat, újra meg újra hozzáláttam, úgy belaktam, hogy már szinte belebetegedtem. De nem lehetett szabadulni tőle, az ember lassan, beszélgetve, órákig el tud eszegetni.
- Képzelem, hogy csudálkoztak az étvágyadon – nevetett az alispán –, a parasztember nem nagyétkű. Egyszer azt kérdezte tőlem egy ilyen munkásemberféle, hogy, hogy lehet az, hogy az úriemberek annyit tudnak zabálni.
Nagy nevetés lett, olyan, hogy az alispánnak fel kellett emelni a hangját:
- Azt mondja, hogy… azt mondja, hogy az uraknak, úgy látszik, dupla hasa van. Mert ő, mikor summás volt, s kenyéren, szalonnán élt, csudálva nézte, hogy az urak vacsoráztak a tornácon, s órákig hordták nekik a tálat. Ő mindig csak azon törte a fejét, hogy hova rakják azt a sok ételt. Hiszen, ha őneki annyit kellene bepofázni, azt mondja, belebetegedne, meg tán még meg is halna.
- Nahát, akkor én még egyszer kérek ebből az ételből. De felséges ez a birkapörkölt.
A vadász újra kezdte a történetét:
- Hát, szóval, ott is háltam náluk a cserénybe a juhászsubán. Hogy majd hajnalba továbbmegyek. Mert a reggeli vadászat, az az igazi, mikor az ember a hajnali madarakat meglepi… Hát szóval, egyszer csak felébredek valami istentelen szagra. Valami fertelmes büdösséget éreztem. Mi az ördög lehet ez. Annyira felbosszantott a szag, hogy nem is bírtam. Felkeltem, elsétáltam messzebbre, ahol már nem éreztem. Kerestem egy rekettyebokrot, kicipeltem oda a bundát, s ott feküdtem le magamnak. Ott aztán jól elaludtam. Mikor felébredek, már a nap fenn volt. Felkeltem, akkor eszembe jutott az éccakai szag, s körülnéztem a cserény körül, valami ágast találtam ott, s arra mindenféle birkadarabok voltak felaggatva, biztosan a kutyáknak. Kérdem aztán a juhászgazdát, jó termetes pásztorember volt, hogy-hogy tűrik ezt a fertelmes büdösséget a hálóhelyük mellett. Mire neki ez a sok dög. De akkor már a legyek olyan vastagon lepték, azok a szúrós mezei legyek, amelyiknek olyan szúrócsápja van, mint az ár… Azt mondja a juhász: dehogy a kutyáknak, uram. Megesszük mink azt, az a mi éléskamránk.
Újra nagyot kacagott a társaság.
- Hogy tudják ezt kendtek megenni? – förmedek rájuk.
- Hát ahogy az úr ette az este.
Hemperegtek az urak a kacagástól.
Szerencsére akkor már hozták az új tálat. Vitték a birkapörköltet, s hozták helyette a másikat, s az, a változatosság okából volt:

Sertéspörkölt zöldbabbal

- Na látod, ez már nem birka, ebből újralehet szedni.
De az alispán már nagyon mérsékelten szedett. Még meg is jegyezte:
- Ne beszéljetek ilyen étvágyrontó adomákat, mert az embernek elmegya kedve az evéstől.
Mindenki nevetett, de sorra szedtek azért.
- Te Bandi, hogy volt az a papválasztás? – kérdezte a házigazda Semlyéni Bandit, aki, ha jó kedve volt, a legjobb kortes volta megyében.
A tavaszon volt, egy kis faluban, ahol Bandi volt ősi jogon a földesúr, bár a földjei bizony mind idegen kézre kerültek, s csak éppen a tekintély maradt meg.
- Két jelölt volt – mondta Semlyéni Bandi, s teleszedte a tányérját kövér és ízes malacdarabokkal –, s már úgy látszott, elvesztettük a csatát, mert az ellenfél vesztegetett. Nekünk meg nem volt pénzünk. Honnan szerezzek hamar pénzt, megyek a kocsmároshoz, s mondom neki, hogy hamar adjon ide ötven pengőt. Ide is adta. Avval megyek az első gazdához, s ahogy belépek az ajtón, kiáltok:
- Kend is felvette a Júdás-pénzt?
Az ember csak ötölt, hatolt, hogy hat gyerek van. Azt mondja a felesége.
- Erővel itt hagyták, kérem.
- Mennyit hagytak itt?
- Tíz pengőt.
- Adja ide azt a tíz pengő, kend. – Leszidtam, mint a hazaárulókat. – Eladtad a vallásodat, gazember! Elveszem a

piszkos pénzt! – mondtam neki –, de hogy ne károsodjatok, adok érte másik tízet a saját becsületes szegénységemből. Ideadta. Megyek a másikhoz. Az is felvette a tizenötöt. Azt is kicseréltem. A harmadiknál is. Így az egész falut sorra jártam, szóval egy óra alatt rendbe volt az egész falu. Meg is választottuk Pócsi Pistát papnak. Egy óra múlva ott volt az ötven pengő a zsidónál. Így csináltuk meg.
Mindenki határtalanul mulatott a nagyszerű kortesfogáson.
Mire ezen jól kinevették magukat, akkorára itt volt az új étel az asztalon, mégpedig

Kacsasült befőttel

- Befőtt! – kiáltott fel a főkapitány. – Ez nagy luxus. Hej, de romlanak az erkölcsök. A régi jó időkben Böszörményi bátyámnál nem mocskolták be az ételt ilyesfélékkel. Mikor már a hússal torkig voltunk, mert nem volt mellette semmiféle savanyúság vagy édesség, kértünk valami ilyet. Böszörményi bátyánk ránk kiáltott:
- Füvet akartok enni?!… Elég füvet evett az az állat életbe! Nevettek rajta.
- Nem tudjátok a régi nemesi szabályt, hogy: »legjobb főzelék a hús. Legjobb gyümölcs: a bor. Legjobb bútor: a szép asszony!«
Ezen aztán még jobban mulattak.
- Úgy senki se tud a paraszt nyelvén beszélni, mint Semlyéni Bandi – szólt a főkapitány. – Hogy intézted el a királykérdést, Bandikám?
- Azt nagyon jól – mondta Semlyéni Bandi, szokott csöndes, úri modorával. – Képviselőválasztás volt, s nagy beszédet tartottam nekik, hogyha Tatár Andrást megválasztják képviselőnek, akkor visszajön a király, visszahozza a régi királyi bankót, aminek értéke van. Hát felkurjant egy atyafi, hogy: neki nem kell király. Megállok a beszédbe, s azt mondom:
- Ki vót a?
Előáll a borzas.
- Neked nem kell király.
- Nekem nem.
Leszállok a hordóról.
- Kell király, vagy nem kell?
S adok neki egy csárdás pofont.
- Kell király?
- Nem kell.
Még egyet adok neki.
Meg még egyet.
- Kell király?
- Nem bánom én, uram – aszongya –, akár király, akár nem király; csak engem ne pofozzon tovább a tekintetes úr.
Nagy gaudiummal mulattak rajta, s az alispán a nevetés közben tányérjáról a kacsacombot áttolta az esperes tányérjára. Már ő okosan élt, már ő spórolt a gyomrával. Nemhiába első tisztviselő a megyében. Van esze. Most ő mulatott a többieken, akik nem vették észre a dolgot. Koccintottak, s leöblítették a kövér kacsát. Most azonban hozták az új ételt:

Ludas kása, a tetején libamájjal

- Ezért haragszom – mondta az alispán. – Mikor Olaszországban jártam, egész Olaszországban nem lehetett egy jó narancsot kapni. Ami jó narancs van, azt ők mind kiküldik az országból, hogy az exportmérleget javítsák. Otthon jó a hullott narancs is. A príma gyümölcsöt mind a külföldnek adják jó pénzért. Ezzel szemben mi itthon termeljük ezt a nagyszerű krumplit, amilyen sehol a világon nem terem, mint a mi homokunkban. S mi meg rizst eszünk.
- De méltóságos uram, ne tessék megvetni ezt a szelíd ételt. Hát van ennél szebb – mondta a házigazda, s maga is felállott, hogy oda diktálja a remek tálat, amelyben a jó zsíros kásahegyen gyönyörű libamájszeletek feküdtek.
Az alispán csak a libamájból vett néhány darabot, de dacból és hazafiságból egy szem rizzsel sem akart találkozni. - V á m o t kellene emelni a rizs ellen – mondta. – Vámot. De nagyot.
Az egyik pesti úr megszólalt:
- Kérlek, méltóságos uram, azért azzal a vámmal is sok furcsa dolog van ám. Kassáról jöttem hazafelé, s beszáll egy kis öregasszony a kupéba, s hoz az ölében egy nagy ugorkás üveget, s elmondja, hogy megy a lányához, akinek az az egyetlen vágya, hogy az édesanyja savanyú káposztájából egyen. Hogy olyan káposztát nem tud senki a világon csinálni, mint az ő édesanyja, most gyerekágyat fekszik, hát visz a lelkemnek egy üveggel, kóstolónak. Egész úton folyt a savanyú káposztáról a szó. Aztán megérkeztünk Szobra, a határállomásra, jön a finánc. Azt mondja, hogy: ezt nem lehet áthozni. Vámot kell érte fizetni. Hát az öregasszony kétségbeesik. Mondom, ne aggódjon, hadd vámolják el, mi lehet ennek a vámja, ötven fillér. Ebbe megnyugszik a nénike, aztán hozzák a vámcédulát, s mit gondoltok, mennyi vámot kellett érte fizetni? Nyolc pengő hetven fillért.
- Mennyit? – kérdezte az alispán.
- Nyolc pengő és hetven fillért… Persze a nénike nem hozta át a savanyú káposztát, otthagyta a fináncoknál.
Kicsit gondolkoztak.
- Annak is biztosan megvan az oka – mondta az alispán.
- Igen, védik a savanyúkáposzta-termelésünket.
- Egyszer velem is történt egy ilyen dolog – mondta a főkapitány. – Mentem Németországba, s valaki a kupéba vitt egy ócska biciklit. Ott vette Németországban, most visszavitte nyolcévi használat után, hogy majd odaajándékozza valami unokaöccsének. Hát kérem, a biciklit, amin rajta volt az eredeti gyári védjegy, s azonfelül megvolt az igazolvány, hogy ő ott vette annak idején, mit gondoltok, nem megvámolták. Nyolcvannégy márkát kellett érte vámot fizetni. Pedig német gyártmány volt s ócskavas.
- Így védi ma minden állam magát.
- Harminc vámhatár van Európában, tessék élni.
- Azért nem szabad rizst enni, tessék minden államnak azt fogyasztani, amije van. Nekünk van savanyú káposztánk s krumplink, éljünk azon.
- Hát hisz azon élünk, egyebet se kaptunk máma, csak savanyú káposztát meg krumplit.
- Jaj, így nem fáradtam ki a hivatalba egész esztendőbe, mint ezen az ebéden.
Így beszélgettek az urak össze-vissza nagy nevetve, pedig még csak most jött az igazi étel, a:

Paprikás csirke

- De má ebbül eszünk – kiáltott fel a főkapitány, általános derültséget keltve a régi jó mondással. Mindjárt hozzá is fogott megoldani a derékszíját.
Gyönyörű csirkehalom két óriási tálon. Aki ezt elfogyasztja. Hol van már az a társaság. Már az alispán egyenesen a szomszédja tányérjába szedett, aki ijedten tiltakozott ellene, de mit lehet tenni a közigazgatási erőszak ellen.
- Tegyük össze a nedves erényeinket – koccintott

valaki.
- Zúdíts, Pistám – emelte üres poharát a házigazda elé a másik.
S az teletöltötte a vaskos poharat.
- De ha még valamit hoztok – lövök.
- Köszönöm, nem kérek, nem kérek – tiltakozott az egyik pesti úr. – Hogy képzelitek azt, hogy én még mindig bírok enni.
- Ez csak csirke, méltóságos uram.
- Éppen az, hogy csirke.
- Olyan gyenge ez, mint a harmat.
- Nincsen egy jó kis bérletetek ennek a Semlyéni Bandinak? Olyan derék, kedves fiú, s úgy megérdemelné, ha valamiképpen segíteni lehetne rajta.
- Ahogy parancsolod, méltóságos uram, azt a kunsági bérletet most oda lehetne adni. Kétszázhetvenegy hold. Most vettük meg, az altruista bank igen olcsón kapta meg. Kissé szomorú a története, mert akit elárvereztek, százötvenezer pengő adósságba, az voltaképp csak tizenhétezer pengő kölcsönt vett fel annak idején, a többi az interkaláris kamatokból s a költségekből nőtt ki. De hát már megtörtént, az illetőn úgyse lehet segíteni.
- Kétszázhetven hold? - Kétszázhetvenegy. Mondhatom, hogy príma földek, bár egy kis szikes van benne, de viszont az első évi termést ingyen kapja. Hetven kilóért kiadjuk.
- Hetven kiló?
- Igen, méltóságos uram. Hetven kiló.
- Hát hogy csinálhatjátok, hiszen itt náluk homokot se lehet kapni két mázsán alól.
- Mi ezt csak éppen felajánljuk, méltóságos uram. Hetven kiló az egész bérlet, és mondjuk, tíz évre meg lehetne csinálni a szerződést.
- Nem értem.
- A mi kalkulációnk úgy van beállítva, ha megkapjuk a megyében az engedélyt a ciroktermelésre, akkor itt megtérül.
- Ja.
Elhallgattak s elgondolkoztak.
- De hát ez nincs összefüggésbe egymással.
- Dehogy, méltóságos uram, egyáltalán nincs. Ezt csak úgy felajánljuk annak, aki a megyében méltó, az minden kikötés nélkül megkapja, mert nekünk nagy érdekünk, hogy a jóakaratot s kulantériát lássátok a mi részünkről, méltóságos uram.
- Nahát én nem tudok többet enni.
- Méltóságos uram, csak egy szárnyacskát legalább.
- Ne kínálj, mert megharagszom. Mit gondolsz, ma még vacsora is lesz. Meg vagyunk híjva vacsorára is valahová, s ahogy a helyet ismerem, ott se lehet sokat szabadkozni, mert ott még háziasszony is van, és szép asszonynak nem lehet nemet mondani.
- Mint a hadiözvegynek annak idején, ugye, méltóságos uram.
- Ó, te malac.
- Hogy is volt az?
- Mikor kiszállás volt, s kint voltak a megyei urak, kirendelték a tánchoz a hadisegélyes asszonyokat. Ott táncoltak karikába.- Hol is volt az, te?
- Kurtán.
- Aha, akkor mondta a kurtai bíró, hogy: »Mindig a legnagyobb pohárba, de mindig fenékig.«
- Az, az. De jó népszínműbe való alak volt.
- Nem ijedtem úgy meg fejércselédektől, mint akkor.
Nevettek. Ők tudták, mit nevettek.
- De most már nincs tovább semmi.
- De méltóságos uram, most jön az ebéd kluja.
És valóban jött is a:

Rántott harcsa

Nagy tálak megint, felhalmozva rajtuk a frissen sült rózsaszínű hal.
- Nahát, ezek a gazemberek, most hozzák, amivel kezdeni kellett volna. De szívesen ettem volna belőle.
- Tölts.
- Koccints.
- Igyunk alá. A harcsát borba kell fürészteni.
Mindenki vett egy darabot.
Isteni volt a harcsa, ahogy villával szétbontották, az a hófehér hús kivirított, a csontok körül kissé rózsaszínűen. Most jó lett volna, ha az embernek csakugyan dupla gyomra lett volna, hogy újra lehetne kezdeni az ebédet.
Erre csúszik a bor.
Már rózsás volt mindenkinek az arca, s izzadt a nagy munkától.
- Hát Bandi, elmégy-e a Kunságba bérlőnek?
- Kunságba?
- Oda. Hetvenkilós bérlet.
Semlyéni Bandi kicsit gondolkodva megingatta a fejét.
- Mi az ördög, tán nem is akarsz?
- Drága.
- Te bolond, hetven kiló, bevetve, egy hónap múlva aratsz.
De Bandi újra csak ingatta a fejét.
- Mit akarsz még. Benne van a földben, minden holdban egy mázsa búza, és csak hetven kiló bért kell fizetni.
Bandi csak a fejét ingatta.
- Egy mázsa búza a földben, ötven kiló a traktorozás. Tizenhárom kiló a vetés. Kilenc kiló a boronálás, hengerezés. Egy mázsa a rezsiköltség, s egy hónap múlva lehet aratni. Hát ez csak nem rossz üzlet.
De Semlyéni Bandi csak a fejét rázta.
- Nem mehetek, méltóságos uram, mert ha én ebből a megyéből elmegyek, akkor ezek a büdös parasztok behurcolják a tarka tehenet. Attól pedig, nekem élethivatásom, hogy megvédjem a magyar falut, hogy tarka tehén csúfítsa el a mi mezeinket.
Nagyot nevettek.
- Hivatásom van nekem itt, méltóságos uram.
Az alispán nevetett. Tetszett neki a Bandi álláspontja.
- Még a fákra is vigyázni kell. Most is kivágtak egy nagy jegenyefát. Dugába. Meg is mondtam a papnak, hogyha a másikat is kivágják, az Isten se őrzi meg a puskámtól.
- Az igaz, Bandi az utolsó úr, aki törődik a régi tradíciókkal.
- Ha én innen elmegyek, akkor itt is felveri a fejét a dudva meg a bojtorján. Már most is Adyt szavaltak a pereci iskola mulatságán.
- De hát, Bandi, gondold meg, hogy kétszázhetvenegy hold, hetven kiló bérletért. Egyszer akad ilyen egy életben.
- Nem lehet, méltóságos uram, nekem ebben a megyében küldetésem van. Nagyon romlik itt a nép, vigyázni kell rá.
Nevettek. Semlyéni Bandi abból a családból származik, amelyiknek száz év előtt még háromszázezer holdja volt, s neki most már annyija van, amit a gyerekeire íratott, hogy saját magától megvédje az ivadékai jövőjét. Valami százötven hold

az egész, de ehhez ő már nem nyúlhat hozzá, sőt külön is él a családjától, hogy szó se lehessen arról, hogy szeretetből ráköltsék. Csak néha fordul valami kis családi kölcsönért a feleségéhez, mikor minden szál szakad, s a feketéjét nem tudja kifizetni a kocsmán.

- Én mindent a parasztoknak adtam életemben, most nem hagyhatom őket cserben. Nekem kell rájuk vigyázni – mondta.
- Jól van, Bandi, becsülöm benned ezt a keménységet. Szittya gyerek vagy.

Szerencsére hozták az új ételt. Mindnyájan fellélegzettek, hogy nem hús volt többé a tálon, hanem:

Juhtúrós galuska

Gyönyörű volt, ahogy rengett a tálakon, amint hozták. Olyan volt, mint az olvadt vaj. Habos, rengő, ínycsiklandozó. Az illata párázott.

Mindenki örömmel nézett rá, csak a pesti urak búsultak el, mert már érezték, hogy baj van a cirokkal.

Egy-két villával azért ők is szedtek belőle.

- Az igaz – mondta az alispán –, nekünk az a hivatásunk, hogy vigyázzunk a népre, ha nem is úgy, mint Simonyi alispán csinálta, aki tyúkketrecbe zárta a zsidókat, ha követelték a váltójukat a paraszton.
- Le kellene szállítani az adót, az volna a segítség – mondta a főkapitány. – Rám is százhetven pengő egyházi adót vetettek ki.
- A testvéred vetette ki rád.
- Azért mégiscsak adó az.
- Az igaz, annyiféle adó, diáksegély, jótékonysági akció van – mondta maga az alispán –, ami ellen nem lehet tiltakozni. Hatvanszázalékos pótadó az egyháznak.
- Hát akkor nincs más hátra, mint hogy eldaloljuk a Menyhért nótáját, hogy:

Elment Szent Péter Rómába
Botját veti a vállára.
Botja végén csutora,
Csutorában jó bora.
Veszi és kínálja,
Hogy a mi pagonyi barátunkat
az Isten megne áldja,
Arrul szósincsen.
Rutyutyú, rutyutyú,
Rutyutyú, rutyutyú…

S a rutyutyút addig mondták, amíg csak mindenki fenékig ki nem itta a poharát. Akkor újra kezdték a nótát, s most a másikra köszöntötték, avval végezve a rutyutyúzást, hogy:

Váljék egészségére.

Akkor aztán hozták az új tálat, amely mindannyiuk őszinte örömére se sült, se főtt étel nem volt, hanem egy nagy tál:

Friss cseresznye

De ez aztán olyan gyönyörű, hogy festeni se lehetne szebbet. Nagy szemű, kőkemény, sárga-piros gyümölcs. Mindannyian ujjongva kiáltottak fel:

- Cseresznye, cseresznye! Már itt a cseresznyeidő.

Sorba belemarkoltak a tálba, s egy-egy marékkal vettek belőle.

- De örvendtünk neki gyermekkorunkba. Megvallom, utálom, de gyermekemlékeim miatt mégis mindig megkóstolom. Emlékeztek, hogy gyerekkorunkba még nem volt semmi gyümölcs. Hozták a tótok nyáron a cseresznyét a felvidékről, nagy ekhós szekérben. MI, gyerekek mind körülzsibongtuk az édesanyánkat, s muszáj volt cseresznyét venniök. Pedig drága volt, mert egy tányér búzáért adtak egy tányér cseresznyét.
- Az biz a, úgy vót a. Még akkor szebb világ vót.
- Mér lett vóna szebb világ. A mai gyerekeknek csak jobb, ha ők maguk mászhatnak fel a fára cseresznyét szedni. A kis unokáim a múlt tavaszon versenyt rendeztek, hogy ki tud több cseresznyét lenyelni magostul. Az én hároméves kisfiam győzött, mert az valami hatszáztizenhét szemet nyelt le magjával együtt. -Nem lett semmi baja?
- Gyereknek a gyümölcstől?… Az az egy veszedelem volt, hogy nem lesz-é belőle vakbéloperáció. De hát én megmondtam, hogy a gyerek vakbelecskéjébe még nem fér bele egy cseresznyemag. Nem is lett semmi baj. De még inkább dicsőség, mert utólag is mindenik gyerek megszámolta, hogy mennyi jött ki.

Egészségesen, vidáman nevettek.

Akkor az alispán odafordult a pesti szomszédjához:

- Hát, méltóságos uram, abból a cirokból mégsem lesz így semmi, mert én megmondom őszintén, nem tetszik nekem az olyan üzlet, ahol csak úgy fel lehet ajánlani ajándékba egy kétszázhetvenegyholdas birtokot hetvenkilós áron. Tudtam én azt, hogy Semlyéni Bandi nem fogadja el az ajánlatot. Hívebb fia ő a megyének, hogy elfogadjon egy ilyet, s elszakítsa magát a szülőmegyéjétől. Hát úgy gondolom, hogy nekünk sem szabad nála önzőbbnek lenni. Szép az ajánlat, de nem alkalmas a mi földünk arra.

A pestiek igen elhallgattak. Már látták, hogy evvel a vasfejű néppel nem lehet üzleti alapon megegyezni.

- De méltóságos alispán uram, nagyon nagy érdeke lenne a megyének, a megye lakosságának az új termelési ágnak a bevezetése.

Az alispán nem felelt, mert hozták az utolsó fogást, a:

Feketekávét

- Alkalmas a mi földünk mindenre. A múltkor egyik bérlő cikóriakultúrát próbált, jól sikerült, s mégis belebukott.
- Legközelebb feketekávét fogunk termelni.
- Mindjárt pörkölve.
- Mert mégis abszurdum, hogy afrikai növényt eszünk, mennyi vámot kell azért fizetni?
- Nem afrikai ugyan – mondta az esperes…
- Hát akkor mitől olyan fekete. Én mindig azt hittem, hogy attól, hogy ez tulajdonképpen a szerecsenek fürdővize.
- Olyan az íze?

Ebben a pillanatban kint az udvaron roppant ordítás hallatszott. Asszonyordítás, vonítás s férfihangok kurrogó, kiabáló lármája.

Elhallgattak, aztán felállottak, s kimentek az udvarra.

Egy ember jött, s magából kikelve mondta:

- Tekintetes uram, a bika megtiporta a csordást.

Az ember ott feküdt egy saroglyán, ahogy beszállították az udvarba. Nagy, öreg ember volt, Halottsárgán feküdt, a feje lelógott, s vér szivárgott a száján. A felesége nagy, fekete, sovány asszony, vonított mellette teljes erővel, s a kezét tördelte.

- Mék bika vót a?
- A Bogár, a háromesztendős fiatal bika. Üzekedett, s a

Kas Mihály tehenére ment, de a pásztor nem hagyta, mert Kas Mihály tavaly se fizetett. A bika megfordult s nekiment, s úgy látszik, belevágta a szarvát, aztán megtiporta.
A gazda odament az emberhez.
- Hogy van, Mihály?
Az ember még élt, kicsit megemelte a fejét, s köszönni akart, de visszaesett a feje.
Erre az asszony, aki egy percre abbahagyta a sírást, újra rákezdte a rettenetes jajveszékelést.
Sajnálattal s megdöbbenve nézték a rémes képet, ahogy a nagy puszta udvaron ott feküdt az ember. - Orvost, orvost – mondta az egyik pesti úr.
- Nincs orvos.
- Hát legalább egy bábát, bekötözni a sebet – mondta az esperes.
- Nincs itt bába, kérem, csak legfeljebb Tukáné, a javasasszony.
- Nincs bába a faluban?
Tűnődve, elhallgatva, elszomorodva állottak az urak a tetem körül. Az még egyet-kettőt vonaglott, aztán meghalt. Hulla lett. Mintha az ősidők levegője szakadt volna le.
A házigazda mérgesen morgott magában.
- Az istenit ennek a csordásnak, ennek is így kellett paráderа csinálni. Elrontotta az ebédet.

Nyírő József: Halhatatlan élet /VII. Rész/

19

Az első héten nem mozdítottunk sokat az életen. Anikó azért, mert gyermekágyban volt, apám azért, mert kötéllel se lehetett volna elhúzni az unokája mellől, nekem pedig a látogatókat kellett fogadnom. Isten tartsa meg a régi jó szokást, üres kézzel senki se jött. Nem volt valamirevaló ház a faluban, ahonnan radinát ne hoztak volna. Anikó éppencsak megnyalintotta az ételt, csipegetett belőle, mint a madár, s egy hét mulva csak árnyéka volt önmagának. Hogy kárba ne menjen, nekem kellett megennem a jó tyúkhúsleveseket, pirosra sült csirkéket, ujjnyi vastag híg palacsintákat. Állandóan feszes volt a hasam, mint a dob. Ez még nem lett volna baj, de a bőséges, zsíros ebédek, vacsorák után kívánni kezdettem a borocskát. Minél többet gondoltam rá, annál inkább kívántam. Kocsmába nem mertem menni, mert megszólják az embert, haza az asszony miatt nem hozathattam. Viszont az is lehetetlen, hogy szárazon hagyjam az örömömet. Mikor mulasson az ember, ha nem akkor, amikor fia születik. Ezt minden épeszű embernek be kell látnia. Mégis, két este is visszafordultam a kaputól, pedig a barátaim is várták, hogy megtiszteljem. Kezdetben úgy örvendett mindenki, mintha helyettem ők volnának a gyermek apja, később példázódtak, hogy kár az áldás az olyan embernek, aki még egy déci pálinkát is sajnál érte, pedig még a bőre alja is tele van pénzzel. Én csak irultam, pirultam azilyen beszédekre, de tartanom kellett az álláspontomat. Ha már a falu a szájára vett, csakazértsem retirálhattam, pedig már a bornak a gondolatára is égtek a beleim a kívánságtól.
Nem is lett volna semmi baj, ha Anikó jól viseli magát. Ő, szegényke, nem tehet semmit, zokszó se ejtett semmiért, csak feküdt az ágyban, s a gyermekén kívül az egész világról megfeledkezett. Még álmában sem tűnt el a mosoly, a boldogság az arcáról. Mi sem vettünk észre semmit és eszünk ágában sem volt, hogy valami baja volna, de a bábaasszony napról-napra komorodott, csóválta a fejét, szótalankodott és pusmogott magában, hogy nem szereti a dolgot. Még rá is támadtam:
- Mit denevérkedik, Ágnis néni? Mit nem szeret?
- Azt, hogy a feleséged nem akar megerősödni! Napról-napra gyengül! Nincs se forrósága, semmi látható baja, s mégis szemlátomást pusztul. Csak hálni jár bele a lélek!
Apám még inkább megijedett, mint én és nekem támadt:
- Hogy erősödjék meg, mikor minden ételt eleszel előle!
Úgy meglepődtem, hogy még a szó is megfogont bennem. Annál bővebben megeredt azonban apában. A bábaasszonynak beszélt, mintha engem már nem is volna érdemes számba venni. - Olyan ember ez az én fiam, – a nyaka szakadjon meg – hogy csak a maga belével törődik. Vastagra tömte magát a sok jó radinával, de a nagybeteg felesége tőle felfordulhat. A gyerek szárad el a bölcsőben, mert az anyjának nincs elég teje, de tőle a világ feneke is kieshetik, nem kell neki se gazdaság, se föld, se dolog, csak ülhessen zsíros szájjal a fazék mellett. Ilyen ez az én fiam! A marhák bőgnek az istállóban, hogy: „Jere, Dani, adj ennünk!” a tyúk esik a fenekére az étlenségtől, a kutyája lopni jár a faluba kénytelenségből; de neki csak arra van gondja, hogy a nadrágszíját egy likkal kijjebb eressze! Az is bolond, aki ilyen fiat nevel!
Ami sok, az sok. Az én fazekam is kifutott. Felcsattantam:
- Most máraztán eléglegyen, aszondom!
- Még neki áll fennebb! – bámul el apám. – Tedd a kezedet a szívedre, gazember, s mondjad, hogy nincs igazam? … Mondjad, hogy Bojzás Küs Ignánc, a tulajdon szülőapád hauzdik! – kongatta a száraz mellét. – Én ettem el a feleséged elől a sok tápláló ételt? Én… Hívtál vagy egyszer is az asztalhoz? Mondtad egyszer, hogy: „Jere, kutya, legalább

kóstold meg!”
Ágnisnén, a bábaasszony közbelépett, de már nem kellett. Elmosolyodtam:
- Hát ez bántja apámat?
Az öreg restellte, hogy elszólta magát, s kezdte félrenyálazni a beszédet, hogy ő nem azért mondta, neki elég, ha csak száraz kenyeret hajítanak is oda, ő tudja, hogy már csak nyűg a nyakunkon, de jól esett volna, ha békével kivárjuk azt a pár esztendőt, ami neki az életből még hátra van, s több efféle.
- Isten őrizzen, hogy effélére még csak gondoljunk is! – békítem apámat, aki kissé keserűen, elérzékenyedve hajlik is vissza a régi békességbe, de ekkor az a perzselni való Ágnis nén kezdi vijjogni:
- Nagy igazat mondtál, Ignánc! Milyen nagy igazat! Az ember neveljen gyermeket a mái világban! Meg se várják, hogy béhúnyd a szemeidet, vinni szeretnének már a sírba, de úgy kell neked, Ignánc! Megérdemled, hogy senki se vagy a magadéban!
- Jaj, azt a’…
- Csak káromkodj, amennyi jól esik! Tőlem az eget is leszedheted, én akkor is szemedbe mondom, hogy magadnakvaló, fukar ember vagy!
- Én?
- Te hát! A falu búzáján meggazdagodtál, a szolgabírót tönkretetted, amíg az irodáján uraskodtál, de a szegényen nem esik meg a lelked. Éjjel-nappal itt őrzöm a feleségedet, vesztegetem a drága napot miattatok, de se te, se a drágalátos apád meg sem kérdezte egyszer is, hogy: „Ágnis! Van-e legalább egy tojásod, mit az árvalevesbe habaríts?” Azt hiszitek, hogy a tudományt ingyen adják?
- Megfizetjük a fáradságodat, Ágnis! – csillapítja apám, de a vénasszony se lát, se hall, ontja magából a keserűséget.
- Mi az a pár krajcár, amit szemki szúrásból odahajítotok az embernek? … Ha nem volnék annyira reászorulva, el sem venném! Becsületet tanuljatok a szegénnyel szemben! Nem az segít az emberen, amit adnak, hanem ahogyan adják!
Éppen ki akartam vetni az ajtón, de ezzel a szóval megkötötte a kezemet. Apám minden pillanatban várta, hogy no most markolom fel a földről az öregasszonyt, de én közben meggondoltam, hogy ilyen nehéz körülmények közt nem nélkülözhetjük, s még a gyóntatószékben is a mi becsületünket rágná halálig, jobb szőrmentiben fogni fel az életet, s azért van az embernek esze, hogy éljen vele. Apám is tudta, hogy különös természetű fehérnép, akivel nem jó haragban lenni, mégis a szája tátva maradt a csudálkozástól, mikor megjuhászkodva, nagypénteki képpel odasóhajtottam Ágnisnénnek: - Tiszta igaza van, s ne haragudjék, ha nem úgy volt minden, ahogy kellett volna!
A vénasszonyban egyszerre megszakadt a lélekzet a meglepetéstől. Mindent várt, csak szép szót nem. Én azonban, mielőtt gyanakodhatott volna, még nagyobbat nyalintottam a lelkén:
- Sohasem tudjuk meghálálni, amit értünk tett! Sohasem!
Abból a fajtából való volt Ágnisnén, akit szép szóval a tűzbe is be lehet küldeni. Most már ő restellette az előbbi fellobbanását.
- Hiszen nem is azért mondtam, hogy harag legyen belőle. Eszem ágában se volt, hogy ilyen tisztességes embereket megsértsek, de hát tudjátok, hogy milyen a vénasszony… Oh, én vén bolond. Oh, én vén szamár! … Hogy kerüljek ezután a szemetek elé!
- Úgy, hogy el sem megy, amíg a feleségem teljesen fel nem épül!
Erre kisütött a nap.
- Nincs itt rám már szükség! – szabadkozott. – Mit csináljak, ha a gyermeket megferesztettem?
- Akkor itt van apám! – ajánlottam.– Fürössze megőt!
- Feressze a hóhér! – fordult el szemérmesen. – Ne marasszatok! Nem hagyhatom a házamat! Ha otthon nem vagyok, ami kicsim van, azt is megeszik az egerek.
- Mi szívesen látunk, – biztatta apám is – de ahogy jobbnak látod, Ágnis! Ti tudod a magad dolgát.
- Ne fáraszd magad a biztatással, Ignánc, mert mennem kell. Éppencsak tisztába teszem a gyermeket. Ha megköttök, sem maradhatok. Köszönöm a szívességteket, de nem hálhatok el. Ki tudja, hogy melyik percben hínek valahová. Három menyecske is leromlóban van a faluban…
Láttam, hogy megsértődött apám miatt, mert túlságosan nem marasztotta. Ő is észrevette, s hogy megbékítse, felment a hijba, s a szuszékban a búza közé eltett szalonnából lekanyarított tenyérnyit és beletette a vénasszony szatyrába. Ki is derült mindjárt az Ágnisnén képe, mikor a kezébe vette: - Timittettetek a szotyromba?
- Csak egy darabka szalonnát az egérfogóba! – mosolyogtam.
Kissé szabadkozott, de aztán mégis elvitte. Hálából elmondta, hogy a boldogult édesanyám volt ilyen jólelkű, s én nem apámra, hanem rá hasonlítok.
- Adj hálát érte az Istennek! …

Ha valaki azt akarja, hogy olyan kedve szerinti élete legyen, mint nekem egy hétig, az fogadjon bábaasszonyt magának. Iskolába kéne tanítani, hogy mimindenre fel tudtam használni Ágnis nénit. A fél falu neheztelt rám, mert nem adtam kölcsönt sem interesre, sem anélkül, pedig szentül meg volt győződve mindenki, hogy a főszolgabírón keresztül az állam aranytyúkja az én ölembe tojott. Nem mondom, valamicske csordult-cseppent nekem is az eszem után, különösen amíg a főbíró úr bubája élt, de azt a marhaságot ő is csak egyszer csinálta meg, s azt is részegen, hogy a bészedett adó hasonfelit, valami háromezör lejt nekem adta, mert a szeretőjét dicsírtem. Elvettem, mert azt tartottam, amit a kormány, hogy a népen segíteni kell, s ezzel is erősödjék a magyar. Sokáig azonban nem erősödött volna tőle a magyar, ha nekem eszem nincs, s azt a pénzt be nem biztosítom. Mielőtt azonban visszakérhette volna, akkora elismeréssel, amekkora csak kitelt belőlem, azt mondtam, hogy magyar úrban is ritka az ilyen gavallér. Pénzt adnak azok is, még többet is, de olyan magyar úr egy sincs, aki a hivatalos pénzt el merje ajándékozni. - Erről az oldaláról a főbíró urat még nem ismertem! – bámultam.
Kicsit savanyúan vette tudomásul a véleményemet, de a háromezör nálam maradt. A román se lehet kisebb úr, mint a magyar.
Mégis fúrta a máját az a pénz, de nem tudta, hogyan vegye vissza. Később, mikor inkább egymáshoz bátorkodtunk, erre is rájött, mert (éppen a szép jegyzőnénktől jöttünk haza) azt kérdi a főbíró úr, hogy tudom-e, mi az a „juksz”?
- Tudja az ánti! – mondom.
Magyarázza, hogy az afféle tréfa, mit a nagyurak engednek meg maguknak, s mit szólnék hozzá, ha ő engem most gyorshajtásért megbüntet háromezör lejre.
Tudtam, honnan fúj a szél, de az ügyben alul én se maradhattam. Egyet facsarintottam hát a fejemen, s azt kérdeztem: - Főbíró úr tudja-e, hogy mi az a móka?
- Nem ő! – aszondja.
Magyarázom, hogy az afféle „juksz”, amit a székely-magyarok

szoktak megengedni maguknak, s mit szólna hozzá, ha véletlenül befordítanám a mély árokba.
Tisztában voltam vele, hogy erre két dolog következhetik: vagy kacagni fog a főbíró úr, vagy letartóztattat.
Kacagott, s a háromezör végleg nálam maradt.
Hát ilyen nehezen szereztem én azt a pénzt, amire az egész falu ráéhezett. Ágnis néni azonban három nap alatt elhitette a faluval, hogy csak azért találtam ki ezeket a meséket a pénzről, hogy hitelem legyen, mert pénzt akarok felvenni a bankból, s kezeseket keresek. Valóságosan az is alig van, amit együnk, s még neki is tartozunk a taxával. Isten tudja, hogy azt is mikor kapjuk meg. Ha neki nem hisznek, kérdezzék meg a paptól, hogy s mint állok. Ő is szegény fertály órával minden nap többet imádkozik, hogy megkaphassa tőlem az árendát.
A falunka tetszett, hogy visszaestem a közös nyomorúságba, nekem pedig nyugtom volt az ügyes-bajos emberektől és csak kacagtam apámmal a jó radinák mellett.
Mire azonban a mi kedvünk megjött, a vénasszonyé elment. Egyik reggel vizit után elszürkült arccal előállt, hogy nagy baj van. Az asszonyom állapotával nincs megelégedve, s jó volna doktort hozni, mert ő a felelősséget nem vállalja.
Amíg én ijedten a lovakat fogtam, apám a vénasszonyt szidta, hogy csak most szólott és fenyegette, hogy elótja az életét, ha Anikónak, s különösen a gyermeknek valami baja talál lenni.
Olyan lóhalálában vágtattam vissza a városból, hogy a doktor hasa megtelt széllel, de akkor már a falu halatta a feleségemet, s a jobbérzésű emberek részvéttel csak legyintettek utánam, hogy késő minden, hiába hajszolom szakadtra a két lovamot.
Szerencsére a doktor megnyugtatott, hogy nincs nagy baj, de túlságosan vérszegény a feleségem. Orvosságot, jó vércsináló ételeket, pihenést írt elő és a lelkemre kötötte, hogy nyugalmas életet biztosítsak a számára, amíg megerősödik, hogy sokat örvendjen, sokat kacagjon, ne izgassa semmi. Az ilyen betegeknél fontos, hogy derűt, jó kedvet lásson maga körül. Az életnek ez a titka. - Ammá igaz! – helyeseltem, mert tetszett a receptje. – Ilyen doktor kéne sok! – dicsértem, mire száj lejjel olcsóbban számította a látogatást.
A laurétomi litániába, ha nem volna betöltve az a hely, hogy: „Betegek gyógyítója” – az ilyen embert kellene felvenni.
Meg se mosta azonban a kezét a doktor, egykori leánybarátnői már siratták Anikót, s a falu őszinte részvéte felénk fordult, mert Ágnis néni, a bábaasszony, akit a helytelen kezelésért leszidott az orvos, mérgiben azt mondta az udvaron összegyűlt kíváncsiaknak, hogy: „Spécialista!”… Már pedig azt a gyermek is tudja, hogy vége az olyan betegnek, akihez „spéciálistá”-t hoznak. Nem is hívta el senki a szerencsétlen doktort, aki pedig arra számított, hogy a nekem elengedett száz lejt a falu betegein behozza. Dehát kinek kell az olyan orvos, aki jókedvet rendel a betegnek? Rajtam is megbotránkoztak, mikor látták, hogy az örömtől még aranyasabb lett a bajuszom, s egyesek már azt találgatták, hogy kit veszek el, ha Anikó meghal, s lehetne annyi tisztesség bennem, hogy legalább addig ne mutassam ki az örömömet.
Mindezt azonban én csak későn tudtam meg. Egyrészt azért, mert este lett, mire a doktort visszavittem a városba, másrészt azért, mert az efféle dolgot az embernek nem szokták megmondani. Kissé virágos volt a kedvem, mikor az orvosságokat a zsebemből előszedtem. Apám mindjárt rám is támadt: - Te ittál! -Igen hát! – feleltem bátran. – Elfeledte, hogy a doktor jó kedvet rendelt?
- De nemcsak neköd! – tiltakozott a saját megrövidítése ellen.
- Az apám jó kedve már se nem szoroz, se nem oszt! – bosszantottam.
- Jól vigyázz, hogy mit mondasz! – tüzelt fel apám. – Ha én búsulni, szomorkodni kezdek, attól még az ég is beborul!
Erre azonban nem került sor, mert ahol legnagyobba baj, ott legközelebb a segítség, s apámnak akkora a szerencséje, hogy ha feltenném a lutrira, bizonyosan megütném vele a főnyereményt. Most is, alig ülünk le a vacsora mellé, beállít Izsák úr, a zsidó. - Egy sing szakáll, két sing kaftán, s kész a zsidó! – fogadtam tisztességesen.
- Ott a baj, hol a gaj! – vágott vissza Izsák úr, aki értette a tréfát. Különben is azt tartotta, hogy amelyik zsidó minden kicsiségtől megsértődik, az megérdemli, hogy kikereszteljék.
A zsidó láttára apám elkomorodott.
- Csak nem csináltál újabb kontót? – néz rám zordul.
- Ach, szó sincs róla! – tiltakozott helyettem Izsák. – Sajnos, Bojzás úrhoz régóta nincs szerencsém!
- Akkor mi az ördögnek köszönhetjük mi a szerencsét? – bizalmatlankodott tovább is apám.
Izsákúr finoman a lámpa fölé nyujtotta sárgás, Ószövetség-forgató csont-ujjait. Szakállán a lehellet játszott:
- Rhadinát hoztam! – mosolygott.
- Zsidó, radinát?
De már húzza is elő a sírszagú kaftán zsebéből a hosszúnyakú, karcsú üveget.
- A legfinomabb, betegnek való vasas bor! Kizárólag export-áru! Belföldi forgalomba nem is kerül! Garantált és dugaszolt!
Sokáig azonban nem maradt dugaszolt, mert a zsidónak a zsebében is volt dugóhúzó, s a következő pillanatban a drága bor illatában fürödtünk mind a hárman.
- Áhítattal szabad csak ezt a bort megízlelni, – vezényelt Izsák úr – mert ebből minden korty kitüntetés! Magától énekel ettől a pohár, uraim, Noé álma, amiben az Áron vesszeje másodszor is kivirágzik. Az ég és föld titkait őrzi. Minden cseppje a lepárolt gondolat és szerelem. Áldott a vessző, amely termette. Istenek tanácskoztak fölötte. Kár, hogy Petőfi elesett a fehéregyházi csatasíkon, mert nekivaló volna, s az ára mindössze csekély százhúsz lej, de Bojzás uréknak kivételesen megszámítom százért…
Az ár hallatára, ijedten kaptuk vissza a kezünket, mert százhúsz lejes bort a király is csak a nevenapján ha iszik, s akkor is mértékkel, de Izsák úr megnyugtatott, hogy ez „rhadina-bor” ád bátorkodjunk hozzá, mert elvész az az ország, melynek fiai nem szeretik a bort.
Az első két pohár után elismertük, hogy Izsák úr keveset is mondott erről a borról, a harmadiknál kijelentettem, hogy Izsák úr nem is zsidó, hanem varázsló, s apám úgy nézett maga elé, mintha látomásban volna része.
Leginkább azonban Izsák úrnak ártott meg, mert mire az üveg fenekére néztünk, azt kérdezte, hogy akarok-e egy jó „izletet”.
- Miféle üzletet? Előadja, hogy tudomása szerint erdőkihágásért engem is elítéltek nyolcszáz lejre.
- Jól hallotta! – mondtam.
Ő megvenné tőlem a büntetést.
Erre apám is figyelni kezdett.
- Mit venne meg, Izsák úr?
- Ahogy mondom. A fia büntetését.
- Nem beteg maga, Izsák úr? … Ki hallott affélét, hogy valaki büntetéseket vásároljon?
- Hja, mi zsidók mindent megveszünk – szerénykedett. – Írást adok róla, hogy jogerősség esetén Bojzás Küs Dániel úr helyett a nyolcszáz lejt én vagyok köteles megfizetni.
- Hol itt az „izlet”, Izsák úr? – kacagtam.
- Azt is megmondom. A maga izlete abban van, hogy az átvállalásért fizet nekem háromszáz lejt, s megtakarít magának

ötszázat.
- S a maga üzlete? – bizalmatlankodtam.
- Azt bízza rám! - Már pedig én addig nem állok szóba, amíg meg nem mondja! – kötöttem meg magamat.
- Hát akkor megmondom. Nincs abban – kérem – semmi titok. Én a reszkírozásra spekulálok.
- Miféle reszkérozásra? – böffen fel apám.
Készségesen megmagyarázta azt is a zsidó.
- Tessék meghallgatni, kérem! A faluban jelenleg hatvan ilyen erdőkihágási ítélet van fellebbezés alatt… Már most, kérem. Én ezeket az ítéleteket megveszem aszerint, ahogy az érdekeltekkel megegyezni tudok. A fellebbezésnél rendszerint leszállítják az első fokú hatóság által kiszabott bírságokat. Ha kisebb a leszállított összeg, mint amennyit az eladó nekem fizetett, akkor én nyerek, ha több, akkor vesztek. Akit megbüntettek, az mindenképpen jól jár. Világos, nem?
Még mindig nem bíztam a zsidóban.
- Túlságosan szép ez így, Izsák úr. Ha magának megér az én büntetésem háromszáz lejt, akkor nem adom, mert akkor bizonyosan vagy törlik, vagy leszállítják.
- És ha felemelik?… És ha csak öt-hatszáz lejre szállítják le?… Kérem, kérem! Ha Bojzás úr nem bízik bennem, én elállok az üzlettől. Nekem fontosabb, hogy jóemberem maradjon, mint az a pársz áz lej. Én csak segíteni akartam magukon.
- Adj pénzt, te boldogtalan, – sürgetett apám – mielőtt Izsák úr meggondolja!
Fizettem. A kész írás Izsák úrnak már a zsebében volt. Csak alá kellett írnunk.
- Ez az ötvenkettedik! – ismerte be a zsidó és távozni készült. Apám azonban odaugrott a katonaládájához, s a félretett temetési költségéből elszakasztott száz lejt:
- Van-e mégebből ajó vasasból?
Izsák úr már elő is húzta a kaftán másik zsebéből.
A harmadik üveget én vettem meg, mert eszembe jutott, hogy tulajdonképpen Anikónak kell a vércsináló bor.
Izsák mosolygottés visszavonultaz éccakába, ahonnan való.
- No ezt elintéztük! – kacagott apám. – Későn kel fel ahhoz a zsidó, hogy túljárjon a székely eszén! Most az egyszer ráfizet a boltra.
- Azt kied honnan tudja?
- Onnan, hogy a kicsi ujjamban van az egész törvénykezés. Nem Izsák úr keres, hanem Grigor, az ügyvéd, s valamelyik bíró. Az efféle ügy nemzi Izsákot, a felhajtót, Izsák nemzi Grigor urat, Grigor úr nemzi valamelyik bírósági tisztviselőt, ez nemzi a bíró urat, a pénz pedig megoszlik köztük. Mi szintén nem panaszkodhatunk, mert aránylag jól jövünk ki a büntetésből.
- De mi lesz akkor, ha Izsák úr nem fizeti ki a jogérvényesen megállapított büntetést? Azt rajtam hajtják be.
- Akkor beperled! Az írás a zsebedben van!
- Az nem olyan egyszerű! – szontyolodtam el, mert hirtelen megvilágosodott előttem, hogy nagy marhaságot csináltunk. – Ezzel az írással nem lehet perelni, mert nemcsak a zsidó, hanem mi is büntetendő cselekményt követtünk el, s minket is elítélnek… Az úgy van, tudja, – csúfolódtam az apám törvény-tudományával – hogy ez az írás nemzi a pert, a per nemzi a perköltségeket, s a tömlöcöt.
- Hijnye az angyalodot! – hökkent meg apám is.
- Most már láthatja, hogy mire spekulált Izsák!
- Mire?
- Arra, hogy ha csak egy csepp eszünk is van, az írást sietünk elégetni, s ő a pénzt megtartja… Most aztán szedje elé apám az ujjait, s számítson: Izsáknak fizettünk háromszáz lejt, megvettünk tőle két üveg bort. Ezt ötszáz. Ezenfelül pedig megmaradt nekünk a nyolcszáz lej büntetés. Mindez pedig neki egy liter borába került, amit szépen még meg is köszöntünk. Hát így jártunk túl a zsidó eszén!
Végleg megsavanyodott az apám szájában a bor, a garantált, a dugaszolt, amely fölött az istenek tanácskoztak.
- Melegében el kell ezt a dolgot intézni! Megyek én is! – ajánlkozott apám, mikor látta, hogy készülődöm.
Izsák úr meg se lepődött.
- Mivel szolgálhatok?
Nem köntörfalaztunk. Megmondtuk kereken az igazat.
- Hiszen maguk el sem olvasták a kontraktust!
- Az igaz, de…
- Tessék csak elővenni! Világosan benne van abban, kérem, hogy az önöknél fennálló tartozásom fejében én vagyok köteles a büntetést kifizetni a Bojzás Küs Dániel úr javára és közbejöttével a jogérvényesen megállapított összeg erejéig. Nincs ebben semmi törvényellenes, kérem. Hogy is tételeznek fel ilyet rólam? Csak nem fogok magamnak bajt csinálni? Hol van itt szó arról, hogy én a maga büntetését vettem meg, hogy azzal spekulálok? Azért a pár lejért nem fogom magamat bezáratni. Akármelyik ügyvéd megmondhatja, hogy tiszta ez az írás, mint a nap. Ezen csak én veszíthetek.
Talpig derék ember Izsák úr. Hogy is tudnók a gyanúsításunkkal, bizalmatlanságunkkal megsérteni. Zavartan vakarjuk a fejünket, szégyenkezzünk és mentegetőzünk, hogy mi voltunk a hibásak, meg kellett volna tekintenünk az írást, mielőtt rárontunk. Alig vártuk, hogy kívül legyünk az ajtón, de Izsák úr nem engedett. A háromszáz lejért újabb három üveg vasas bort adott biztosítékul, amit az ügy végleges elintézése után kötelesek vagyunk vagy visszaadni, vagy megfizetni. El kellett vennünk, hogy Izsák urat „a gyanúnak még az árnyéka sem érje”.
- De akkor mire spekulált Izsák? – támadtam újra apámra otthon.
Egyideig törtük fölötte a fejünket, de mire az asszonynak vett bort is megittuk, a pohár magától kezdett énekelni, aztán elsőnek apám virágzott ki, mint az Áron vesszeje, újra elővett száz lejt a temetési költségéből és nekimentünk a letét-bornak. Mire megvirradt, mind a ketten az asztalra borulva őriztük az ég és föld titkait, ahogyan Iszák úr előre megmondta. - M i r e spekulált Izsák?…
Az asszony megfejtette:
- Az ilyen ostoba szamarakra, mint ti!
S mutatja az írást, hogy a dicsőségesen megszavazott, új alkotmány életbe léptetésének örömére az erdőkihágásokra amnesztiát kaptunk.

20

Hirtelenében az is kiderült, hogy a királyok könnyebben adják az amnesztiát, mint az asszony.- Nem szégyellik magukat? – azzal kezdte. – Miféle dorbézolás ez? Hát már egészen elment az eszük?…
- Ejnye, te asszony! A szülés után mintha élesedett volna a hangod! – próbálom csitítani, de ő erre fogja a borosüveget, amely fölött nem az Istenek, hanem mi tanácskoztunk apámmal és úgy vágta a falhoz, hogy ijedtében még az óra is megáll a falon. A másodikat utána. A harmadikat csak felragadta, mert szerencsére a gyermek sírni kezdett, mire belobbant a szobába de az ajtót úgy maga után döntötte, hogy

az egész ház belerázkódott.
- Mi az, mi az? – ocsúdik fel apám is. – Tán jőnek a magyarok?
Felvilágosítottam, hogy sajnos, nem a magyarok jönnek, hanem a feleségem éppen most vezeti bé az új alkotmányt.
- Miféle új alkotmányt?
Abban a pillanatban tompa döndülést hallok a szobából. Ugrom be, hát az asszony összeesett az ágy előtt.
- Mért nem felelsz, ha apád kérdöz? – tántorog utánam félbódultan az öregem, de a látványra ő is kijózanodott, s úgy megijedt, hogy nyugodtan vizet lehetett volna vetni neki.
- Papot! – kiált rám mérgesen Anikó, mialatt beemelem az ágyba.
- Jaj, Istenem, mire jutánk! – érzékenykedik el apám az ajtó sarkánál. – Jaj, beh meglátogattál!
Magam sem tudom, hirtelenében, hogy mi történt, csak tátom a számat, idétlenkedem, az eszem sincs helyén. Még az hiányzik, hogy elveszítsem a drága feleségemet. Az egész ház szédül velem, egy ép gondolatom sincs, nagy üresség van bennem, a megbánás már letérdelt a lelkiismeretem mellé, hosszú, komoly kaftános zsidók vonulnak el a szemeim előtt export-borokkal, s közben eszembe jut, hogy milyen dermesztő hideg volt a feleségem teste. Füleim morajlanak, s fekete vizek zúgnak a fejemben. A gyomrom ég és sárvíz rágja a torkomat. „Ki ez az ember?” – nézek apámra, aki úgy áll ott és olyan, mintha halálfőre két denevér szállott volna fülnek. Mindez villámgyorsan kavarog bennem, s végül arra gondolok, hogy milyen jó volna forró szemhéjakkal elaludni, de újra felijeszt a szó:
- Papot!
Két villogó szem képét viszem magammal és úgy sejtem, hogy apám szeretett volna velem jönni, de nem mert. A kábulat az utcán is tart és úgy megyek végig az összefolyt házak közt, mintha álmomban vad bivalybikák üldöznének és én nem bírnék előlük menekülni. De azért üresen mosolygok és szelíd vagyok, mint a ma született bárány. - Papot! – nyögöm oda a plébános úrnak, aki leültet és vizet itat velem, hogy magamhoz térjek.
- Hiszen te részeg vagy, Dani fiam! – néz meg jobban.
- Csak voltam! – tiltakozom. – Vasas-bort ittunk az asszony helyett, de olyant, hogy kétszer kell kijózanodni belőle!
- No menj szépen hátra az istállóba, s aludd ki magadat! – kedvetlenedik el a plébános úr.
- Jaj, ne töltse velem az időt, – jut ismét eszembe, hogy miért jöttem– hanem siessünk s menjünk, mert igen-igen nagy baj van!
- Csak nem a gyerek? – figyel fel a pap.
- Nem, nem! Az asszony!
- Kihajított, mi? – mosolyodik el a tisztelendúr. – Megérdemled!
- Értelmetlen beszéd! – mérgelődöm fel. – Haldoklik!
A jó ember nem szól, de látom rajta, hogy egyetlen szavamat se hiszi.
- Értse meg már! Hal-dok-lik!
- Honnan tudod?
- Onnan, hogy papot kíván!
- Attól még nem hal meg! – tréfál a tisztelenúr jóságos arccal. – Megeseik.
- De ő nem megesett, hanem elesett! – mondom bolondul.
- Mit beszélsz? – döbben meg a tisztelendúr.
- Én azt, hogy alig bírtam a földről az ágyba béemelni!
- Hm! Úgy látszik, mégis baj van!
- De mekkora!
- Mégis, mik a kórjelek? Láza van?
- Olyan hideg a teste, mint a jég!
- Félre beszél?
- Nem a! Szemünkbe mondta, hogy részeg disznók vagyunk!
- Akkor igaza van!
- Hiszen éppen az a baj, hogy az asszonynak mindig igaza van!
- Ebből mégnem következik, hogy a végét járja.
- Én nem is mondtam!
- Akkor minek a pap?
- Azt kérdezze meg tőle!
- Nem tudok rajtad eligazodni, édes fiam – kezdett bosszankodni a jó ember. – a feleséged mért nem küldött náladnál okosabb embert?
- Mert nincs!
- Akkor te is halhatatlan vagy, mint egy számtantanár! – kacag fel a plébános úr.
- Nem is nekem kell a pap, hanem az asszonynak!… Ne tőtse a drága időt, hanem szedje a cókmókját, s menjünk!
- Az nem olyan egyszerű! – hűt el a tisztelendúr. – Az utolsó kenetet csak végső szükségben, halálveszély esetén szabad kiszolgáltatni… Mindenesetre megnézem, hogy mi van nálatok.
Míg a kabátját vette, az imádkozón hányódó stólát, s egy latin könyvet zsebre tettem. Ami biztos, az biztos.

Jó, hogy jöttök! – súgja oda nekem apám, s el akar illanni.
- Maradjon csak benn maga is! – kiált rá az asszony.
- Nem maradhatunk, ha… ha… gyónni akarsz! – hebegi apám behúzott nyakkal.
Mit állhatott ki szegény ember, míg én oda voltam!
- Nem én gyónok, hanem maguk, jómadarak!… Eligazítom én mindjárt a maguk baját!
A plébános úr néz rám, hogy nem látja a „végső szükség esetét”, pedig én, s apám igazán szükségben vagyunk. Mintha mégis érezne valamit, papai otthonossággal az ágyhoz mosolyog: – „Dicsértessék!”
Csak apám s én fogadjuk a köszönést, de mi is magunkban. A szájunk helyett csak az ádámcsutkánk mozog, hogy: „Mindörökké ámmen!”…
Anikó egyenesen a tárgyra tér.
- Látott-e még két ilyen akasztófáravalót, plébános úr lelkem?
A pap nem akar hazudni, azért se igent nem mond, se nemet, hanem csak odamérsékli a szót az asszonynak:
- No-no!
Rózsaszín kezével nyugalmasan széket tesz az ágy fejéhez, megmatatja az Anikó pulzusát, a homlokára is vet egy pillantást, s kedélyesen felteszi a kérdést:
- No most mondd el lányom, hogy hol csíp a bolha!
Anikónak sem kell egyéb. A biztatásra úgy megtelik panasszal, hogy hárman is alig győzzük hallgatni. Nem a maga, hanem az én és apám összes bűneit gyónja szakadatlan, még azokat is, amelyeket csak gondolatban követtünk el, hogy pusztítók, prédák, erkölcstelenek vagyunk, a zsidó zsebébe hordjuk a keserves keresményünket, míg ő fiúgyermekkel ajándékoz meg, s kénytelen itt feküdni, én a radinahozó menyecskéket vacogtatom, – hallotta ő tisztán a sikoltozásukat, – s több efféle nem a világ elé való dolgokat.
Apám esdve néz rám, hogy legyek úr a háznál, s hallgattassam el, de én lemondóan legyintek, hogy késő, alig maradt valami a becsületünkből, úgy megette pár pillanat alatt. Így hát hagytuk,

hogy jöjjön ki belőle minden. Az effélét állani kell, mint az esőt. Ha csak a fele is igaz volna annak, amiket Anikó rám rakott, rég fel kellett volna engem akasztani. apám se érdemelné meg, hogy alkalmazzam rá a negyedik parancsolatot. Ha egy hétig készülünk rá, akkor se tudtunk volna ennyi mindent meggyónni, mint ahogyan Anikó ilyen rövid házasélet alatt kiismert minket.

Apám észrevétlen és sápadtan hozzám óvakodik s odasúg, hogy: -Te, Dani fiam! Valamit kéne csinálni, hogy amiket hallott, az örökre benne is maradjon a papban!

Én is éppen azon gondolkodtam, mert akármilyen titoktartó is egy pap, lehetetlen el nem mondani, hogyan ült az apám térdén a fekete kaftános Izsák zsidó, s más efféle halhatatlan dolgokat.

- Igen, igen, – súgom vissza – kéne csinálni, de mit?
- Azt neked kell kitalálnod! Te vagy a „Nagyeszű”.

Csak emlegetni kellett a nagy eszemet, mindjárt tudtam, hogy mit kell csinálnom.

- Várjon csak! – biztatom apámat. – Úgy beleragasztok én mindent a tisztelendúrba, hogy többé kínzással se lehet kivenni belőle.
- Áldjon meg érte az Isten! – bíztatott apám.

Még ma is emlegeti a faluban, hogyan léptem lábujjhegyen a pap háta mögé és mielőtt észrevette volna, a stólát hirtelen a vállára vetettem, a latin könyvet a markába nyomtam.

- Most merjen egyetlen szót is elmondani abból, amit hallott!

A plébános úr csak tátotta a száját, hol a stólát nézte, hol a latin könyvet, de aztán megétette, hogy mit akarok, s akkorát kacagott, hogy ijedtében a gyermek sírni kezdett.

- Furfangos nagy tekergő vagy, Dani fiam! – dicsért. – Az Isten tartsa meg a játékos kedvedet! Nagy kincs az!

Anikó se állhatta meg, hogy lelkiből fel ne kacagjon.

- Látod, ez a helyes! Csak kacagj, kacagj! – kapott az alkalmon a pap, hogy a békét helyre állítsa köztünk.

Így esett meg, hogy mi ittuk meg a bort, s Anikó kacagott tőle, de a mi színünk is kezdett visszatérni.

Már-már megkönnyebbültünk, mikor a tisztelendúr még mindig rengő hassal azzal áll elő, hogy: - Jó, jó! Én hallgatok, de arra vagyok kíváncsi, hogyan fogod be a feleséged száját, hogy fűnek-fának el ne mondja, amiket nekem felpanaszolt!

Hogy ez a pap is olyankor kíváncsi, amikor nem kéne. Látszik, hogy szoknya van rajta.

- Miért nem tuda hallgatni! – feddem meg, mert láttam, hogy Anikó kapva-kap a gondolaton.

A pap is észrevette, de szerette a jóízű, hímes tréfát.

- Erre felelj! – nyaggatott.
- Az egyszerű – mondom. – Parancsoljon rá a tisztelendúr, hogy tegyen lakatot a szájára!
- Hogy gondolod? – rázza a fejét a pap. A ti bűneiteket gyónja meg, s mégis őt büntessem meg?… Neki kell elégtételt szolgáltatnom!
- No, ugye? – áll az erdő felől újra Anikó.
- Csak nem ment el a szépesze, hogy a házunk becsületét a falu szájára adja! – tekintélyeskedik apám.
- Nono! – figyelmezteti a pap. – Egy kis leckét megérdemeltek!

Ezzel megint lovat adott Anikó alá.

- Jól mondja, plébános úr! – helyesel. – Apám az oka mindennek! Ha pénzt érez Daninál, nem fér a bőrében!
- Én? – méltatlankodik az öregem. – Én költöm el a rongyos pénzeteket?… Neköm mered mondani, hogy…
- Nonono! – hárítja el az újabb bajt a plébános úr. – Egyiketeknek sincs igaza! A pénz az oka mindennek! A pénz!
- Ez az! – állok a pap pártjára, hogy a pénz hátán kimásszunk az újabb veszekedésből. – Az az átkozott pénz csinál minden bajt!
- Nagyon jól gondolkodol! – veregeti meg a vállamot meggyőződéssel a tisztelendúr, s ezzel még inkább nekiuszít a beszédnek. Mondom is tovább bolondul, hogy: – Az ördög találmány a pénz. Bűnbe viszi az embert. Zavart, békétlenséget okoz, megbontja a házi békét.
- Szívem szerint beszélsz, Dani fiam! – lelkesedett a plébános úr.

Az öregem is kénytelen azt dunnyogni, hogy:

- Bíz az úgy van!…

Anikó is büszke kezdett lenni rám, hogy ilyen szépen szavalok. Nekem se kellett több, szidtam, mocskoltam a pénzt és hogy hatásosabb legyen, feléje fordultam: - Látod-e, lelkem, mi is hogy szerettük egymást, milyen szép békességben voltunk addig, amíg szegények voltunk, küzdöttünk a mindennapi kenyerünkért. Tisztelt, becsült az egész falu, senki se irigykedett, mindenki segítette, azt akarta, hogy boldoguljunk. Ugye, milyen jól esett tudni, hogy nem átkoz senki, nem rágja a becsületünket. Kalapot emelt mindenki a házunk előtt… Mert jól jegyezd meg: semmi sincs akkora kincs, mint a békesség, s a házunk becsülete. Nem tud e fölött eléggé őrködni az ember! Nem! Sohasem!

Az volt a célom, hogy az érzékenybeszédemmel észhez térítsem Anikót, s a papnak is megmutassam, hogy kevés ravaszsággal be lehet fogatni a fehérnép száját, ami sikerült is, mert az ártatlan asszonykában megolvadt a szerelem, a jóság, s fátyolos szemekkel, bocsánatkérően nyújtotta felém két karját, hogy megöleljem és még ő bánta meg a mi vétkeinket. - Ne haragudjanak rám, Dani lelkem!…

- Hogy haragudnánk, – kacsintok a pap felé, hogy ezt csinálja utánam, ha tudja, de a szentatya lehajtott fővel tiszteli meg a mi eggyé édesülésünket, majd busa fejét megbólogatva aszondja:
- Látjátok, ez szép volt!…

Apám nehéz mellel fújja ki magából a meghatottságot. Ha madár volna a szobában, örömében most az is énekelni kezdene. A levegőben aranypor játszik, a falon a virágos korsók felragyognak, az asztal áldásra terül, s a virágok boldogan néznek ki az ablakon. Még az alvó gyermek arcán is végigfut a sejtés. Mókának szántam a dolgot, s most büszkén és boldogan csodálkozom, hogy mi lett belőle.

A csendet a plébános úr töri meg. Hasára kulcsolt kezekkel, az előbbi percek áhítatával, halkan, csendes szóval, mintha szép álomból ébredet volna, s mintha az új életre most adna össze bennünket, azt mondja: - Ezt a percet örökre őrizzétek meg, gyermekeim!

Megnyúlt orral bólintunk, hogy megőrizzük. Anikó s apám még szipognak is.

- Segítségetekre leszek, hogy ezt a drága családi hármóniát ne zavarja meg ezután semmi! – ígéri a jó ember.
- Köszönjük! – zokogja Anikó a mellemhez búva.
- Helyesen mondtad, édes fiam Dani, hogy a pénzből semmi jó nem származik.
- Már az igaz! – tör elő apámból ismét az öregek bölcsessége.
- Éppen azért, – vet feléje egy megtisztelő pillantást a plébános úr – vedd elő, Dani fiam, azt az átkos pénzt, s fizesd ki az árendát a kanonika földekért, hogy ezzel is közelebb jussatok a belső tökéletességhez…

Mindannyiunkból kibuggyant a kacagás, s azzal visszatértünk a rendes, közönséges életbe.

21

A plébános úr a búcsúzásnál jóindulatúlag apámnak is megígérte, hogy szívesen gondozásába veszi a saját temetésére összekuporgatott filléreit is és ha még akad azonfelül valami, azt is. Szedje csak össze a kinnlevőségeit, négy-öt nap múlva bejön érte.

- Nem akarom azzal is terhelni a plébános urat, hogy az én pénzecskémmel is vesződjék, – szerénykedik apám, mert az egyenes visszautasítással nem meri megsérteni, pedig veti szét a méreg. A pap is látja rajta s azért mézédesen azt mondja, hogy:
- Dehogy terhel vele, kedves kurátor úr! Betesszük a bankocskába, hogy kamatozzék.
- Nem akarom én ilyen kis összeggel megsérteni a bankot! – húzódozik apám, aki tudja, hogy a pap ezzel a módszerrel szedte össze a hitelszövetkezet alaptőkéjét, s most is magyarázza, hogy a mi kisebbségi életünkben jelentősége, sőt hivatása van az utolsó baninak is, mert a nemzeti vagyonhoz tartozik, s vétkezik a közösség ellen, aki a csizma orrában rejtegeti ahelyett, hogy beledobná a gazdasági élet vérkeringésébe, hogy teljesítse hivatását.
- Az Isten attól őrizzen, hogy az én pénzem teljesítse a hivatását! – botránkozik meg apám. – Hiszen a temetésemre szántam!

Esdően rám néz szegény öreg, hogy segítsek rajta, de én látatlanná teszem. Hadd vigye a pap az ő pénzét is, ha már a mienket elvitte.

- Nektek könnyű, mert a ti békességteket meghozta, de az enyimet elvitte! – panaszkodik nekünk apám, miután a papot kikísérte.
- Mért nem adta oda? – sajnálja meg Anikó, mire az öreg felmérgelődik:
- Hogy már életemben kifizessem a saját temetésemet, s ujjal mutogasson rám az egész falu?…
- Már pedig ez a pap addig nem nyugszik, míg az utolsó krajcárt is ki nem szedte magából! – figyelmeztetem. – Öt nap múlva olyan pontosan eljön érte, mint a halál.
- Hiszen éppen az aggaszt! – töpreng szegény öreg. – Nem tudnál ellene valamit kitalálni?
- Mindent én találjak ki? – utasítom el. – A maga pénzéről van szó, találja ki maga az orvosságát! Elég gondom van nekem azonkívül is!
- Hát akkor nem zaklatlak vele! – nyugodott bele a szerencsétlen, de utána úgy elereszkedett, hogy Anikóval együtt megsajnáltuk. Mondhatni éveket öregedett a bánattól, hogy meg kell válnia a pénzétől. Elszótalanodott, az ételhez alig nyúlt, már az unokájának sem tudott annyira örülni, mint eddig. Mikor nem látták, tízszer is megszámlálta a pénzét, s sóhajtozva eresztette vissza az innapi csizma odvába. Rájöttem, hogy nem a pénzt sajnálja, hanem szentül meg volt győződve, hogy a halálát sietteti, ha kiadja a kezéből. Átkozott még a pillanat is, mikor arra gondolt, hogy a saját temetésére gyűjtsön, de nem akart minket terhelni vele, minek verjük mi adósságba magunkat miatta, s most tessék, ez lett a vége!

Elérzékenyedve kért, hogy beszéljek a pappal az öreg érdekében, s értessem meg vele, hogy miről van szó. Menne ő is szívesen, de addig nem teheti ki a lábát a kapun, amíg ki nem „eresztik” a templomban. -Majd holnap elmegyek a paphoz! – ígértem meg, de másnapra megváltozott a helyzet.

Este ugyanis beállít apám, kezében a régi kostökkel, amiben a pénzét tartotta, s nagy elhatározással leteszi elém:

- Itt van! Ha már mindenáron ki kell adnom a kezemből akkor inkább nektek adom, mint idegennek! Írást adok róla, hogy kölcsön vettétek kamatmentesen, s mikor szükségem van rá, visszaadjátok. A papnak azt mondom majd, hogy volt pénz, nincs pénz!
- Hohó! – tiltakozom. – Hogy aztán a pap az én nyakamra járjon?
- Tegyétek meg, az Isten megfizeti! – kérlel apám.
- Vegyük el, Dani! –könyörög Anikó is.
- Nem bánom, – egyezem bele – de csak egy feltétel alatt!
- Mi legyen az? – szorong apám.
- Ha bevallja apám a ravaszságát, hogy falnak akar állítani!
- Én? Téged? Mivel?
- Azzal, hogy mutatja nekünk a kétségbeesettet, s így akar rávenni, hogy találjam ki a módját a pénze megmentésének.

Az öreg megadta magát.

- Eltaláltad, édes fiam!
- A pénzt elveszem, de nem szeretem, ha túl akarnak járni az eszemen!
- Azon nem is lehet! – szégyellte magát az én öregem.

Két tanút hívunk, s megírjuk az írást. Apám azonban nincs megelégedve.

- Nem, fiam! Be kell venni az írásba azt is, hogy ha megtalálok halni, a temetési költségeket egy összegben vagytok kötelesek kifizetni!
- Minek az? – próbálom lebeszélni. – Nem elég, ha mi vállaljuk az apám eltemettetését?
- Ehhez ragaszkodom! – köti meg magát az öreg.
- Nekem mindegy!
- De nekem nem mindegy! Írd csak hozzá!

Hozzá írom. Nincs mit vitatkozni szőrszálhasogató, bogaras vénemberekkel.

- Így! – teszi el boldogan az írást.

Valóságos gyermek már szegény. Mentére kell hagyni, hogy komolykodja, jáccódja át azt a pár esztendőjét, ami hátra van. Vajjon én is ilyen leszek az ő korában? Milyen furcsa is az élet!

Bizonyos azonban, hogy valamiben fő az apám feje. Egész viselkedésén látszik. Titkos útjai vannak, s ezekre úgy megy el, hogyne lássuk. Valósággal elszökik. Nincs időm utána ügyelni, mert az őszi szántással vagyok elfoglalva. Ki kell használni a jó időt. Reggeltől estig a mezőn dolgozom, szórom az áldást a földbe. Ilyenkor megtelik az ember lelke erővel, bizalommal, áhítattal és megfeledkezik a világ bajairól. Az asszonyra, kicsi fiamra gondolok, mikor kisuhan a mag a markomból, s ettől új ember épül fel bennem. Más színt, tartalmat kapott az életem, több lettem magam is. Minden lépésnél sugárzik az arcom s a szívem. Korábbi életem messzi eltávolodott tőlem és úgy érzem, hogy amit eddig éltem, mintha hiábavalóság lett volna és csak most ébrednék igazán magamra. El is határoztam, hogy felhagyok a gyermekes, játékos bolondozásokkal s új életet kezdek. Kezdem érezni és becsülni magamat. A faluban is észrevették rajtam a változást és tisztelnek érte. a házunk tája is egészen megváltozott, nyugalom és békesség lakik benne. Egyedül apám viselkedik különösen, hogy Anikónak is feltűnik, de vele sokat nem törődünk.

Sajnos az élet gondjait, nyomorúságait nem lehet elkerülni, s ezek bizony szaporán jelentkeznek. Hol közmunkákkal szorongatnak, hol a községi rovatalokat, adókat hajtják el tűzön-vizen. Az inget is lehúznák az emberről. Az adóvégrehajtó szekere úgyszólván minden háznál megáll.

Nem néznek sem Istent, sem embert, a haldokló alól is kihúzzák a lepedőt, a gyermek szájából a kenyeret. Ha szólasz, a csendőrök puskatussal vernek mellbe, vagy bekísérnek a törvényre, mint a „királlyal parolázó" Bokor Dénest, aki keserűségében azt találta mondani: – „Legyen csak meg a revízió!"… – Az ügyvédje kitanította, hogy tagadja le, s revízió helyett valljon agrárreformot, de mikor a bíróság megkérdezte, hogy tudja-e, mi az az agrárreform, sértődötten rávágta: ő hogyne tudná!… Az az, hogy jönnek a magyarok. Most is ott rothad szegény a hadbíróság tömlöcében. Húszezer lejön alól ki nem ássa senki, pedig az egész ember nem ér húszezer lejt. Node mindegy. Elég az embernek a maga baja, s az van bőven mindenkinek. Egy században át nem káromkodott annyit a magyar, mint ezekben az időkben. Fekete volt még a szájunk is tőle. Csak azt érhetnők meg, hogy egyszer istenigazában kiverekedhetnők magunkat! Hej, beh kitojatnók belőlük a hatalmat!… Egyelőre azonban tűrnünk, szenvednünk kell, mert magyarok vagyunk. Mióta új jegyzőt kaptunk, nálunk is méginkább nekivadult az a pár regáti tanító, csendőr, segédjegyző, a nekik hozott pópával együtt, akinek még a templomát is velünk építtették fel az özvegy Köblös Albertnétól semmiért kisajátított szép belsőségen. Az iskolánkat nem is említem, mert azt már két éve elvették, de hogy a templomunkban is csendőr hallgassa helyettünk a prédikációt, azt már igazán nem tudom, hogy miért tűri a jó Isten a saját házában! Nem csoda, ha nem fog rajtunk az ige, csak összeszorított fogakkal nézünk egymásra, s még a gyertya is reszket haragjában az oltáron. Annyi bizonyos, hogy ha sokáig így tart, nem sok ember megy közülünk a mennyországba, különösen a végrehajtó miatt, aki egyenesen meg akart fojtani mindnyájunkat. Sándor Áron, az alszegi elhatározta hogy kifog rajta. Ágyba fektette a két gyermekét, s a kisbírótól, aki komája, járvány-cédolát szerzett, s kiragasztotta a kapura: Ragályos beteg! Nem ért semmit. Nemcsak a házát fosztotta ki a végrehajtó, hanem még meg is büntették Áront „hatóság szándékos félrevezetése" miatt.

Én se kerülhettem el a sorsomat.

Egyik este, – alig jövök haza a szántásból, – látom, hogy Anikó nem a régi. Szótalanul tesz-vesz, ijedt, sápadt, izgatott, rejtegeti magát, kerüli a tekintetemet. - Veled mi van, asszony?

A kérdéstől még inkább megriad, de meg kell mondania.

- Itt voltak – rebegi – az adóért, s elvitték… Csak éppen maga fel ne mérgelődjék!
- Mit vittek el?
- A pénzt!… Az apám temetési költségét! Oda kellett adnom, mert tudtak róla… Ugye, nem baj?
- Bajnak elég baj, de mit csináljunk!
- Eleget mondtam, hogy majd megfizetjük becsületesen az adót, most azonban, éppen most nincs pénzünk, de a végrehajtó rámförmedt: – „Hát az a négyezer, amit apánktól kaptunk!"

Szigorúbbra fogtam a szót:

- Nem neked jártel a szájad?
- Ne érjem meg a reggelt, ha egy szót is szóltam! – esküdözik Anikó kézzel-lábbal, mire én se firtattam tovább.
- Mindegy, no!

Másnap valami dolgom volt a bíróval.

- No – mondhatom – neked is van apád! – fogad megbotránkozva a bíró.
- Miért? – ütközöm meg.
- Hát te nem is tudod, hogy elárult?
- Mit… mit beszélsz? Hogy elárult?… Engem?… Apám?… Ezt te honnan veszed?
- Hát nem a saját fülem hallatára küldte az adóvégrehajtót a nyakadra? Még azt is pontosan megmondta, hogy hová tette a feleséged a pénzt!
- Lehetetlen! – üt meg a guta.
- Én csak azt mondom, amit tudok! – bizonykodik a bíró.
- Meg van bolondulva az a vénember?

A bíró csak vonogatja a vállát, hogy: – „Azt nektek jobban kell tudni!"

- No, majd adok én neki!

A bíró erre is azt mondja:

- Az a te dolgod!… De ne említsd, hogy tőlem hallottad!

Útközben azon tépelődöm, hogy miért tette ezt apám velünk, de ha megfeszítenek, se tudom kitalálni. Különben is nehéz rajta eligazodni. Az utolsó időkben, – különösen mióta reánk erőltette a pénzét – furcsán viselkedik. Az unokáján s a gyermekességen kívül nem érdekli semmi. Eddig legalább szóval törődött a gazdasággal, megkérdezte, hogy mit hova vetek, eljárt a Szövetkezetbe, a falu dolgába is beleszólt, egyszóval értelmesen viselte magát; de most ok nélkül fel-felkacag, amikor annyi gondom, dolgom, hogy azt se tudom, hol a fejem, ő tréfál, virágzik, s vannak pillanatok, hogy táncra perdülne, ha az inai bírnák.

Sokszor elhatároztam már, hogy észre térítem, de mikor szólnom kellett volna neki, mindig azt jutott az eszembe, hogy minek vegyem el a kedvét. Ott hadd jáccodjék szegény! A mai világban úgyis ritkaság az olyan ember, aki örvendeni tud. Most azonban muszáj rendbe szedni, mert ami sok, az sok. -

Hol van az öreg?… – kérdem az ereszben Anikótól, aki éppen moslékot elegyített a malacoknak.

- Benn a gyermeknél!… Valami baj van?
- Semmi, semmi! – nyugtatom meg s bélépem az „első ház"-ba.
- No apám, számoljunk! – szorítom meg.

Az arcom láttára apám is elkomorodik.

- Miféle számolnivalód van velem?
- Az a végrehajtó-ügy!
- Hát tudod?
- Nekem ne kerteljen, hanem mondja meg igaz lelkére, hogy miért tette ezt velünk?
- Nem kell ilyen kicsinységből akkora dolgot csinálni! – próbál kitérni az egyenes válasz elől, de én keményen veszem.
- Ez nem kicsiség! Tudni akarom!

Az öreg még mindig félre lógatja a fejét, mint egy nyugdíjas medve:

- Hiszen csak segíteni akartam rajtatok. Gondoltam, jobb, ha adóba megy az a pénz, mintha fics-focs elkél. Így legalább esztendeig nyugtotok van, s a papnak sem kell hazudnod, ha megkérdi, hogy mi van vele.

A képén látszik, hogy egyetlen szava se igaz. Elég, ha ránézek, mindjárt zavarba jön, s valami affélét nyökög, hogy egye fene azt a pénzt, örvendeni kell rajta, hogy a végrehajtó elvitte. Egészen megkönnyebbült, mióta nincs egy fedél alatt vele.

- Miért akart mindenképpen megszabadulni attól a pénztől!

Az öreg látja, hogy nincs kiút. Megrázkódik, elfehéredik és bevallja:

- Mert féltem a haláltól!…

Elnémulok a meglepetéstől. Mindent vártam, csak ezt nem.

Az én drága apámat most már nem kell biztatni, magától kiterít mindent.
- Kinek mondjam meg, hogy mi fáj belül, ha nem a saját gyermekemnek? – érzékenykedik el.
- Könnyítsen magán! – biztatom én is megereszkedve.
- Az úgy volt, – nézi a csizma orrát az öreg – hogy minél jobban gyűlt a temetkezési pénzem, annál jobban féltem a haláltól. Minden krajcár, amit hozzá tettem, mintha siettette volna. Valósággal rettegtem tőle. - De hát akkor mért nem költötte el?
- Isten őrizzen! – rázta ijedten a fejét. – Az a pénz már a halálé volt. Annál hamarabb számon kérte volna.
- Akkor mért nem adta oda a papnak?
Az öreg apadt, vérmes szemei sejtelmesen elnyíltak:
- A papok s a halál egy asztalnál ülnek!… - De a Ponciussát magának! Akkor mért adta nekünk?
- Két okból! – számolta az öreg. – Eccer azért, mert tudtam, hogy ennél a háznál soha semmiféle pénz meg nem marad, másodszor azért, mert ha ti költitek el, kénytelenek vagytok nekem mindenben kedvezni, táplálni, jól tartani, az életemet nyújtani, hogy meg ne haljak, s ne kelljen egyösszegben kifizetni a temetésem árát, mint ahogy ki van kötve a szerződésben.
- Ó, hogya!… Ölj csürkét ebédre apámnak! – mondom Anikónak, aki éppen akkor lépik be a házba.
Először lelkemből felkacagtam, aztán hirtelen elkomolyodtam, mintha a halál az én vállamra tette volna a kezét.

-- folytatjuk -

Tömörkény István: Subavásár

Még mikor eladta a termést, kimondta Halbőr János, hogy subát vesz. A régi nem jó, új kell. Tudvalevő dolog, hogy a suba szükséges bútordarab parasztikus embernek. Szék, ágy, párna, dívány, télen kályha, nyáron jégverem az neki; enni lehet a bőrén, meg húst aszalni rajta, s ha belekötik a serdülő legényt, elhagyja a harmadnapos hideg. Azután ha beleültetik a gyereket, az annak gyönyörűség. Meg hát egy suba, egy szépen kivarrott irhás suba díszruha ünnepnapokon. Cifraság, tanyai Makart-bokréta, ha föl van akasztva a szobában, s tekintélyt szerző állapot, ha a ráncai közt komoly állásba helyezi magát a gazda.
S miután úgy történt a dolog, hogy a másik suba, a régi, elpusztult, indokoltan mondta ki a határozatot Halbőr, hogy új subát kell venni.
Ennélfogva ma korán reggel fölül a kocsiba Halbőr János, a felesége, meg a fia. Ugyanakkor a szomszéd tanyáról megindul a szomszéd és két koma. Csöndes, nyári reggel van, élénk szellő szalad végig a füvek fölött. Halbőr jókedven érzi magát és pipára gyújt.
A kocsik megindulnak a város felé s eközben szó esik a subáról. Előbb elbeszélik a múltat, a nagy időt, amit az eddigi suba átélt. Nem lehet mondani, hogy valami különös suba lett volna, de azért becsülettel megállta a sarat s érdemes arra, hogy néhány szót vessenek utána.
A városban aztán megáll a kocsi valamelyik szűk utcában, szokott gyűjtőhelyén a tanyai népnek. A kocsikat őrizni ott marad a legény. Halbőr János pedig az asszonnyal, a komákkal és a szomszéddal megindul. Komoly menet ez. Halbőr van közbül s ahogy lépdel, határozott mozdulatok kíséretében veszi ki a pipát.
Azonban, ahogy menne, egyszerre megáll. Ijedten kotorász a zsebében:
- Hopp-hó! – mondja. – Hol a pénz?
A pénzt elő kell vennie. Halbőr ugyan biztosan tudja, hogy megvan, de hát azt látni kell.
- Hát perce, perce, – feleli a koma, Barácius Mihály uram. – Meg kell azt nézni.
Megnézik. Ott a pénz egy rakásban, szépen kisimogatott ötösök, tízesek, s nagyobb csomó egyes, tetszetősség okáért madzaggal.
Megindulnak újra s mennek addig, amíg odaérnek a subásokhoz. A derék nagy subák ott vannak kiterítve a kövezetre, a szőrös felükkel kifelé. Halbőr a csapat élére áll selőször úgy ímmel-ámmal mennek végig a subák között. A sor végére érve megállnak s szemhunyorítással kéri ki Halbőr a szakvéleményeket.
- A szélsőhöz, – mormogja lassan a koma.
- A szélsőhöz, – hagyják helyben a többiek.
Elmennek a két sor közt és megállanak a szélső suba előtt. - Suba köll – mondja Halbőr János.
- Hát hiszen van itt elég, – feleli a subagyáros. – Teszem azt, ez a legszélső itt mindjárt. Kályha ez, nézze kelmed, valóságos kályha.
Halbőr lehajol és végigsimítja hosszan, szőrmentén a subát. A keze nyomán meglapulnak a fehére szálak és simán egymásra borulnak. S ahogy a napfény rájuk vetődik, megragyognak.
- Mint a valóságos selyem.
Ezt a subás mondja. Halbőr János érzi a szavak igazságát, de azért nem lehet azt annyiban hagyni. Vontatottan felel vissza:
- No, kit így, kit úgy.
A komák meg a szomszéd intenek a fejükkel, hogy az ám, bizony csak úgy áll a dolog, hogy kit így, kit úgy.
Halbőr most már a másik oldalra kerül. Leguggol és úgy néz végig a subán. Azután hirtelen rácsapja a kezét és a széttartott öt ujjával hirtelen végigszántja az egészet. Ahogy ez megtörtént, fölemelkedik a kéz és nézi a bizottság, hogy mennyi szőrszál maradt rajta a subából. Alig egynéhány. - Nem sok, – mondja komoly arccal Halbőr. – Ámbár ismertem én már olyan subát, akiről nem együtt le ennyi. Régi nagy suba volt, az bizonyos. Máma már nem csinálna olyant.
- Nem ám, – erősíti a koma. – Nem azok már a subák, akik ezelőtt voltak.
- Nem, – veszi föl a szót a szomszéd. – Pedig a birkák most is csak olyanok, mint azelőtt. A birkabőr nem változandó.
Amíg ez megtörténik, Halbőr fölveszi magára a subát. Az asszony segít neki. Ahogy a subában tetszelegve megfordul, lebbenve csapódik utána az alja. Azután tesz egypár lépést előre, oldalt. Mert ki kell tapasztalni az ellenállási képességét is. A komák és a

szomszéd egy kissé meghajolnak, úgy nézik. Ki kell tapasztalni a subaaljnak a fölhöz való viszonyát is.
Halbőr kerül-fordul, a két kezét beleakasztja a felső szíjakba s hol kinyitja, hol becsukja a suba elejét. Először az egyik felét csapja magára s úgy a tetejébe a másikat, azután megfordítva. Az egész készség jól jár. A csapat egyes tagjának az arcán az elégedettség bizonyos foka látszik, amit meg is érdemel egy jóravaló suba.
Halbőr azt látja s úgy tetszik neki, hogy mindnyájan egy gondolaton vannak. Azonban hamarosan olyan arcot csinál, mint akit bánt valami dolog.
- A színe se az igazi, – mondja kedvetlenül.
- Dehogy nem, – vág bele az iparos. – A legtisztább arany se szebb.
Csap egyet a levegőben Halbőr s megvetőleg dobja le a subát.
- Nagyon vásárhelyies – mondja. – Nem tetszik nekem a színe. Nem tetszik.
Most már a subás előveszi az ékesszólást. Fölkapja a nagy darab állati bőrt s egy ügyes lebbentéssel szétteríti.
- Hát ez a bőr? – kérdi fölcsattanó hangon diadalmasan.
Belécsippent a két ujjával egyes helyeken.
- Mint a patyolat!
- Hiszen éppen ez az, – szól a szomszéd. – Hogy nagyon gyönge. Szakad az ilyen fáin portéka. Tudja, nekünk odaki mindenre köll az ilyen, azért akar erőset a szomszéd, hogy mög ne ártson neki a viselés.
Halbőr megint fölkapja a subát, de most már kifordítva, nyári állapotban. A tenyereit elül kéjjel húzza végig a finom bőrön. S mialatt így álorcáskodik a cimboráival együtt, a lelkében meggyőződéssé válik a tudat, hogy ennél alkalmasabb subát nem igen lehetne találni.
- Hát az ára? – kérdi odavetőleg.
- Harminc forint.
Halbőr behunyja az egyik szemét s a másikkal féloldalt néz a kereskedőre.
- Hogy mondja? – szól s féloldalt tartja a fejét, hogy jobban a fülibe menjen a szó.
- Harminc forint az ára. Megér ez annyit testvérek közt is.
- Pengőben? – kérdezi tovább ártatlan tanyai ábrázattal Halbőr.
- Nem, új forintban.
Halbőr megcsóválja a fejét, a subát leereszti a félválláról s úgy veszi vele magát körül, mintha kocsiban ülne. A komák azonközben a varrást deputálják. Az úgy megy, hogy aláfeszítik a körmöt s az ujj mint egykarú emeltyű szerepel. Valamelyiknek engednie kell. Ha a szirony szakad, rossz a varrás, ha a köröm törik, hát rossz a köröm. Még jobb, hogy kitört.
De a varrás is jó, valamint jól illik a suba is. Halbőr leereszti a subát maga körül és rátámad a suba-árusra: - De hát maga-e az a Kis Mihály, akit én keresek?
- Nem én. Engem Varga Jánosnak hívnak. Ha valamikor subát vett kend a szegedi piacon, ismerheti a nevemet.
- No, mert ezt a Varga Jánost kerestem én, – mondja most már hamiskás mosollyal Halbőr. – Mert magánál vett az apám is. Még most is megvan.
- Hát hiszen amit én megvarrok, az meg is marad! – esik nagyon a szón a subás.
- Csakhogy nem a suba van meg, hanem az apám.
A komák arcán széles mosoly halad végig és elneveti magát a subás is. Halbőr fölhasználja kedvező pillanatot.
- Adok érte húszat – mondja. – Nem ér többet.
- Nem lehet. Hiszen csak éppen magának adom harmincért. Mert maga ugye- a Kása András?
- Nem én, Halbőr János, a felsőtanyai.
- A Förgeteg Halbőrökbül?
- Ügön.
- Hát vigye a huszonnyolcadfélért.
Halbőr kiteríti a subát s ahogy végigpillant rajta, hirtelen megakad valamin a szeme. Kedvetlenül rántja föl a vállát és föltolja fején a kalapot. Nagyot lélegzik és úgy felel:
- Nem köll ötért se.
- Nem-é?
- Nem. Minek varr bele tulipántot, mikor én azt nem szeretem, – mondja haraggal. – Sohase viseltem tulipános subát. Minek az rajta? Mirül jó az? Vagy rúzsát varrjon rá, vagy semmit. Tulipános nem köll. Mögugatna benne a kutyám.
A véletlen úgy hozta magával, hogy mind csupa tulipános subát hozott ki a vásárra a subás. De nagyobb bizonyosság okáért keresni kezd köztük, hogy nem akadna-e vagy egy rózsás. De nincsen. - Ne is keresse, – duzzog Halbőr János. – Más nem köll. Erre az egyre volt gusztusom ez se jó.
Izgatottan jár föl-alá a subás előtt. Előveszi a kendőt, letörli a homlokát és menni készül. De hirtelen visszafordul, kikap a tárcájából két tízest és odatartja a subás elé:
- Köll a húsz forint?
- Nem lehet. Nem adom alább, – szól ez ingerülten.
Halbőr visszateszi a pénzt, a tárcát körülköti a szíjjal, úgy csúsztatja vissza. Mikor már beletette a zsebbe, még egyszer odasandít, hogy csakugyan benne van-e?
- Nem köll azér haragunni, – mondja Förgeteg Halbőr, – 'szen én se adnám oda érte ezt a kéket. Csak éppen tréfáltam.
A kereskedő dühösen rákiált:
- Tréfáljon kend mással!
- Mondom, hogy nem köll haragunni. A pénz megmarad. Majd vöszünk máskor. Majd ha lösz rúzsás subája, elgyüvünk érte. S a csapat élén távozásnak indul Halbőr Förgeteg János. Még a sarokról visszakiált:
- Itt a pénz! – s a tenyerével ráver a tárcára. – Behozom egy rúzsás subáért a másik szombaton.
Hanem hiszen elviszik ezt addig adóba.

Balla Gyula: Krétarajzok - aszfaltra

napraforgót szemelget a békegalamb
strandpapucsok tapodják az olajágat
hattyúdalról álmodik a cserebogár –

hernyók a fákon terpeszállnak

pillangók ülnek az ágyúcsőre
csalánosodik a lövészárok
trombiták költöznek a nagybőgőbe –
a Kárpátok jéggé válott

keresztvíz alá készül a tiszavirág
csípőficam sanyarítja a ficfákat
a szarkákat rakéták riogatják –
szögesdrót vigyázza az ökörnyálat

bikák rontanak az alkonyatnak
elharapta nyelvét a harangunk
rizst termett az árvalányhaj –
kondér lett a kalapunk

1973.

Balogh Miklós: Szabálytalan szonett

Bolyongtam térben és időben,
anyagformában – kis foton…
Letértem megszabott utamról
ott, ahová alapfokon

garázda vonzás vitt magával,
hogy formát öltsek és szívet. – Rövid időre bár, de mégis…
Ostobaság? Nem éri meg?! –
Zarándokoltam! Zöld mezőkön
álmukból kelt zsíros rögök

lábam alá simultak, felleg
iramlott el csúcsok között…

Mert veled találkoznom kellett!

1983.

Finta Éva: Montázs

Aztán már végül semmi sincs.
Nagy, kettévált szív a világ.
Csurgatja egyre apróbb cseppben
egyre feketébb gyöngysorát.

Sok Dali-képből, földrengésből,
Picassóból kididereg
a dolgok mobil lánchalála
és Attila, a kisgyerek.
Pöfékel még, pipáját tölti
vulkán, gyárkémény, kályhacső,
de már csak füstje van és fénye:
egyre kevésbé hihető.

Aztán már végül semmi sincs:
a világ mobil lánchalál,
hidegen olvadnak a fémek,
Peer Gynt csak rézgarast talál,

Elektra élettelen arca
még mint sziréna, felsikolt:
kell lenni valami Igaznak,
hisz már elérhető a Hold.

Aztán már végül semmi sincs.
Akvárium, aranyhalak
imitálják a tágabb létet
és Kőmívesnék a Falat –
aztán már végül semmi sincs.
Nagy, összevarrt szív a világ.
Már csak a fájdalom dobog,
és csend mutatja fogsorát –
aztán már végül ennyi sincs.

1980.

Füzesi Magda: Küzdelem

Nehéz páncél szorítja lelkem,
mégis futnom kell rendületlen.
Vagyok, kit megvert bíbor átok,
hogy keressem a szabadságot.

Éget a nap, tépnek az ágak,
az erdőn bősz vadak tanyáznak.
S bár vízesés dübörög bennem,
szomjan halok e küzdelemben.

1982.

Tárczy Andor: Matató ménkű

Odatapadt az eperfa hosszú árnyékához. Távol mérgeseket mordult az ég. Feje fölött azonban még ott téblábolt a telihold. „Nincs senki itthon… senki itthon” – bátorította magát. A svédacél huzallal szinte azonnal kipattintotta a zár nyelvét. Vett egy mély lélegzetet. És átosont a küszöbön.

…Jelentéktelen, besurranó tolvaj volt. a nagyváros felé zötykölődött a vonaton. Potyautasként. Fuldoklott az erőapasztó forróságban. Megpróbálta kinyitni a koszos ablakot. Ekkor fülelte le a kalauz. És letessékelte a szerelvényről. Pont ebben a porfészekben. Egyre vadabbul korgott a gyomra. Betért a Csipkerózsika-álomban szendergő állomás büféjébe. Aprópénzéből fasírtot és kenyeret vett. Majszolta, és közben a poros szőtteseket bámulta a falon. Itt-ott kidudorodtak az alattuk lehámlott vakolattól. A szomszéd asztalnál két tenyeres-talpas asszony pletykált. Nem volt előttük semmi a kacska lábú asztalon. A forróság elől húzódtak be.

„Az öreg Hegyinét már két napja nem láttam. Biztosan megint annál a puccos lányánál vendégeskedik a városban. Még majd végleg odaköltözik, és városi naccsága lesz belőle… Inkább a kertjébe dógozna. Felveti a gaz. Ott van a nagy istálló, de jószágot sem tart. Büdös neki a munka. Azt mondja, nem bír mán, öreg. Fenét öreg. Alig múlt hatvan… Cundrákban jár, pedig felveti a pénz… Ki tudja, mennyit dugdos a szalmazsákban? Vagy tejesköcsögben…”

A locsogás már nem érdekelte. Fonnyadt gyümölcs, penészes kenyér szaga. Macskaléptű. Jó, hogy lábaiba még nem fészkelte be magát a csúz. Jobbra ajtó. Félig nyitva. Nyikorog. Ezer éve nem olajozták. Nagy szoba. A mennyezet alacsony. Az egyik ablakszárny csapkod. Közel a vihar. Egy komód. Levert valamit. Hallgatózik. CS9nd. Szerencse. Fiókok, polcok. Hálóingek, párnahuzatok. Sosem használtak. Hopp, itt zörög valami! Zacskó. S benne… Pénz. Igen. Sötétben, látatlanul is érzi. Semmilyen más papírfélélnek nincs ilyen tapintása. Még a hajszálvékony rétegben leülepedett port is kitapintja.

Kinn hatalmasat dördül. Összerezzen. Mintha leszakadt volna az ég. Mi ez?! A repkedő ablakszárny mellett bepattan egy fényes gömb. Lila, sárga, bordó, ezüst. Parányi nap. Nem, inkább hold. Melyről szikraeső szakad. Áthatol a függönyön. Pörkölt szélű, teniszlabda nagyságú lyuk marad utána. Szzz… Majdnem megperzselte a kezét. Mi a fene lehet?! Másoktól hallott történetek nyomán hirtelen feldereng benne: hisz ez egy matató ménkű. Egy gömbvillám. Megdermedt a rémülettől. annyi kísérteties dolgot hallott róla. A tűzgolyó már a sarokba állított ágy mellett siklik. És fényénél a felpúpozott párnákon feldereng egy arc…

Néhány másodpercig tart az egész. A rémisztő vendég olyan hirtelen és rejtélyesen tűnik el, ahogyan megjelent.

Áll a padlóhoz cövekelten. Most mit csináljon? Ki ez? Valószínűleg az öregasszony. Te jóisten! Ez meghalt. Mozdulatlan. Az ágy mellett hokedli. Fél pohár víz. Kenyérvég.

Szaladj, szaladj!… Mintha mozdulna. Letépi a falról a légypiszkos tükröt. Ahogy régen otthon látta, tanulta. Az anyjától. Az anyj… Földhöz vágja. Ezer darabra szakad a gyertya lila lángja. Keresgél a padlón. Juj, a tűzkerék szikrái belemarnak az ujjába. Megemeli az öregasszony fejét. Szája elé nyomja a tükörcserepet. Közelebb a táncoló világot. Halvány pára. Remegő kis folt. Él? Él! Él… Most mi… Lélegeztetni. Adja a kezét, néni. Egy-kettő, egy-kettő. Nem, inkább szájból szájba. Undor? Bent egyre dobol a hang: mit vacakolsz itt, fuss, amíg tart a vihar, amíg észre nem veszik a libbenő árnyékot… Nem is tudta, hogy egy szív ilyen hangosan tud kalapálni. Az ő szíve. Gyerünk, folytasd. Halk, nagyon halk sóhaj. De már nem az ő tüdejéből. Mentők… Igen, de honnan?

Feltépi az ajtót. Feje fölött hasadnak a felhők. Esőtől nehezülő karcosság csap arcába.

Veri a szomszéd kapukat, cibálja a kerítéseket. Ordít. Ahogy dohány cserzette torkán kifér. „Gyorsan… jöjjenek! Hívjanak orvost! Hegyinéhez! Meghalt!”

Kutyák lánca csörren, egymásnak adják tovább a vészjelet. Lassan merő ugatás az egész falu. Ajtók csapkodnak. Hangok ébrednek. A tornácokon fény lobban. Fény…

Elcsúszik a sárban. Felhemperedik. De azért kiált tovább. Hasa sáros, keze véres. Arca közel a földhöz. Hatalmasak így a fűszálak. Levélélük mögött karnyújtásnyira az ég. Látja, hogyan foszlanak ronggyá a felhők. Mintha valaki nagyokat harapna belőlük. S a tépések mögül ki-kivillan az ezüstgömb. Most már nem hányja a tüzet.

1986.

Vári Fábián László: Napfogyatkozás

Tán ünnepre készülünk megint.
Lelkünk tisztára hú sulykolja.
De feloszlatva a gyász színeit,
miféle holdbéli alkonyat
ezüstözi az arcunk újra?

Holott balzsam az, nem ezüst – csendül meg aggódva az ösztön,
s földre lapul az emberi nem,
hogy anyától öröklött egybőrére,
fehérre, sárgára, feketére
semleges színű vértet öltsön.

Létezhetnének angyalok
emelésére sebzett őznek,
hanem a mennyek magasában
szédülettel s veszélyközelben
csak égitestek kergetőznek.

És tennivalóink megsokasodnak,
s van, aki jövőjét előhívja.
Ó, micsoda évszak,
hogy fagyot sugároz
ránk a napkorong negatívja?

Elhúz az idő,
de itt marad a mása,
huszonnégy órás csattogása,

Jóna Dávid - Szentjánosi Csaba: Gazduram - 2014. január

Milyen szép, 2013-ban írtuk ezeket a verseket, 2014-ben fognak megjelenni, legyen ilyen megjelenése a reménynek, a boldogságnak Minden Ember számára!

Gazduram
a tegnapi sanzonszerű este rángatózott-ringatózott
s pusztult bele nyomban,
ahogy az emlékezet szálkás kezéből kipottyant
s elgurult, a szekrény alá mondjuk,
a telefonomban
még ott az írás, hogy vársz haza,
sokáig mart még minket a befejezetlen nap sava.
a felszerszámozott hétköznapok közötti este,
te ilyenkor összegömbölyödsz, én feletted körözök,
mohón, lesve
rezdüléseid,
ami hátravan, az maga a remény, az maga a hit
az általunk komponált jóra,
ki beleszeretett a percbe, annak nincs vesztenivalója.
sebzett igazodásaink sora hamar elillant,
mikor lekapcsoltam a villanyt,
ekkor az arcunk a sötétségbe csobbant,
a tűnésponton látott mosolyod belém égett,
tapétázta jelenléted,
amely
segített aztán, hogy kezedet fogva, jól aludjak el.
nyúlnak a percek, a pillanatok,
teregetjük a keserveknek vélt ruháink sorát,
nem testünk, lelkünk áll készen, csupaszon,
megtisztulásra várva a védtelenségünket adjuk át.
a párnába bújt arcod az egyik kedvencem:
szemüvegem, álarcom a kredencen,
a homlok túlfelén forgatott remake, egy átdolgozás,
sorozatban gyártott feloldozás,
egy hegyesszögben megvilágított avar,
egy bedeszkázott memóriazavar,
benned minden rám osztott szerepem váltakozva hevül,
elrejtőzve, éjjeli ragadózóként, türelmetlenül.
propellerét vesztett helikopterként fekszem már melletted,
még néhány kép, hogy holnap hogy legyen,
a zuhanást egy érzés öleli át:
jó, hogy vagy nekem.
Jóna Dávid (2013.11.29)

Gazduram

Ma egész nap fázom,
olyan hideg van a lakásban,
mintha a fűtőtest bordája mögött-
megfagyott volna meleg szíve,

ujjainkból szinte törik a mozdulat,
nem könnyű együtt élni a téllel,
hideg testét, csak Isten képes átmelegíteni,

mi Gazdurammal verseket csiholunk,
látom, hogy rájuk is száll az éj,
Flóri tornászik, lapátolja a levegőt,
most látom, hogy kiásta a szoba terét,

olyan vagyok, mint aki egyedül ül a moziban,
nézem, hogy vasárnap óta a felszentelt Lelkészek
hová mennek tovább....
palástjuk az éj, imádkozó arcuk a Hold,

aztán a végtelen papír, amit átúsztak Pilinszky sorai,
aminek ablakát József Attila becsukta,
Radnóti könnyei pedig csak csupa pontok....

az anyag sírása talán a múlás....

az anyag sírása talán a múlás....ahogy a fény megsimogatja,
ahogy a fény megsimogatja asztalomat,

tudatom láthatatlan biztosítéka világomnak....
de Isten házában, de Isten házában....
tudatomon túl van létezésem,
ahogy az almát a konyhában, az országnak átnyújtom....

Szentjánosi Csaba

Bíró András: Rémület és feloldódás

Élettelen vagy, moccanatlan.
Szólalj meg drágám, bármi halkan!
De nem nyitod ki gyöngyös szádat,
Valóság ez vagy varázslat?

Csak picikét mozdítsd meg ajkad, Vagy reccsenjen meg az ágy alattad!
Ez már nem te vagy… Ha, te volnál,
Szemed dörzsölnéd s hozzám szólnál,

Talán csak ennyit: „Vizet innék!”
Majd befordulva aludnál ismét.
De, rémülök, hisz messze jársz már,
Valahol egy furcsa határnál,
Ahonnan nincsen visszatérés.
Jaj, mit beszélek! S milyen érzés
Teper le s taglóz irgalmatlan…
Szólalj meg drágám, bármi halkan.

Most megérintem gyengéden vállad,
(Eszembe sincs, dehogy is rázlak,
Hisz mindig óvom drága tested,
Amely hordozza fényes lelked.)

Csodák csodája! Szemhéjad rebben,
Csillagok fénye gyúl ki szemedben,
Szájad is mozdul: - De jó, hogy látlak,
Szomjas vagyok rád, add a szádat!

És csókollak és te is csókolsz, Nehéz álmodra nem is gondolsz,
Én sem gondolok semmi másra,
Csak a te ébredés-csodádra,

Meg arra: mily jó felébredni
És lenni, lenni, lenni, lenni!

Érdliget, 1984. február 7.

Botz Domonkos: Éjszakai felvétel

Hófoltos földeken varjak feketéllnek,
köröttük Holdnak fénye csorbul a rögökön,
kopár ágak közt töredezett az égbolt,
üres a csűr, tetején az éj sötéten könyököl.

Itt - ott még lakják a házakat, soványan
gomolyog, száll kéményeiken a füst,
ott benn, a sparhelten üres lábas, girhes eb a kertben,
szegénység szaga mindenütt.

Errefelé nincsenek hivalkodó üvegpaloták,
égbe meredő puccos, pokoli tornyok, csak elhagyott, az
időnek koncul vetett meszelt falú porták, rogyadozó ormok.

A templom ajtaján is deszka, magára
maradt a nyáj, de vannak, kiket valami visszatart, nem
ereszt; a templom tornyán.
még ott mered az ácsolt fakereszt.

Czigány György: Ima

A visszaszámlált perceket!
Csak jussomat követelem,
csak részemet a gyászban.
Magam lenni és már jelen
mindég a siratásban
a fiúért, ki rámnevet.

Fülöp Kálmán: Vizek mosolyából

Borostyánkő álmot
sarjadzik a hajnal

gyolcs harmatot
zörget az
oszló sötét

langyos a Küküllő
s bordó hullámain
mossa a pillanat
gyarlo gyermekét-

halak éhe
vágya
csalitok
tucatja zuhan
kőrismélybe

csak ne most
ne most...

talán holnap

talán
soha-soha félve

vizek mosolyából
gyúrok holnapot.

Gavallér János: Bűbáj világ

Ha verseny az élet, mi a halál?
Minden, minden, hazugság és csalás!
Ha becsaplak, ügyes, bátor vagyok?
Minden, minden, ámítás, szent-pokol!
Fátylak mögül kacsingató szirén,
Pénzisten ringat, pislogó migrén.
Áldozd fel életed, emelj oltárt!
Gyújtsd fel a jövőt! Hőzöngj! Háborúzz!
Veled az Isten, s kötelez a múlt.
Apád, anyád srófolja nyakláncod,
DNS süvit, sír, sír tudatod.
Remeg az elme, kering az atom,
Minden, minden egy álomhatalom.
Rémálom. Teremtünk csodát, poklot:
Földre költöző kínt, bút, gubancot.
S nem hallgatunk a hangra, harangra:
- Ne kiabálj, ha fáj! Bűbáj világ!

Oravecz Diána: Tükör a tükörben

Tükör a tükörben, én az énbe belerejtve.
Egy égen szálló papírsárkány szemével látott a szemem:
Figyelve a Hamisságot és ármányt, a baljós
beteljesületlenségeket,
A tenyerembe vésett magzati bölcsességemet, a jövőmet.
Lelkem kertjének kútja harmat helyett, könnyeket köpött
Régen tudtam én ezt, mert én voltam a magam jósa, a saját
sorsomat szövő, aki látott, de nem engedett utat a szónak.
Tükör a tükörben, a szem látja a semmit, a szív a végtelent.
Szemed hibáim látta, szíved végtelen szálat, az
elkerülhetetlent.
Tükröt törtél. Az álomvilágot, melyben minden lehetetlen,
Lehetetlenségével pedig minden lehetséges, magadért élve
eltemetted.
Munkádnak gyümölcsét, viharodat én arattam, az elemek
szeszélyének éltem.
Tükör a tükörben, szemmel láthatóan ok okozati dolog az
ürességem.
Daloló dráma, kettétört tragédia, félig játszott színdarab
És most a meg nem alkotott mű ott sajog minden ki nem
mondott szavadban.
Vajon meddig pörögjön a homokóra, hogy a homokszemek
szilánkjában,
Mint aprócska emlékeket őrző tükrökben, meglásd végre a
lezáratlant múltat,
Mi csipkerózsa álmot alszik, mi tüskéit a jelenedbe és
jövődbe szúrta..(?)

2010. január 11, Las Vegas

Wang Wei: A császár szeretője

Egy ország tiszteli a szép Si-Si-t,
ne kérdezd hát, hogy ő mért nincs is itt?
Reggel ruhát mosott – a vízbe lába –
s estére dáma lett, főrangú dáma.
Tegnap szegényen vergődött alant,
ma őt dicséri-hirdeti a lant.
Nem festi többé már maga a száját,
udvarhölgy adja föl selyemruháját,
mert megszerette mosolyát a Császár
s boldog, mihelyt a pillantása rászáll.
A hintaját is messze látja most a
sok lány, ki a ruhákat véle mosta.
Utánozgatja is őt mindegyik nő,
de egy se tud úgy fintorogni, mint ő.

Fordította Kosztolányi Dezső

Wang Wei: Bambuszok között

Fekszem, köröttem bambuszok.
A lantomon lágy dal buzog.
Oly szép, ne hallja fül soha,
csupán te Hold, vén cimbora.

Fordította Kosztolányi Dezső

Wang Wei: Remete

Mint férfi leltem én meg az Utat,
most lelkem e hegy lábánál mulat.
Barangolok, ha kedvem van, henyén,
minden, mi szép a földön, az enyém.
Megyek, amíg víz nem kerül elébem,
akkor leülök, a felhőket nézem.
Végül találok majd egy agg favágót,
vele kacagok és többé se láttok.

Fordította Kosztolányi Dezső

Vang Vej (pinjin: Wang Wei), a Tang-kori Kína egyik leghíresebb költője és festője. A költészet, a zene és a festészet ismeretéből álló humanista műveltségeszmény egyik megtestesítőjének szokták tartani. A hagyomány azt tartja róla: „Versei festmények, festményei pedig versek."

Vang Vej a Tang-dinasztia (618–907) alatt élt, amelynek fővárosa, Csang'an az akkori világ legnagyobb és leggazdagabb városa volt. Vang 21 évesen megszerezte a nagy megbecsüléssel járó csin-si („bejutott tudós") hivatalnoki vizsgafokozatot, aminek oka valószínűleg zenei tehetsége volt – bár állítólag irodalmi képességei is már kilencéves korában megmutatkoztak. Magas hivatalt kapott, de hamarosan lefokozták és egy jelentéktelen tisztséget bíztak rá Santung tartományban. 734-ben visszahívták a fővárosba, ahol a cenzori hivatalban kapott hivatalt. 756-ban, amikor An Lushan, a lázadó tábornok csapatai elfoglalták a Csang'ant, Vangot foglyul ejtették és a lázadók fővárosába, Lojangba vitték, ahol kénytelen volt kormányzati szerepet vállalni. Amikor 758-ban Csang'ant és Lojangot visszavették a császári seregek, Vang nem vált kegyvesztetté magas hivatalt viselő fivére közbenjárása, illetve egy, még a lázadók fogságában írt, a császár iránti hűségét kifejező verse miatt. Élete vége felé elfordult a világi élettől. Visszavonult vidéki villájába a Vang-folyóhoz, s itt a buddhizmust tanulmányozta, amely iránt már korábban is érdeklődött. Vang legjobb verseinek jelentős részét az itteni táj ihlette.

A költészet mellett Vang a festészetnek is kiemelkedő egyénisége volt, noha egyetlen eredeti festménye sem maradt fenn, csupán néhány, állítólag az ő képeiről készült másolat ismert. A leginkább arról híres, hogy az elsők között festett kifinomult tájképeket. Tájat ábrázoló egyszínű tusfestményei tették ismertté, a leírások szerint különösen a behavazott vidéket festette meg remekül.
Csaknem szentként való tisztelete főleg annak köszönhető, hogy ő testesítette meg a nagy festőt, aki egyben nagy költő is. Gyakorlatilag minden kínai antológiában megtalálhatók a versei, s a festészettörténeti kézikönyvek is gyakran hivatkoznak rá.

Szózat
Keresztény, konzervatív irodalmi és
társadalomkritikai folyóirat
Alapító: Bajcsy-Zsilinszky Endre
Főszerkesztő: Cságoly Péterfia Béla
szerkesztoseg@szozat.org

Munkatársak:
Cságoly Péterfia Béla
Homoly Erzsébet
Tamás István
Török András István
Törőcsik Attila